

Emilia.

SZIVÉS
ÉLET.

2.

OSZAK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZIV ÉS ÉLET.

BESZÉLYEK.

IRTA

EMILIA.

MÁSODIK KÖTET.

PEST.

EMICH GUSZTÁV TULAJDONA.

1859.

SZIV ÉS ÉLET.

BESZÉLYEK.

A B Á C S I.

IRTA

E M I L I A.

Országos Széchényi Könyvtár

MÁSODIK KÖTET.

PEST.

EMICH GUSZTÁV TULAJDONA.

1859.

SZIVA ÉS ÉLETT.

BESZÉLYEK.

187221

EMICH GUSTAV TUDÁSOK.

1881

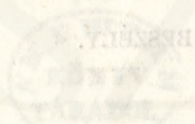
ELŐ SZÓ

A B Á C S I.

BESZÉLY.

011
akf

A B A C S I

Országos Széchényi Könyvtár

1911

ELSŐ FEJEZET.

— Hozzön nekem egy pipát, jeges kávé és a legujabb „Indépendance“-ot, — mondá egy újnan érkezett vendég, mire az előtte háromszög alakban meghajolt inas sebesen, mint a gondolat, eltűnt, és a vendégnek még alig volt ideje, megtörülni homlokát, mely meglehetősen tele volt verejtékkal, és szemüvegét, mely nem meglehetősen, de nagyon is tele volt porral — mert e jelenet julius vége felé az országut egyik utczasarki kávéházában adta elő magát, — a repülő Ganymed már ismét mellette termett, egyik kezében a kávé tálczát, a másikban egy sokaknak kellemes, sokaknak nem kellemes illatot árasztó csibukot, egyik hóna alatt stereotyp törülközőjét, a másikban meg egy ujságlapot hozva, mely ha nem is sokkal szennyesebb, de bizonyára sokkal terjedelmesebb volt a hóna alatti stereotyp törülközőnél.

Vendégünk az egyik ablakmélyedésben letelepedvén, egész kis asztal állt rendelkezésére; a szolgalattevő egyéniség ez asztalra igyekezett elhelyezni hármassal hozványát, a mi azonban csak az által lön

lehetségessé, hogy a hirlapot két-három rétre összehajtogatta, így melléje tehette a kávé, és azután senki által nem utánozható kecsességgel nyújtotta oda a most már nem csak illatot, hanem egyuttal füstöt is árasztó csibukot, és sebesen, mint a gondolat, a hullámzó sokaságban merült el ismét.

Vendégünk pedig tele tömve száját a csibukszár sárgarépa színü szopókájával, csakhamar egy kis Olympt teremtett maga körül füstből, azután sajátságos gymnastikai ügyességgel, fél kézzel, mert a másikkal a csibukszárát kellett tartania, szét kezdé bontogatni az összeszorokodott hirlapot, és midőn ezzel valahogy boldogulhatott, átengedé magát a földi mulatások legföldiebbikének : a politikának. Arcza, mely a körtevastagságnyi szopóka által a nélkül sem igen mutatott valami különös szépségi vonalokat, mindig hosszukásabbá vált a nagy érdekeltségnek miatta, és nem sokára lelke egészen, teste pedig majdnem egészen elveszett, az első a politika, az utósó pedig a pipa száz meg száz alaku füstvilágába. Egészen elfeledkezett az előtte álló kávéról; még jó, hogy jeges kávé volt, különben bátran meghülhetett volna miatta.

Tudva levő dolog, hogy a politikai lapok felette igen élvezetdusak a férfiak előtt, ámbár én részemről meg nem foghatom, minő jognál fogva szeretnek annyira a teremtés urai a nők üres bőbeszédűségére példázgatni, holott tudtomra nem volt még a világon, és tán nem is lesz, olyan nő, a ki a poli-

tikai cikikrók e nemű felsőbbségét elvitázni merészkednék.

Ezt mellőzve, az akkori lapok sok gyönyörű tudósítást tartalmaztak, azon ritka találekonytságot illetőleg, melylyel az ind felkelő és az angol lefektető seregek egymást pusztították; vendégünk tehát talált elég anyagot az élvezetre. A lap ugyanis, klasszikus tömötséggel, három hosszú hasában át közölte egyikét ama egyszerű csatáknak, melyekben a félsziget lakosai, a művelt jelenkor ezá szlövivői, oly fényesen tüntették elő az emberi szellem óriási nemesbülését és a polgárosultság roppant elsőségét a barbar közép- és pogány öskor felett; akkor az ellen leszurta ellenét, vagy rabszolgává tette, míg a mi angolaink agyuk elé kötözték hadi foglyaikat, úgy röpitették őket a mennyországba! Természetesen elébb elmondatták velük az angol Miatyánkat!

Vendégünket nagyon látszott érdekelni az angol alapossággal és francia vervevel irt tudósítás; mert lassanként a füstfelleg oszladozni kezdett körülötte, az ajkak leváltak a szipókáról, a kéz, melylyel a pipa szárát tartotta, aláhanyatlott, és a szorosán összehúzódott szemöldök és egész arcának merev mozdatlansága mély elmerültségéről tőnek bizonytságot.

És nem mondhatni, hogy ez arcz éppen a rutak közé tartozott, habár tul volt már a fiatalság viritó tavaszán. Az a két függőleges vágás szemöldjei között szintén nem igen emelte bájait; és volt a két függőleges vonáson kívül még néhány vizirányos is

a homlokán, azonfelül szemüvege is volt, legeslegvégül pedig szakállára sem fordította azt a gondot, a melylyel a tekintélyesség e hódolatra intő jelvénye míveltetik és neveltetik azon férfiak részéről, a kik csakugyan ezzel vélnek hódításokat tehetni. Bajusza pedig épenséggel nem volt kipödörve; pedig megillette volna; olyan pongyolán nyujtózkodott ajkai körül, mintha tökéletesen mindegy volna neki, akár van-e a világon, akár nincsen.

Mind ezeket leszámítva azonban az érdekesebb férfiarczok közé tartozott. Valami nemesebb nyugodtság terült el rajta. Fekete szemeinek komoly tekintetében mély érzelem tükröződék; homlokán, mintha mélyebb gondolkodás ásta volna a vonalokat, ajkai körül pedig a nem elég mügonddal ápolt szakáll azon gyöngéd hajlatu vonalokat láttatá, melyeket olyan gyakran találni nemes lelkü, erős akaratu embereknél.

Egészben tekintve tehát semmi különösen érdekést nem lehetett ez arczon találni; de egyes részletei igen sok vonzerővel bírtak, és a festő méltán választhatta volna genre-képül a férfiasan komoly elmerültség ábrázolására, a mint így ült, egyik kezében a lábhoz támasztott kialudt pipa, a másikban a megmérhetetlen nagyságu papirlap, előtte a jeges kávé, a lelke pedig valahol Indiákban.

Annyira el volt merülve, hogy midőn egy fiatal ember épen azon ablakhoz ugorva, mely előtt ő ült, a lábára talált lépni, föl sem pillantott, hanem csak félrehuzta a lábát, és magában valami bocsánat-

félét dünyögött, mintha ő az ifjunak lépett volna a lábára.

— Guszti te, jöszte csak, de hamar! — kiáltá az ifju, mire egy másik ifju szintén odarohant az ablakmélyedésbe, de a mi mind legkevésbé sem zavarta Indiákban járó vendégünket.

— Nézd csak azon nőt, a melyik ott az utcasarkon befordul, nemde szép? — mondá az első ifju, keze ujjával kimutatva az ablakon.

— Gyönyörű! — viszonzá a másik — de mit érdekel engem?

— Hogy ne érdekelne, mikor olyan szép! Milyen arcz! milyen nyak! Hát még a szeme! aztán meg a keze! Valóságos angyal! — kiáltá az előbbi, olyan pathoszszal, hogy egész a terem másik végébe kergette a füstfelleget az ablak mellől.

— Ej mit! elég szép asszony van Budapesten! — jegyzé meg reá Guszti könnyeden.

— Ilyen egy sincs pajtás! Bccsületemre mondom, egy sincs! — erősíté a másik.

— No, no! hátrább az agarakkal! — viszonzá nevetve Guszti. — Talán bizony szerelmes vagy bele?

— Nem vagyok, de lehettem volna!

Erre Guszti oly roppantul elkaczagta magát, hogy az egész kávéházi vendégsereg feléje fordult; csak a mi vendégünk nem, ez csak tovább olvasott; bizonyára nem is hallotta a hangos kaczajt.

— Igazán mondom, lehettem volna! — kezdé

ujra az előbbi ifju, mialatt az ablaktól eltávozva, a fal melletti kereveten foglaltak helyet, jól közel az ablakhoz és a mi vendégünkhöz.

— Ugyan ne füllents pajtás! — mondá nevetve Guszti. — Most láttad először!

— De sőt inkább nagyon jól ismerem! Mult nyáron akárhányszor találkoztam vele a császár-fürdőben!

— És még sem lettél belé szerelmes? — kérde Guszti.

— Nem ám, mért mikor én vele megismerkedtem, már akkor Szalóky Victornak fogadta volt el udvarlását. — felelé a másik.

— Szalóky Victor? A szerencsés kópé! És a szép nő férje? Vagy tán nincs férje?

— Dehogy nincs! — tiltakozék a másik. — Épen ez az érdekes, hogy van, hanem milyen! Victor nem tud eleget nevetni rajta! Valami orvos, a kinek a szive tele van betegekkel, feje meg orvosági üvegekkel; legkisebb gondja is nagyobb annál, hogy mulat távollété alatt az ő kedves felesége! És a mellett olyan szórakozott, hogy ha kicserélnék, sem venné észre.

— Kit? őt-e vagy a kedves feleséget? — kérde Guszti nevetve.

— Akár mind a kettőt! — viszonzá a másik vidámon. — Képzelheted tehát, mennyire szívesen látott vendég Victor barátunk a szép asszonynál!

— Most már értem, miért nem lehet egy idő óta

Victort itt látni! És én azt gondoltam, az államvizsgára készül! — mondá Guszti nagy vidáman.

— Az ám! államvizsgára, melyen a szép orvosné írja a „diligenter“-t!

— És hogy hívják azt a szép asszonyt? — kérde Guszti.

— Azt nem szabad megmondanom! az titok! — szabódott a másik.

— No pajtás, az nem szép tőled! Ilyen lovagiatlannak tartasz engem? — mondá Guszti, sértődötten fölkelve ültéből.

— Jó, hát megmondom, de tovább ne add! Komoródy-nének hívják, — viszonzá a másik, szintén fölkelve, és ismét elvegyültek a haza jövőjének többi nagyreményü csemetéi közé.

A Komoródy névre vendégünk, a ki ez egész idő alatt le sem vette szemeit a hirlapról, egyszerre föltekintett, körüljártatta szemeit a teremben, aztán ismét a hirlapra pillantott; újra fölemelte tekintetét, révedező, tétova pillantással, mint a ki álomból ébredt föl és hirtelen nem tudja, hol van; levette szemüvegét, megtörülte, ismét föltette, és újra a hirlapra tekintett; a mellett pedig arcza mindig haloványabbá, földultabbá lön, és midőn meggyőződék, hogy a főnebbi beszélgetés nem állt a lapban, a mint ő ezt nagy elmerültségében hitte, hanem úgy hallotta azt tulajdon fülével, keze erőtlenül aláereszkedett, a hirlap kiesett belőle, másik kezével pedig fejét támasztá meg, a mely csüggedten alákonyult

keblére, mint a ki nagy teherrel van megrakva, a minőt el nem tud birni; így ült, szomoruan, mozdu-
latlanul; csak a keble rengedezett erősen, ziláltan.

A kávéházi vendégek közül többen észrevették
őt e helyzetben, és mosolyogva integettek egymás-
nak; végre egyik, vállalkozóbb szellemü ifju nagy fen-
szóval kiáltotta el magát, hogy jó lesz megkérdeni tőle,
hol árulják azt a remek bufelejtőt, a melytől az em-
ber már négy órakor délután — mert ilyen időtájban
lehetett, — olyan fölmagasztalt állapotban lehet.
Mindnyájan azt hitték, leitta magát. Mintha bizony
más egyébtől nem eshetnék alá mai nap a becsületes
ember feje.

Lassanként egész egy kis népcsoport gyült össze
az ablak körül; a mit az argusszemü Ganymed
észrevevén, csakhamar szintén ott termett, és meg-
győződván a körülmények minemüségéről, kezébe
vette állásának kétes szinezetü jelvényét hóna alul,
megfordult vagy háromszor saját maga körül, és igen
hathatós némajáték által azon alázatos kérést intézte
a jelenlevő publikumhoz, hogy hátráljon egy kissé;
ez az ember bizonyosan részeg; — ezt az által fe-
jezte ki, hogy a törlökendőt a szájába dugta, és
annyira hátravetette fejét, hogy a padlatbeli füstölt
freskók kényelmesen a szemébe nézhettek — de
bizzák csak ő reá e garázda embert, majd ő érdem-
szerint elbánik vele; és midőn az érdeemes publikum
e kézzel lábbal támogatott esedezés által kapacitál-
tatván, a falak és tekeasztalok körül elhelyezkedék,

a mindenre kész köteles szolga gyöngédeden, mint a virágok felett elsuhanó fuvalom, oda lebegett a magános vendég elé, és földig meghajtván magát előtt, fölvette a lábainál heverő hirlapot, aztán fuvolaszerű pávahangon mondá:

— Nagyságos uram! nem méltóztatnék tovább olvasni e lapot?

— A lapot? Micsoda lapot? — kérde a megszólított, fölserkedvén, és szemei zavart tétovázással ide-oda fordultak a teremben.

— Hát azt, melyet a jeges kávéhoz méltóztatott parancsolni! Bizonyára már egészen kihült! — viszonzá a kész köteles szolga, hatásos szájfintorgatással az oldalt álló érdemes publikumra, ha nem találja-e azt épen olyan elmés ötletnek, mint ő maga.

— Igen, igen! emlékezem! — mondá a megszólított, és midőn a feléje fordított szemeket látná, a legnagyobb zavarban folytató:

— Kissé elszunnyadtam; magam sem tudom, miként; de nem csuda; az a nagy hőség, meg az a nagy por!

— Ugy van nagyságos ur! az a por oda kün, meg az a hőség ide benn! — viszonzá a szolga, olyatén kézmozdulatokkal illusztrálván szavait, hogy ő a por alatt bort, az ide benn alatt pedig a vendég fejét érti, és azután sebesen, mint a tovaröppenő sohaj, eltűnt, és sóskaszinü nyakkendője már ismét a terem tulsó végéről zöldellett elő.

A vendég újra kezébe vette a hirlapot, kiter-

jesztette maga előtt, de akár merre forgatta, nem tudott olvasni; a szavak elvesztették előtte értelmöket, a betűk jelentésöket; ő nem tudta, mi lehet ennek oka; midőn azonban pillantata azon sorokra talált esni, melyek az imént annyira lebilincseltek volt figyelmét, megrázkodott; egyszerre megtudta, miért vesztették el értelmöket a szavak; eszébe jutott a két fiatal ember beszéde a szép asszonyról, és ez annyi fájdalommal, annyi kétségbeejtő fájdalommal töltötte meg, hogy a betűk is a hirdapon mintha öldöklő tusára keltek volna egymás ellen, és egyre ugy tetszett neki, mintha ama két ifju szavai állnának ott kinyomatva; mindig csak azokat olvasta ki abból, csak azok nyomódtak le iszonyuan haborgó képzeletében.

Végre mégis magához tért egy kissé; a körülötte forgó kíváncsi tekintetek és gunyos mosolygások magához térítették; szégyenleni kezdé magát, röstelleni gyöngességét; fölkel, letette a kávé árát, és távozott; egy pár fiatal ember hangos kacajra fakadt erre; azt hitték, az ő hősies viseletük nézte őt ki a teremből.

Végre mégis találkozott egy közülük, a ki mélyebben tudott a dogok fenekére tekinteni.

— Ne nevessetek fiuk! — mondá — Ennek az embernek bizonyosan nem a bor, hanem valami nagy fájdalom zavarhatta meg elméjét! Nem látátok, milyen halovány volt szegény?

— És erre a jó fiuk nem nevettek többé.

MASODIK FEJEZET.

A vendéget Komoródynak hívták, és az a nő, a kiről ama két ifju a kávéházban olyan tiszteletlen módon beszélt, ez ember neje volt.

Kiérve a kávéházból, a szabad levegő és az utcán járó-kelő népség csakhamar teljesen visszatértették eszméletét, és ekkor nagyon kezdett csudálkozni azon, mikép tudott ő annyire felindulni ez ifjak beszédjein, mikor az egész bizonyára nem egyéb, üres, minden alap nélküli pletyka beszédnél, a milyeneket százával ezrével költenek a léha, dologtalan kávéházi vitézek; bizonyára így van ez; talán egyik sem ismeri az ő nejét e könnyelmű ifjak közül; legfőlebb is ha látták őt valahol a császárfürdőben — mert emlékezett reá, hogy az egyik még azzal is dicsekedett, hogy akár hányszor találkozott vele a császárfürdőben, — legfőlebb is anyyiból áll tehát az egész ismeretség, egy hajszálnyival se többől, és ezek a könnyelmű ifjak mégis olyan tiszteletlenül mertek róla szólani! Épen ez mutatja, hogy csupa merő rágalom!

Irtoztató módon megharagudott az ifjakra, és meg nem foghatta, miért nem vonta őket azonnal kérdőre, nemtelen becsmérlésökért? Ez illett volna hozzá, nem pedig elszörnyűködni, magánkívül jönni! Torkukra kellett volna forrasztania nyomorult hazugságaikat; ez leczke lett volna nekik is, má-

soknak is, miként merészkedjenek tisztátlan ajkaikra venni egy védtelen nő angyaltiszta becsületét; meg kellett volna őket tanítani, hogy a nő szépsége tiszteletre igen, de rágalomra nem jogosít; és a helyett ő elrémült, oda lett, elájult, mint valami kislelkű szabóinas!

Nagy kedve jött, visszasietni a kávéházba, és körülnézni a vendégek között, ha nem találja-e ott azt a két ifjút, hogy jóvá tegye hibáját, utánpótolja, a mit az imént elmulasztott; de e szándékáról mégis letett ismét; ezt ő nem teheti; mit mondana majd a világ? Komoródy orvostudor, a tudós társaság, az orvosi kar tagja a kávéházban összezördült két deákkal! összezördült velük egy nő miatt!! saját neje miatt!! Ah, még csak az kellene! Hogy járná be e hir a várost! Komoródy orvos féltékeny lett a feleségére! Komoródy orvostudor a diákoktól félti feleségét!

Oh, dehogy félti, dehogy félti! Esze ágában sincsen! Mi okból is féltené? Adott-e reá felesége okot? Tapasztalt-e rajta valami érzelmi változást azon két év óta, hogy együtt vannak? Nem fogadja-e őt most is ép annyi hévvel, ép annyi szerelemmel, mikor haza érkezik, és nem épen olyan forró-e csókja, ölelése, mikor hazulról távozik, mint két évvel ezelőtt, házasságuk első hónapjaiban? Mi oka volna tehát félteni őt!

És a jó ember most már oly csekélységnek találta e gondolatot, hogy az utcán jártában fenhan-

gon nevetni kezdett. Egyszerre igen nevetségesnek tartotta ez egész dolgot, és e vidám hangulatban tette rendes orvosi látogatásait. Még betegei előtt is feltűnt mai kedélyhangulata; sokkal derülteb volt, mint szokás szerint. Ugy szerette volna elbeszélni nekik a mai esetet, hogy azok is nevéssék őt; de ezt még sem tette, hanem azt igen is föltette magában, hogy nejjének elbeszéli a dolgot; alig várhatta tehát, hogy látogatásait elvégezze, és már otthon lehessen. Milyen mulatságos egy estéje lesz! Hogy fog az a kedves feleség nevetni, mikor elbeszéli neki, hogy ő pár perczig féltékeny is tudott lenni reá!

Hogy mi költötte föl benne a féltékenységet, azt ugyan nem fogja neki elbeszélni; csak nem árulhatja el neki gyöngeségét! aztán nem akarja megsérteni nejét. Avagy nem volna-e nagy vérig ható sértés, ha megmondja, hogy nejét, Komoródy orvos nejét, két diák oktalán beszéde miatt féltetni tudta? Mennyi megalázó van e gondolatban! Soha sem tudná ezt neki neje megbocsátani! Csak egész általánosságban fog tehát erről vele beszélni; csak ugy magától támadt elő a féltékenység szívében; így még sokkal mulatságosabb lesz!

Később azonban az a gondolat érlelődött meg benne, hogy mégis jobb lesz, semmit sem szólni nejjének e dolgról. Minek is? Nem jó annyira megismertetni a nőt a férfisziv gyengéivel! Aztán mennyi sértő van ez utálatos érzésben egy tiszta önérzetű nőre nézve! Avagy nem tesz-e ez annyit,

mint föltenni róla, hogy képes volna, megfeledezni szerelméről, becsületéről? Valóban, a mely férfi ilyen gondolkozásra képes, nem érdemli, hogy a nő tiszta szívvvel, egész lélekkel ragaszkodjék hozzá, gondolá magában.

És a jó ember szive ujlag felháborodott a boszankodástól; csak hogy most saját magán boszankodott, és a legerősebb elhatározással tette föl magában, hogy örökre számkiveti lelkéből e szentségtelen, utálatos érzést; megtiltja magának még azt a gondolatot is, hogy ilyen gondolat valaha elméjében helyet találhatott; és erősen meg volt győződve arról, hogy ez undok lelki felháborodás soha sem fog visszatérhetni lelkébe; soha, soha!

Mint vágyódott aztán, hogy már csak vége volna hivatásbeli foglalkozásainak, és minő hévvel sietett haza, midőn végre mind el voltak intézve teendői! Alig várhatta, hogy kebléhez ölelhesse kedves feleségét! Nem is ment, hanem szaladt. Hajtotta őt a vágy, a szerelem, hogy csak minél előbb szívéhez szorithassa a kedves nőt, a kit ő ma gondolatiban annyira mersértett.

Hát még, midőn végre haza érve, maga előtt látta a kedves nőt! Komoródynak ugy tetszett, hogy csak most kezdi nejét igazán szeretni, és még soha sem érezte magát olyan boldognak, mint most.

De hogy is ne, mikor a legkedvesebb, a legbájosabb nő a legforóbb szerelemmel simul a férfi kebléhez, és e szemekből olyan angyaltiszta szív,

olyan gyermeteg ragaszkodás, és olyan rendületlen hűség tüdököl.

Mindezen tulajdonokat Komoródy csak ma fedezte ugyan föl e szemekben, de valóban nem azért, mintha ezek eddig is szintén ott nem lettek volna, hanem azért, mert ő mindedig észre nem vette azokat, a mint gondolá. Érzéketlen fatuskó volt ő eddig, — így pirongatta önönmagát — megverve a legvastagabb testi és lelki vaksággal, és nem is érdemes azon boldogságra, melyben a gondviselés részelteté; megáldja őt a legszebb, a legszeretetremélőbb nő forró, lángoló szerelmével, és ő olyan érzéketlen, olyan elfásult, hogy meje kedves, ritka tulajdonait mind e mai napig jóformán észre sem vette! Egy-egy érdekes kóreset, vagy tudományos észlelet akár hányszor elfelejtette vele, hogy neki neje is van otthon!

Oh, de mától fogva máskép lesz ez! Egészen nejjének fog ő élni; jobban ki fogja mutatni szerelmét iránta, mint eddig; ki fogja lesni e szép ragyogó szemek legtitkosabb vágyait, és kielégíti; ki fogja csalni e nemes hű, sziv minden ohajtását, és teljesíti; öröm és boldogsággal fogja őt körülvenni, hogy a lég is, melyet beszív, csupa derültség, csupa öröm legyen; hogy is ne, mikor ő is derültséggé, örömmé változtatja át körülötte a léget, bájaival, szerelmével, ritka nemes lelkével!

Komoródy Adél — így hívták a kedvest — pedig nem tudott ma eleget nevetni férje bohóságain.

Egyáltalában nem bírta megfogni, mi lelte ma ez embert! És mert természetében volt, hogy minden érzelmét nevetéssel fejezte ki, hát ma kétszeres oka volt előtüntetni ajkainak megragadó kecsességét és fogainak gyönyörű szépségét. Vidám pajzánsággal hallgatta meg férjének áradozó hév vallomásait, és bársonylágy kacsójával végig simogatván forró homlokát, édes, derült mosolylyal mondá: ő meg van győződve arról, hogy szereti; nem is kíván tőle semmi új bizonyítékot erre nézve; legyen ezentul is olyan, mint eddig, neki ez elég; csak szentelje tovább is drága idejét az emberiségnek, ő nem panaszkodik, nem csak, de sőt inkább nagyon boldognak érzi magát ezáltal és e mellett, és nem tud elég hálát adni a mindenhatónak, hogy ilyen férjjel áldotta meg őt; nem is tudná őt szeretni, ha más természetű volna; mert reá nézve nem lehet már valami terhesebb, utálatosabb, mint mikor a férj, mint valami szobacziqus, örökön örökké neje körül lábatlankodik; ő azt ki nem állhatná; minek ez? csak legyen tehát ezentul is úgy, mint ezelőtt, egy hajszállal sem máskép, és ha — mint férje szavai gyanítani engedik — erőnek erejével valami új bizonyítékát akarja adni szerelmének, hát vegye meg neki azt a szép karpecczet, melyet ma X. uriutezai aranymíves kirakatában látott, ezzel ő tökéletesen meg lesz elégedve.

Minő örömteljes elragadtatással töltötték meg Komoródy lelkét e szavak, arról csak annak lehet fogalma, a ki tapasztalatból tudja, mennyi bűbájt

fedez föl a tisztalelkü férfi azon imádott nőben, a ki előtt vétkesnek tartja magát. Valóban csak olyan erős eltökéltü férfitől, a milyen Komoródy volt, telhetett ki hogy lábaihoz borulva, bocsánatot nem kért nejétől, hogy ma annyira megsértette, hogy féltékeny tudott lenni. Annyi ereje azonban még neki sem volt, hogy le nem térdelt volna előtte, — de bűnvallomást nem tett neki, hanem inkább szerelmi vallomást, a min a kedves Adél ismét olyan jóízűen tudott nevetni. Olyan bohókásnak tetszett előtte ez ember, térdelő helyzetében! — Hogy az arany karperecz minden ellenmondás nélkül meg lőn szavazva, azt nem is szükség mondani.

HARMADIK FEJEZET.

Másnap reggel Adél még édesdeden aludt, midőn Komoródy már fel volt öltözve. Egyike levén a főváros keresettebb orvosainak, háza már jókor reggel ostromolva volt nagyszámu szegény betegetől, a kiknek a körülmények nem engedik, hogy a híres orvost magukhoz hívassák, és mégis az ő tudományától várják gyógyulásukat. És Komoródy örömet áldozta oda idejének egy részét e szegény embereknek; hogy is ne, mikor ő maga is szegény emberek gyermeke volt, és igen jól tudta, mennyivel több és súlyosabb betegségekkel kell küzdeni a szegénynek, a ki pedig orvost sem bir hivatni, a gazdagnál,

a kihez még akkor is jár a házi orvos, mikor semmi baja sincs.

Oh, de ma még is olyan nehezen esett elhagynia kedves feleségét! Az előszobából már mindenféle tompa nyögés, köhögés, sőt egy-egy gyermek siró hangja is hallatszott be; tudta, hogy nagy számmal várnak már reá, a kiknek ő segélyt, vigaszt, tán életet hoz, és mégis olyan nehezen esett neki elhagynia a szobát, melyben a kedves nő olyan édesdeden alszik. Tudta, hogy mihelyt kimegy, késő délutánig nem fogja többé láthatni, legfőlebb is csak néhány pillanatig, holott ő ma olyan sokat szeretett volna az imádott nő körül lenni; ma és mindig ezentul; mert hiszen csak mai nap óta tudja, milyen nagyon szereti a kedves nőt!

Lábujjhegyen oda tipegett ágyához. Oh, milyen szép volt! Szébb nőt tán az isten maga sem tudna alkotni, gondolá édes elragadtatással. És álmában még százszorta szebb, mint mikor ébren van! Mennyi búbajos derültség ömlik el arczán; milyen angyali mosoly piros ajkai körül! Mily boldog nyugodtan pihog hófehér kebele! Ugy fekszik itt, mint egy alvó kis gyermek, mint az öntudatos boldogság megtestesült képe! Minő édes álmak vonulhatnak el lelke előtt, hogy olyan édesdeden mosolyog? Bizonyára ő vele álmodik, a hü nő a hü férjről!

Meg nem állhatta, hogy egy forró csókot ne lehessen oda a korálpiros, mosolygó ajkakra, csak egyet, nem többet, ezt is csak gyöngédeden, ovato-

san, nehogy fölédjen tőle a kedves nő. Oh, dehogyan tudná őt most felkölteni, dehogyan tudná őt felzavarni édes, kedves reggeli álmából! Ismét bevonta a függönyt, aztán távozott, halkal, csendesen; lábai alig érték a szőnyeget, nehogy zajt csináljon.

Kiérve az előszobába, csakugyan számos beteg várta már. És a ki most e férfit látta, alig hihetné, hogy ez ugyanazon ember, a ki csak pár perczel elébb annyira el tudott ragadtatni a forró szerelem által. Mély komolyság, méltóságos nyugalom borong most ez arczon. Egészen a tudomány fölavatott szolgálója. A ki nem ismeri, szinte meghökken e komoly kifejezéstől, mintha semmi részvét, semmi fogékony-ság sem lakoznék szívében a betegek fájdalma, szenvedései iránt, mintha e szegény betegek nem is volnának érző, szívvel lélekkel bíró teremtések, hanem csak valami érzéketlen anyagok, a melyeken ő félelmetesen hideg nyugodtsággal végezheti irtóztató műteteit, késsel, tüvel, fűrészszel. Pedig dehogyan érzéktelen! Épen ezen komolyság mutatja, minő fogékony az ő lelke. Ugy fáj neki, hogy az emberi erő olyan véges, és hogy minden nagy tudománya, minden erős akarata mellett nem tud úgy segíteni, a mint akarna.

A betegek távoztak, és utánuk reá ő is elhagyta hajlékát. Ugy szerette volna bevárni neje ébredését, de nem lehetett; sok betege van, neje pedig jó későn szokott ébredni, és a kötelesség elébb való a sziv vágyainál; a betegség nem várja be, mikor van az or-

vosnak legkedvezőbb ideje, hanem annak kell kilesni a perczet, mikor ragadhatja ki a veszélyezett életet konok ellensége körmei közül. Távozott tehát, de az egész idő alatt szórakozott volt. Mindig csak neje volt eszében. Ugy szerette volna tudni, mit csinál, mivel mulatja magát, és a tegnapi jelenet is meg-megfordult elméjében, a két fiatal ember beszédje az ablakmélyedésben, összevissza elrémülése, megnyugvása, fölvidulása, aggódása. Elüzte ugyan magától e sötét eszméket, de csak mégis mindig újra visszatértek ismét, minduntalan más-más alakban, és mindig növekedő kinzással, hogy a szegény ember végre azt sem tudta már, minő orvosságokat rendel betegeinek.

Igy lett dél; akkor egy gondolat villant meg lelkében, és attól egyszerre elmúlt minden szórakozottsága, egészen fölvidult e gondolattól.

Neje tegnap este azt mondta, hogy az uri utcza egyik aranymives kirakatában valami különös szépségű karperecz van, a mi neki megtetszett; azt ő meg fogja venni, most mindjárt megveszi, és meglepi őt vele. Máskor csak délutáni két órakor szokott haza jönni, de ma elébb végzi dolgait, és aztán haza siet és elhozza neki az ohajtott karpereczet. Mint köszöni majd meg a kedves nő az ő jóságát! Pedig csupán önzésből veszi neki ez ékszert, hogy elébb haza menjen, hogy elébb gyönyörködjék látásában. Milyen önzők a szerető emberek!

És azonnal végre is hajtá szándokát; megvette az ékszert; jó drága volt, de az aranymives ma

bátran kettős-hármas árt kérhetett volna érte, Komoródy akkor is alku nélkül kifizeti, csak hogy előbb otthon lehessen, imádott, kedves nejénél.

Ugy dobogott a szive, a mint a lépcsőn föl-sietett.

Végre ott állt az ajtó előtt, megnyomta a kilincset, hogy kinyissa; de az ajtó nem nyilt ki. Csak akkor jutott eszébe, hogy csengetnie kell. Nagy szórakozottságában azt is elfelejtette. De mikor annyira vágyódott, hogy kedves nejének azt a kettős meglepetést szerezze!

Csengetett tehát, és azt a kis időt, melyet várnia kellett, míg kinyitottak, arra használta, hogy küssé összeszedje magát. Szüksége is volt reá; annyira föl volt izgatva; alig tudott lélegzeni; és mégis olyan hosszúnak tetszett neki a várakozás! — Végre kinyilt az ajtó és ő belépett.

— Hát ön ez nagyságos ur? — kérdé a szobaleány, a ki az ajtót kinyitotta. — Minek jött haza a nagyságos ur?

Komoródy egy tekintetet vetett a leányra. Olyan különösnek tetszett neki a cseléd kérdése, hogy ő minek jött haza? De még sokkal különösebbnek tetszett neki a leány maga. A máskor piros pozsgás orcák olyan halványak voltak e pillanatban. Miért halványodott el e leány, a mint őt megpillantotta?

— Itthon van nőm? — kérdé, olyan nyugodtan, a mint csak kitelhetett tőle.

— A nagyságos asszony? — mondá a leány.

Igen — nem — nem tudom! — és arczái még halványabbakká lönek.

De Komoródy arczái mégis aligha még halványabbakká nem voltak e pillanatban. Oh, ez ember olyas valamit érzett most szívében, mit a világon semminemű fájdalomhoz nem lehetett hasonlítani! Minden csepp vére egy-egy pokoli démonná vált, és agya mintha mérges viperákkal volna tele.

Egy-két másodpercig állt, szemeit meredten a cselédre függesztve, hogy ez egész testén reszketni kezdett nagy elrémültében ez ijesztő tekintettől; ugy szeretett volna elbujni valahová ez ijesztő tekintet elől; pedig felesleges dolog lett volna elbujnia; ez az ember ugy sem látta őt; ez az ember most semmit sem látott a világon, csak a tegnapi két ifjút a kávéházban.

Percz mulva azonban ismét nyugodtabb gondolkodásnak engedett helyet. Mitől is háborodott föl annyira? egy agyrémtől! Azért, mert a cseléd arcza valamivel halványabb, mint rendesen! Aztán nem is halványabb; ezt is csak szörnyü fölháborodása láttatta vele. Lám most, a mint újra nézi ez arczot, semmi változatot nem vesz észre rajta; egészen olyan, mint rendesen.

— Itthon van nőm? — kérdé tehát újra.

— Igen is! — viszonzá a cseléd, most már sokkal nyugodtabban. Neki is elegendő volt ez idő, hogy visszanyerje lélekjelenlétét.

Erre aztán a cseléd távozott és Komoródy neje szobájába indult.

A nő lakosztálya két egymásba nyíló szobából állott, az egyik volt a dolgozó, a másik a hálószoba. Komoródy az elsőben találta nejét.

Beléptekor átható pillanatot vetett reá, és úgy tetszett neki, mintha némi zavarodottságot, némi nyugtalanságot venne észre rajta; mintha e szép arcz valamivel haloványabb volna, mint rendesen, mintha szemeiben a tekintet nem volna olyan biztos olyan ragyogó, mint rendesen.

De ugyancsak e pillanatban a nő nyájasan, mosolyogva szökölt eléje.

— Hát téged édesem, mi hozott haza ilyen szokatlan órában? — mondá, gyöngéd csókot lehelvén férje homlokára.

— Ah csalódtam! — gondolá magában Komoródy. — Milyen nyugodtan néz szemembe! Azok az undok agyrémek újra üzték velem tébolyító játékokat!

— Hát igazán megleptelek? — kérdé tehát, hasonlólag derülten. — Épen azt akartam! Meg akartalak lepni!

— Oh, az igen szép tőled! Te olyan szeretetreméltó vagy! Miért nem teszed ezt gyakrabban?

— Mert akkor nem volna többé meglepetés! De hát miért mondta a leány, hogy nem vagy honn? — kérdé a férj, mindinkább felvidulva.

— Hát azt mondta? — viszonzá a nő nevetve. — A balga teremtés! Azt mondtam volt neki, hogy távollétedben senkit se bocsásson be hozzám, és az

oktondi azt hitte, e tilalom te reád is vonatkozik! — És erre újra kénytelen volt nagy hangosan elnevetni magát.

Komoródy szintén nevetett, de magában igen megneheztelt magára. Milyen undok, nemtelen gondolatokat támasztottak elő lelkében az oktondi cseléd szavai, holott az egész csak egy kis félreértés! A kedves, hü nő eltagadtatja magát, bezárkozik szobájába, mikor ő távol van, és ő —!

— De te olyan zavart vagy édesem? — kérde a nő, részvétteljesen. -- Tán valami bajod van?

— Igen is, zavart vagyok — bajom van! — Ha tudnád, milyen napom volt ma nekem! — viszonzá a férj, és a bünös öntudattól nógatva, el volt határozva, nyíltan, őszintén bevallani nevének, minő iszonyu gondolatok kinozzák őt tegnap óta. Ilyen őszinte bűnbánó vallomás által egyszerre ki lesznek irtva e szörnyű gondolatok lelkéből, gyökerestől, visszatérhetetlenül.

De a mint neje felé fordult, téveteg szemei véletlenül a hálósoba ajtajára estek; üvegajtó volt ez, belül lengeteg fehér függönyvel eltakarva, és a lengeteg függönyön át valami sötét árnyék körvonalai tünedeztek elé.

E sötét árnyék láttára a szó elhalt a férfi ajkain, és a vér megállt szívében.

— Nos hát, mitől vagy olyan zavart? — kérde a nő, részvétteljesen oda simulván férje kebeléhez.

— Mitől? Azt kérded, mitől? — viszonzá a férj fulladt, alig hallható hangon, a rémület, a haragtól. —

Várj, majd megmondom! — és fölgorva ültéből, a hálószoza felé indult.

De a nő utját állta.

— Mit akarsz ott édesem? — kérdé, és bár mint erőlködött is, hogy nyugodt legyen, hangja reszketett, teste remegett, és arca halavány lett, mint a bün.

— Hogy mit akarok ott? — kérdé a férfi, földult arczczal, és még egy lépést tett az ajtó felé.

De az iszonyu földultság pillanat mulva ismét eltünt arczáról, és leküzdve háborgó indulatát, nyugodtan mondá:

— Hát egyik betegem felül elvesztettem a kór-
eseti jegyzéket.

— És az én hálószozámban akarod ezt keresni? Nagyon szórakozott vagy ma kedvesem! — felelé a nő, és ajkai görcsös mosolyra torzultak.

— Igaz, igaz! Nagyon szórakozott vagyok! — Roszul is érzem magam! Ugy szédeleg a fejem! — Megyek, lefekszem egy kicsit! — mondá és vissza-
tántorgott szobájába.

De bár mennyire ügyekezett leküzdeni nagy felindulását, nem volt nyugta szobájában. Azok a sötét démonok, melyek lelkében fölzudultak, ugy tépték, ugy hasgatták a szivét; ugy huzták, rángat-
ták, csak jöjjon, majd mutatnak neki valamit; nem lehetett ellenállni ez iszonyu bizgatásnak.

Lábujjhegyen odavánszorgott az ajtóhoz, mely neje szobájától elválasztá, és hallgatódzott.

Nagy halkán folytak ottben a dolgok, de ő azért mégis hallotta azokat; mint a kinek életét forró láz emészti, annyira élesek voltak most érzékei; a leggyengébb lábnyomintás nem kerülte ki figyelmét.

És hallotta, mint nyilik az ajtó, mely a szoba tulsó oldalán a folyosóra vezet, azután csend lett.

Erre az ő szive is lecsendesült némileg. Olyan formán érezte magát, mint a kinek a házában pusztító tűz ütött ki; a mig reménye van, hogy eloltathatik, nyugtalan, de mihelyt egyszer a bős z lángok mindenfelül összezsapnak feje felett, nyugodtan nézi pusztulását, koldussá lételét, a kétségbeesés nyugodtságával.

Odalépett az ablakhoz. A folyosón egy fiatal embert pillantott meg; csinos, nyalka legény volt, valami olyan jogász féle, a kit szivesen látnak a házi mulatságokban, mert jó tánczos; Komoródy emlékezett is reá, hogy többször látta ez arcot ilyenféle mulatságokban, de annyi figyelemre sem méltatta volt, hogy neve után tudakozódott volna.

A fiatal ember sietve haladt a lépcső felé; Komoródy hagyta őt menni. Tudta, hogy ez dulta föl boldogságát, de mit csináljon ilyen emberrel? Komoródy orvostudor csak nem zördülhet össze ilyen jogászszal! Azután mit is használna ez? Nem ott van az ő boldogtalanságának kutfeje; másutt, oh egészen másutt! Még gondolatban sem tudja kiejteni annak a nevét, a ki őt olyan boldogtalanná tette, ugy undorodik még a nevétől is annak.

Alig volt még annyi ideje, hogy az ablak mellől távozzék, midőn az ajtó nyílt és neje lépett be hozzá,

— Tehát csakugyan rosszul vagy édesem? — kérde, azzal az édes csendületű hanggal, mely Komoródy lelkét annyiszor a mennyeknek országába varázsolta át, de a mely most a pokol undokságait varázsolta eléje.

— Oh nem! Semmi bajom többé! — viszonzá ez. — Már egészen jól vagyok. Magam sem tudom, mi lelt volt az elébb, de már egészen elmúlt.

— És megtaláltad már azt a kórjegyzéket?

— A jegyzéket? Igen, igen, már megtaláltam.

— De hát hogyan jutott csak eszedbe, az én hálósobámban keresni azt? — kérde a nő, gyönyörű karjait férje nyaka köré fonva.

— Magam sem tudom! Nyilván az én szobámba akartam menni, és eltévesztettem az ajtót. Hisz tudod, milyen szórakozott vagyok sokszor! — viszonzá a férj, és hagyta e nő kezét nyaka körül, mintha jól esnék neki.

Beszélgetésüket a szobaleány szakította félbe, a ki azon hirt hozta, hogy a nagyságos urat beteghez hívják.

Komoródy erre nyájas udvariassaggal visszaki-sérte nejét szobájába, ott elbucsuzott tőle, és sietett ki; úgy félt, hogy ez a nő még bucsuzásképen a nyakába találna borulni.

Az előszobában kis leányka állt, meglehetősen

tiszta, de igen viseltes ruhában, halovány arczokkal és kisirt szemekkel.

— Mit akar gyermekem? — kérde az orvos.

— Édesanyám nagyon beteg, és az emberek ide utasítottak! — felelé a leányka félénken, s halovány arczán könnyek peregtek alá.

Az orvos vette kalapját, meghagyta a cselédnek, hogy ha el találna késni, ne várják őt ebédre, és követte a kis leányt.

Jó darabot kellett haladniuk; a leányka sok, sok utcán vezette őt keresztül, valami félreeső sikátorba, a hol a beteg lelkek és a beteg testek huzzák meg magukat; de Komoródy nem vette észre a távolságot; egy szót sem szólva haladt a leányka után; lelke el volt foglalva saját magával, saját boldogtalan helyzetével.

Elgondolkodott, mi tevő legyen ő most, mikép mossa le magáról a szégyent, melyet e nő reá hozott?

Csak akkor eszmélkedett némileg kinos tépelődéséből, midőn a leány végre alacsony kis házikóba befordult, és egy rozzant ajtót nyitott ki előtte; csak midőn már ben volt a szobában, jutott ismét eszébe, minő jaratban van ő tulajdonképen.

NEGYEDIK FEJEZET.

A szoba, melybe vezették, nagyon is összeillett jelen lelki állapotával.

A merre a szem fordult, a szegénység és elhagyatottság szomorú jelenségeivel találkozott. A néhány kopott butordarabtól a bágyadtan bederengő napvilágig minden hirdette, hogy itt a fájdalom és a szegénység állandó fészket raktak maguknak.

És Komoródynak mintha könnyebbülne a lelke, mintha oszlanék az a pokoli sötétség, mely fojtó erővel szívére nehezkedett, a mint e nagy nyomort, e nagy szomorúságot maga körül látná.

Az ágyban beteg asszonyt pillantott meg; közelebb lépett hozzá, megkérdezte, mi baja; a szegény nő azt mondta, ő nem tudja, mi baja; már több hónapja gyöngélkedik, de nem akart lefekünni; félt, ha egyszer beteg lesz, nem fog többé fölkelhetni; a szegény embernek nem szabad betegnek lenni; nincs ki ápolja, nincs ki orvosolja, nincs ki kenyeret adjon gyermekének; várta tehát, hogy magától jobban lesz majd, a helyett azonban mindig rosszabbul lett, míg végre nem is birt tovább fenjágni; így aztán mégis csak kénytelen volt lefekünni; már egy hete, hogy ágyban van, de nem hivatott orvost; fél az orvosságoktól, aztán nem is tudta, melyik orvoshoz folyamodjék; egészen idegen Pesten, csak nem rég jöttek ide lakni; a híres orvosoknak nem akarja elvenni idejét, a mit a gazdag urak olyan jól fizetnek, kisebb orvoshoz meg nincs bizalma; így tehát nem hivatott senkit, miglen egyik szomszédnéja, a ki elszokott látogatni hozzá, őt, Komoródyt, ajánlotta neki, mint a ki minden nagy tudománya mellett

egyiránt szolgál szegénynek és gazdagnak, tehát bátorkodott őt elhivatni, de nagyon kéri, csak vegye erélyesen gyógyítás alá, hogy minél előbb ismét elhagyhassa az ágyat.

Igy beszélt a beteg asszony, azután elhallgatott, egészen ki volt merülve, arczáit, melyek a beszéd alatt kissé kipirosultak, ismét sárga halaványság borította el, lélegzete nehéz volt, és szakadozott. Komoródy nem intézett hozzá új kérdést; nem kellett itt már tudokozódnni a beteg állapota felül; ott állt az világosan olvashatólag minden vonásán; e tekintet már egy más világba tévedez.

Az ágy mellett a kis leányka állt, egyik kezét aládugva a beteg feje alá, míg a másik édesanyja kezében nyugovék, a ki azt görcsösen tartá pihegő kebléhez szoritva. Az orvos figyelmes tekintetet vetett a kis leányra és szinte megilletődött, midőn azt a mély bánatot látta ez ártatlan tiszta arczon.

— És nincsenek kegyednek itt rokonai, ismerősei? — kérdé szünet mulva.

— Nincsenek! — viszonzá a nő gyöngye fohással. — Férjem Munkácson halt meg, jószágaimat elvesztettem, barátaink, ismerősink pedig elfeledtek! Öt év alatt sokat felejtene az emberek!

— No, se baj! Majd jobban lesz! — biztatá az orvos, és az asztalhoz ülve, orvosságot irt.

— Küldje ezt az királyutczába T. gyógyszer-tárába, ott majd megcsinálják; holnap pedig ismét

eljövök, — mondá aztán, és sietett ki a nyomor hajlékából.

A kis leányka az ajtóig kísérte, ott mélyen le-sütötte bánatos szép szemeit és kérdé :

— Ugy-e bár orvos ur, nem olyan nagyon beteg édes anyám? — Szegény, alig bírta kimondani e szavakat, úgy szoritotta remegő szivét a nagy megilletődés.

— Nem, nem édes leányom! — nyugtatá meg az orvos, és midőn e bánatteljes arcot látná, meg nem állhatá, hogy forró csókot ne nyomjon homlokára, aztán gyorsan távozott.

A megrendítő jelenet jótékonyan hatott Komoródy kedélyére; egy ideig egészen megfeledkezett saját fájdalmáról, és midőn most magában levén, szive újra sajgani kezdett, a fájdalom nem birt többé olyan kábító erővel, mint azelőtt; visszanyerte volt önunalját, és nyugodtan tudott gondolkodni arról, mikép mossa le a szégyent, melyet becsületén ejtettek.

Soká, soká bolyongott a város félreeső vidékein. Ösztönileg vezette őt lelke oly helyekre, hol háborítlanul magában lehetett, azután haza ment.

Adél már nyugtalanul várta, és gyöngéd szemrehányásokat tett neki, hogy olyan sokáig magában hagyta.

És Komoródy egészen nyugodtan nézte most e nő bűnös kétszinüségét. Legkisebb fájdalmat sem

okozott ez neki többé; sőt némi bámulatra ragadta őt a romlottság e tökéletes példánya.

Hasonló derültséggel felelt tehát neki; ritka kóreset adta ma elő magát, ez tartóztatta őt annyi ideig, de azért nem feledkezett meg ő róla; oh sokat, nagyon sokat foglalkozott ma vele a lelke, a minek nagyobb bizonyosságául átadta neki az arany karpereczet, melyet, mint tudjuk, még délelőtt vásárolt volt számára, de akkor nagy fölháborodottságában elfelejtette neki átadni.

Milyen nagy öröme volt a nőnek e szép ékszer láttára! Ugy nevetett, úgy édelgett, annyi derült kedvvel kapcsolgatta föl kecses dagadó karjaira, majd az egyikre, majd a másikra, és olyan forró csókot nyomott érte férje homlokára, ajkára, hogy ez szinte rosszul lett tőle; de azért még is mosolygott, és hasonló forrósággal, hasonló álnoksággal viszonzta csókjait, kedveskedéseit; igen jól tudta, hogy az ékszeren kívül még más valami miatt örül olyan nagyon ez asszony; annak, hogy ma vette azt neki; ez bizonyos jele, hogy semmit sem vett észre, hogy ismét sikerült őt megcsalni, mint már annyiszor; és lehetőleg ügyekezett még megerősíteni őt e hiszemben; oh, a gyűlölet olyan ármányossá, olyan érzéketlenné teszi az embert!

Egész este igen jó kedvűen mulattak együtt; a komoly, szórakozott, tudós ember kedélyes is tudott lenni, ma pedig még inkább az volt; azonképen a

fiatal nő; oh, ez ma a dévajságig vig volt; már rég nem nevetett annyit, mint ez este.

— Igaz! — kezdé végre a férj, midőn legjavában voltak a vidám mulatásnak — nem volna-e kedved szüleidet meglátogatni?

A nő szülei Pozsonyban laktak, igen gazdag bankár egyetlen leánya volt.

— Szüleimet? — kérdé ez, kissé meglepetve. — És maga képes volna elereszteni engem!? maga rossz ember? — és selyemlágy karjai szerelemteljesen fonódtak a férj nyaka köré.

— Holnapután Bécsben igen nevezetes orvosi gyűlés fog tartatni, a melyhez én is hivatalos vagyok; csak azért indítványoztam tehát e látogatást, mert így Pozsonyig együtt tennők az utat — mondá a férj, gyöngédeden kibontakozván neje öleléséből.

— És maga nekem erről semmit sem szólt? Ah, férjem uramnak titkai vannak neje előtt?! — mondá amaz, kecses duzzogással, fenyegetőleg rázogatóván hófehér ujjacskáját.

— Oh nem, csak meg akartalak lepni! — viszonzá mosolygva a férj.

— Az már más! akkor szívesen megyek.

— Tehát holnap reggel a vasuti vonattal indulunk. Reményelem, hogy kedves nőm addig megteheti az uti készületeket? — mondá a férj és távozni akart, de a kedves nő elébb nem akarta bocsátani, mig legalább egyszer megcsókolja.

Más nap reggel csakugyan indultak; igen jól

mulattak egész uton; mint ha azt is gőzerő hajtáná olyan sebesen tünt az idő; délutáni négy órakor már Pozsonyban voltak; ott a nő kiszállt, a férj pedig ott maradt a vasutnál, hogy folytassa utját Bécs felé; abban maradtak, hogy három nap mulva visszajő, néhány napot együtt töltenek szüléi házában, aztán ismét visszatérnek Pestre. Ugy kérte őt a gonosz nő, csak siessen, hogy minél előbb ismét láthassa, ismét Pesten lehessen!

Komoródy mosolygott, midőn ez ohajtást kifejezni hallotta, meg is ígérte neki, hogy siettetni fogja az orvosi gyűlés folyamát, aztán visszajő hozzá; azonban, nem jött vissza, mert el sem ment Bécsbe, hanem Pozsonyon tul az első állomásnál kiszállt, bevárta a Bécsből Pestre járó esti vonatot, és még azon éjtszaka Pesten volt ismét.

Másnap este pedig Adél atyja egy értesítvényt vett az ottani vasuti igazgatóság részéről, hogy nevezetes küldemény érkezett számára a mai esti vonattal. A gazdag bankár sehogy sem tudta elképzelni, mi-féle szállitmány lehet ez, mikor ő csak kész pénzbeli üzleteket folytat; de azért „a venni-től nem leszünk szegények“ — tartja a kereskedelmi közmondás, és csak elküldött a szállitmányért.

Még nagyobbá lön pedig csudálkozása és illetőleg kíváncsisága, midőn a kiküldött egyéniség néhány jól megtetézett társzekérrel jött vissza. Sehogy sem tudta elgondolni, mi-féle küldemény lehet ez.

Maga ment ki az irodából, hogy megnézzze, milyen isten csudája van azokon a szekereken.

És volt is rajta mit csudálni. A szekerek tele voltak rakva mindennemű butor darabokkal, ruhaneművel, ágyneművel, sütő, főző és mosóeszközökkel, mindennel, a mi csak a háztartáshoz szükséges, egész az utósó seprőnyélig.

A bankár nem tudott magához térni csudálkozásában. Azt hitte, valaki tréfát üzött vele; ő ugyan megköszönné magának az ilyen költséges tréfát!

Sokallotta is magától e ritka látványt, fölszaladt az első emeletre feleségéhez, gyermekéhez, hogy jöjjenek le szaporán, nézzék, minő bolond szerencséje vetődött a házba; egy egész „staffirungot“ küldtek neki, a mi igen jó lesz unokájának, a melyik t. i. még csak azután fog születni. Le is szaladtak mindnyájan, hogy megbámulják a különös istenadományát; még Adél is lejött.

De még nagyobb lett a közbámulás és meglepetés, midőn Adél e küldeményben saját butorát ismerte meg. Lassanként aztán a többiek is megismerték, nagyobb bizonyság okáért pedig kis idő múlva Adél szobaleánya is beállított a bankár udvarára; a piros, pozsgás jószág most ismét olyan zavarodott volt, mint mikor Komoródy néhány nappal ezelőtt olyan alkalmatlan órában haza jött neki.

Ez aztán elbeszélte, hogy Komoródy rakatta föl őt a sok holmival együtt a vasutra és küldötte a nagyságos asszony után; de ha nyársra huzzák, sem

tudja, miért és minek; talán ezentul itt szándékozik lakni a nagyságos ur; ő nem bánja; ő itt is olyan hűségesen fogja szolgálni az uraságot, mint Pesten; tetszik neki ez a város. Adél szintén nem tudta megfogni a dolgot; de azért olyan reszketés fogta el egyszerre, hogy bizonyosan lerogy, hahogy az épen kéznél levő szolgálatkész könyvvivő föl nem fogja őt karjaiba.

A bankár házában éppen egy kis estély volt tervezve a megérkezett Adél tiszteletére, a melynek azonban ilyenén körülmények között természetesen el kellett maradni. A meghívott vendégeket tehát szépen haza küldték ismét; Adél beteg, mondák nekik, és igazuk is volt abban; a szép nő iszonyu kínokat állhatott ki. A bankárné keserű könyeket hullatott fájalmában, a sok pecsenye miatt, a mi ez estélyre el volt készítve, legalább husz forintot adott ki hiába, ide nem számítva a tortákat, melyeket mégis tartani lehet. A könyvvivő azonban szolgálatkészen dörzsölgetvén kezeit, vigasztalta; lehet még a pecsenyének is hasznát venni; ha másként nem, hát megeszi ő; mindennek lehet hasznát venni, csak a módját kell tudni, ő pedig még ennél nagyobb áldozatra is kész e házáért, azaz nem a házáért, hanem a főnökeért, főnöke feleségeért, és leányaért.

Másnap reggel pedig a posta egy levelet hozott a bankárnak Komoródytól, melyben illő tisztelettel tudtára adja: miután kétségbevonhatlan adatok nyo-

mán meggyőződött arról, hogy Adél szerelmére igényt nem tarthat, hát visszaküldte őt minden hozományával együtt, a házassági szerződvényhez mellékelte leltár szerint, és egyszersmind arról is értesíti, hogy e mai nap nyújtotta be ügyvédje az elválási folyamodványt.

E levél vételére a bankár ur olyan nagy dühbe jött, hogy azonnal leszaladt a raktárba a hozományi leltárral kezében, és egyenként számlálgatta össze a visszaküldött tárgyakat, és jaj lett volna Komoródynak, ha csak egy törlőruha hiánya lett volna! Olyan pert akasztott volna nyakába, melyből egy évtized alatt sem tudott volna kibonyolódni! Azonban fájdalom, mindent rendben talált, a legkisebb hiány nélkül meg volt a hozomány; a mit tapasztalván, a bankár le volt fegyverezve, de nem az atyai sziv; kezébe vette tehát szép, arany gombos nádpálczáját; ezzel bement Adél szobájába, és hogy mit mivelte ott azzal az arany gombos pálczával, mit nem, ezt mind e mai napig a titok sötét fátyola takarja, annyi azonban bizonyos, hogy midőn kijött, első dolga volt, hogy a drágalátos szobaleányt nem a legtisztességebb czimekkel tisztelte meg, és ugyanazon aranygombos pálcza segélyével tüstént kikergette házából, könyvvivőjét pedig magához hívatta privát audienciára, és igen bizalmasan meghagyta neki, találjon ki valami „acceptable“ okot minden netán keletkezendő balhírek eloszlatására e kellemetlen ügyet illetőleg, biztosítván őt, hogy ha ezt jól kiviszi, nem leszen kárára.

A könyvvivő csak nem rég jutott volt a híres tőzsér házába, és hően epekedő lélekkel várta az alkalmat, hogy bizonyítványt adhasson mind szolgálati készségéről, mind pedig különös képességeiről minden kétes jellemű ügy tisztába hozatalára nézve; és ez alkalom most kínálkozott; lángbuzgalommal karolta tehát föl ez üldözött ártatlanságot; kihíresztelte, hogy Komoródy egy idő óta csendes elmeháborodottságban szenved, azért hagyta el őt a szép Adél; már nem állhatta ki tovább; egész martyromság volt, a mit két évi boldogtalan házassága alatt e nő szenvedett; csuda, hogy kiállta; és hogy állta ki! ezt nem lehet leírni! soha egy szó, az pedig nem sok, ki nem jött a száján; olyan hősi resignatioval szenvedett, míg már egy angyalnak is sok lett volna, akkor megszökött tőle. A világ — már a bankár világa — úgy látszott, elhitte ezt, és ez időtől fogva a kicsi, halvány könyvvivő igen nagy kegybe jutotta bankár házában, és mind általa, mind pedig Adél által a belső barátok közé vétetett föl.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Uj életet kezdeni! könnyű azt kimondani, de vajmi nehéz a kivitele! Szakits vele, mondja önmagának a legszentebb érzelmiben megcsalatott sziv, és csak mikor a kivitelre kerül a dolog, veszi észre, hogy ez annyit tesz, mint ha azt modaná magának: halj meg, aztán tamászd fel magad, és kezdj uj életet!

Minő kin volt ez a szegény Komoródyra nézve, midőn fáradságos munka után haza érve, minden olyan sivár, olyan elviselhetlenül ijedelmes, pusztta volt körülötte! Mintha temetőben járna! És e rémületes pusztaság közepett mindenütt és mindenkor annak a képe áll lelke elé, a kitől u gy vágyódik szabadulni, és minél erősebb e vágy, annál kinzóbbak, égetőbbek az emlékek!

Hiába szólal fel ilyenkor a hideg ész, hogy ilyen meg olyan bűnös, hozzá méltatlan volt e nő; a becsület, az önérzet parancsolta az elszakadást; mit hajt a fájdalomtól égő sziv a hideg ész okoskodására? Mit használ a betegnek, hogy az orvos megmagyarázza neki, mennyire szükséges testének e vagy ama sérült részét elvágni! azért mégis fáj az a szegénynek, és azért mégis tudja, hogy ő nyomorékká lett!

Ilyen volt Komoródy lelki állapota. A világ természetesen semmit sem tudott erről; a világnak egyéb dolga volt most, mint e szerencsétlen ember tusakodását látni önmagával; nagyon el volt foglalva azon okok és okozatok kifürkészésével, melyek befolyhattak arra, hogy a szép Adél oly hirtelen elhagyta férjét; és a világ dicséretére kell mondanunk, hogy csak első pillanatra tudott azon csudálkozni; később igen természetesnek találta azt; jól tette, hogy elhagyta, miért olyan az a férfi? Mindig csak a tudomány, a könyv, a visszavonultság! Mi-

ért olyan mamlasz, olyan unalmas? Nem ilyen férj való ilyen szép nőnek! Bizonyosan sokat kellett kiállni szegénynek mellette! Kinozta, faggatta, hogy sem éjjele, sem nappala nem volt tőle! A komoly férfiak rendesen szeszélyesek, valóságos házi kereszttek!

Hogy a világ épen ilyen szempontból fogta fel a dolgot, annak leginkább Komoródy volt oka, a ki nyugodt elszántsággal viselte a reá mért csapást. Soha sem panaszkodott, soha sem vádolta nejét; az pedig nagyon nem tetszik a világnak; ez nagyon szereti, ha a boldogtalan ember kiáll a utczára, és fünek fának elrimánkodja, hogy ő milyen istentől megvert teremtés; ez kell a világnak; ez mulattatja az embereket, és az ilyenek aztán igazat ad, és tapsol neki, mint a hogy a lovardában a bohócznak tapsol, vagy mint a halálra ítélt rabnak elszederjesedett arczán megilletődik a siralomházban; de a ki a sors nehéz napjait erős lélekkel, nyugodt magamegadásal viseli, azt kárhoztatja, az bizonyára bünös, meg-rögzött, megátalkodott gonosz, hogy még csak nem is jajveszékel fajdalmában! Oh, a világ ítélete szörnyüképen igazságos!

Szerencsére Komoródy keveset törődött a világ nyelvével; eddig sem volt valami különös társaság-kedvelő, most még inkább nem volt az; egész éjszakákat töltött a betegek ágyánál. A szegények nem tudták neki eléggé meghálálni emberszerető jó-ságát, feláldozó gondosságát; pedig ha tudták volna,

mi kevés része volt abban az emberszeretetnek! Csüggedt lelkének szórakozásra volt szüksége, azért maradt ágyuk mellett. Mások szenvedéseit látván, megfélekedezett saját szenvedéseiről, ebből állt az egész, ha csak azt nem rójuk fel neki érdemül, hogy épen jó cselekedetek által igyekezett elfojtani szive duló bánatát, nem pedig borban, játékban, lélekölő kedvtöltésekben, mint sok mások!

Legtöbb idejét ama szegény asszony kórágya mellett töltötte, a hová már egyszer elki sértük. A beteg asszony napról napra közelebb jutott azon időponthoz, a hol nincsen többé földi szenvedés, és Komoródy némi vadon gyönyört érzett az on szomorú látvány szemléletében, mint küzködik e gyöngétestben az élet a halállal, és mint szoritja ez ellenségét kiebb, mindig kiebb az egykor oly ékes birodalomból, a testből. Oh, nagyon kinos egy látvány a haldokló utósó tusakodása az étellel, de Komoródyra nézve nem volt az kinos. Szívesen cserélt volna vele életet, és nem egyszer fordult meg lelkében az ohajtás, vajha ő is olyan közel volna már a pálya végéhez!

A szegény asszonynak áldás volt, megválni az étlettől; ez is egyike volt azoknak, a kik boldogtalan órában születnek a világra, a mint mondani szokták. A sors igen sok áldással halmozta volt el ifjuságában, de csak azért, hogy legyen, mit ismét elvennie tőle. Igen jó család gyermeke volt; megszeretett egy férfiut, a ki teljesen méltó volt hozzá és neje lett neki; két évig éltek együtt boldogul,

elégedetten, akkor kiűtött a rész, — de minek részletezni a borzasztó változatot? két év múlva a boldog családból csak ő meg férje voltak életben, meg egy kis ölbeli gyermek, az ő kedves Nelli k é j e. Atyját, anyját felbőszített parasztok ölték meg, férjétől is elszakította az ádáz végzet; Munkácson végezte napjait fiatalon, elhagyottan; tehát csak ő maradt meg egyedül. Ilyen keserű élmények után ki ne vágyodnék el e nyomorvölgyből, oda, a honnan a sok ártatlanul kinszenvedettekkel boldog egyesülés mosolyog feléje?

És oh, mégis olyan nehezére esett a szegény asszonynak elválni a földtől, a melyen kedves gyermekét hagyja hátra! Ugy kérte az orvost, csak találjon ki módot, hogy még megmaradhasson. Szíves-örömet tűr és szenved és áll ő ki még százszorta több kinokat, mint a mennyit már eddig kiállott, csak gyermekétől ne kelljen megválnia!

De mit használt a szabadkozás? a halál könnyörtelenül hajtja be adóját! És a szegény nő minél közelebb érezte szívéhez jönni azt a sötét, hideg árnyékot, a mely a lelket elválasztja a testtől, annál nagyobb lett irtózata, és annál forróbb vágy ragadta meg az élet iránt. Ő nem akar meghalni, nem akar, nem tud elválni kedves gyermekétől! Mit csinál majd a szegény teremtés nála nélkül, egyedül a nagy, rut, szívtelen világon!

Komoródy soká, nagyon sokáig nézte fásult nyugalommal a beteg tehetetlen erőlködését a nagyhatalmu

halál ellenében. Irtóztató hidegvérűséggel számlálgatta az órákat, mikor fog e végelalvással küzdő élet kimerülni, ellankadni, meghalni; de csalódott számításában; mikor már azt hitte, most vége mindennek, a beteget újra magához térítette az örületes életvágy; ő nem akar elválni gyermekétől, és ez úgy tartott több napig; a forró anyai szeretettől nem tudott meghűlni e sziv; maga a fájdalomtól elzsibbadt Komoródy megrendült e látványtól; szive sötét mélységében azon sejtelem buzogott fel, hogy a szeretet még sem olyan üres káprázatos tünemény, mint a hogy a kínos keserves tapasztalat vele elhíttetni akarja. Csak gyöngé, alig érezhető meglebbenése volt ez a sziv mélyében eltemetett jobb érzésnek, de a mely mégis elég volt arra, hogy lelkéből szánni kezdte a halállal kétségbeesetten tusakodót; mély megilletődéssel biztatta tehát, ne aggódjék leánya sorsán, majd ő gondoskodni fog róla, neki úgy sincsen senkije a világon.

És erre a beteg nőnek egyszerre elmult minden fájdalma; beszélni keveset tudott már, de halavány beesett arczáira a boldogság alkonyati pirossága áradt el, szemeiben a hála mennyei csilláma ragyogott föl, szivében az örök igazság, a gondviselés érzete dobbant meg; és kettős áldás szárnyain lebegett el lelke a mennyekbe: egy áldással gyermeke, egygyel Komoródy fejére.

Oh, mindegyiknek e kettő közül olyan nagy szüksége volt arra, hogy valamely megváltott lélek

egy kis boldogságot könyörögjön ki számára ott fenn az áldások országában! Egyik előtt a mult, másik előtt a jövő terült el iszonyu félelmetességben; mind-egyik igen szerencsétlen volt.

A szegény gyermek még akkor sem tudta elhinni, hogy anyátlan árvává lön, midőn a fekete korpóst a temetőre vitték, és a temetőben a sötét gödörbe bocsátották alá. Mindig csak azt hitte, édesanyja alszik, és ismét föl fog ébredni. A gyermekeknek olyan tökéletlen fogalmaik vannak a halálról és a szenvedésről; csak a keserü csalódás tanítja meg a szívet megkülönböztetni az igazat a hamistól. Haza is jött már a temetőről, át is költözött Komoródy lakába, és még mindig nem tudta elképzelni, hogy édesanyja örök időre el van szakítva tőle. Hogyan is volna az lehetséges, mikor ő annyira szereti? És ez erős ábrándnak azon jó hatása volt a kis leánykára, hogy megóvta a felette nagy busongástól; a bánat nem vehette be magát a mély benyomásokra hajlandó gyermekszívbe.

HATODIK FEJEZET.

De az erős ábránd egyszersmind sok kellemetlen órát is szerzett a kis leánynak. Komoródynak egy öreg nőrokona volt, ki újabb időkben a házi ügyeket vitte; ennek a gondviselésére bízott tehát a kis leányka. T e r é z néni — így hívták őt — maga

volt a jóság, a szeretet, és örömkönnyeket sirt, midőn a kis Nellit megpillantotta. Minél soványabb, elcsigázottabb volt a kis árva, annál nagyobb volt az ő öröme; minél elhanyagoltabb volt eddigi nevelése, annál jobban örült, hogy a szegény kedves gyermek az ő gondviselése alá került. Oh, mit nem fog ő e gyermekből csinálni! Tükre lesz az ok- és czélszerű nevelésnek, példánya az ok- és czélszerű nevelés eredményének!

Teréz néni nagyon okos nő volt; sokat gondolkozott, észlett, következtetett, sokat olvasott, nem regényeket, oh nem! azokat ő nem szerette; ezeket ő csupán szellemi nyálákságoknak nevezte, a melyek csak az izlést rontják; komolyabb, tömörebb szellemi ételekkel táplálkozott az ő lelke, olyanokkal, melyek az isten és a természet, az emberi lélek és a testi hajlamok közti végletes határvonalakat fejtegetik. Roppant okos asszony volt tehát; és midőn a kis Nellit a házba hozták, azonnal megvette magának Rousseaut, Salzmann, Pestalozzit és Niemeyert, nem hogy elolvassa, azt ő már régtette volt, hanem hogy fejbe tanulja, hogy mindegyikből kivegye, a mi jó és üdvös benne található, ebből alkotott ő magának új rendszert, szép, okos, kitünő rendszert, és a szerint vélte a szegény kis „férget“ a teremtés diszpéldányává nevelhetni.

Az egészben csak azon egy sajnós körülmény volt, hogy a legjobb nevelési rendszer az édesanya szive, az anyai szivet pedig nem lehet könyvekből

sajátjává tenni; Teréz néni igen jó, igen okos aszszony volt, szeretni is tudott nagyon, de soha sem volt gyermeke, anyai érzés nélkül pedig merő képzelenség gyermeket nevelni. Csak az anyai lelki ösztön sugallja legjobban, mikép kell bánni a gyermekkel, meddig terjedhet a szigorúság és meddig a türelem e fejletlen szívek irányában, a mélyekben annyira összevissza vannak bonyolódva a jó tulajdonok, hogy csak ez ösztön mutatja meg az irányt, melyet a szétfejtegetésre követni kell; ilyen ösztön nélkül elvesztjük az irányt, és minduntalan csomolyák bogzódnak össze; Teréz néni ezt nem tudta, és nem is hitte; nem tudta fölfogni, hogy nagyobb szeretet is létezhesék, mint a minő az ő szívet heviti; azt gondolta, a gyermek nevelésére elég a tudomány és a buzgalom.

Forró szeretettel, a minőre csak a női szív képes, ragadta meg a szegény árva ügyét, azon szent föltétellel, hogy elfeledteti vele anyja vesztét, és épen e tulforró hév, e nagy buzgalom volt leginkább oka, hogy a kis Nelli hasonló hévvel nem simult hozzá. Nelli sok szép tehetséggel volt megáldva, szive jó volt és romlatlan, de bár meghaladta már a tizedik évet, e tehetségek még csak alig voltak életre költve, és a szívbeli jó tulajdonok egész halmaz gyengeség és hiba alatt tengődtek, a mint az nem is lehet máskép oly gyermeknél, a kit beteges anyaságos szeretete elkényeztet, és ki már ilyen zsenge korban ismerkedik meg a bubánat és az élet

fájdalmas igaztalanságaival. Mindezen fogyatkozásokot Teréz néni legott az első napokban vette észre; de a jó öreg asszony nem birt a kertészek azon türelmével, a melynél fogva a gyomot szálanként tépegetik ki a nemes csemeték közül, és nyugodt kiszámítással osztják be maguknak az időt, mely alatt munkájukat végezniök kell, hogy a gondjuk alá bizatott gyöngé növénykéek díszes virágokká fejlődjenek. Teréz néni tulságos hévvel ragadta meg a nevelés nehéz munkáját; egyszerre akart kiirtani minden rossz tulajdont, egyszerre akarta az elkényeztetett gyermeket csupán jóra hajló, szelid, engedelmes leánynya átváltoztatni, örökké tanitgatta, leczkézgette, hogy a leányka, ha kevésbbé akaratos is lett volna, mégis elveszti vala türelmét.

Ebből aztán igen sok kellemetlenség származott mind a kis leány, mint Teréz nénire nézve. Minél indulatosabb lett az egyik, annál akaratosabbá lett a másik; Teréz néni végre büntetésekhez folyamodott, a mi aztán végkép elvadította az megriadt gyermeket. Ez időtől fogva semmit sem akart tanulni, sőt végre nagy felingerültében azon panaszra fakadt Teréz néni ellen, hogy azért faggatja és kinozza őt annyira, mert terhére van; édes anyja soha semmi kivetni valót nem talált rajta, édes anyja mindig kedvesnek találta, mert jó volt, Teréz néni pedig gyűlöli, mert rossz, nem szereti, és ő sem szereti őt; legjobb volna tehát, ha édesanyja minél előbb eljönne már érte, és vinné ki őt is a temetőbe.

Ez aztán több volt, mint a mennyit a jó némi szive elviselhetett. Nem számított ő köszönetre, oh dehogy! hanem hogy az ő tiszta jó akarata, az ő önzetlen, feláldozó buzgólkodása olyan rut gyanusítgatással viszonzottassék, ez felülmulta képzeletét, ezt nem bírhatta el az ő békességes türése!

Mindeddig ovatosan eltakarta a kis árva hibáit mások előtt. Titkon, senki által észre nem vétetve, akarta ő véghezvinni az elferdült lélek jobbraváltoztatásának nagy és terhes munkáját, hogy annál kedvesebb legyen az ő cselekedete isten előtt, a kitől egyedül várta fáradságos igyekezetének érdem szerinti lelki jutalmát; kivált pedig Komoródy előtt iparkodott eltitkolni a leányka gyengéit; Komoródy újabb időben mindinkább magába zárkozott, mogorva természetűvé lett, egész idejét tudományának szentelte, otthon meg szobájába zárkozott, napokig egy nyájas szót sem lehetett tőle hallani, a kis árváról mintha végkép elfeledkezett volna; Teréz néni tehát azt hitte, hogy nem szereti a gyermeket, és félt, ha még panaszkodással is járul eléje, még inkább elidegeníti szivét tőle, még tán el is kergeti a szegény apa anyai árvát házából, és akkor ő lesz oka szerencsétlenségének, holott ő csak a legjobbat ohajtja neki; ilyen felelősséggel pedig a jámbor asszony a világ minden kincseért sem tudta volna megterhelni lelkét; inkább dicsérte tehát a kis leányt; Komoródy előtt, csak hogy okot ne adjon neki az elégtelenségre vele, a mely

érdemetlen dicséreték azonban a kis leánynak jobban fájtak, mint a kemény dorgálások és örökös utbaigazitások.

Midőn azonban tapasztalná, hogy buzgó integritései ép ellenkezőjét eredményezik annak, a mit ő czélozott, ohajtott és reménylett, szent és elhathatlan kötelességének tartotta, kellő ovatossággal ugyan, de mégis értesíteni Komoródyt a dolgok igazi mivoltáról, nehogy később neki tulajdonítsák a gyermek okvetlenül elvaldulandó erkölcsét; ilyen vádat az ő jámbór lelke el nem viselhetne; már a gondolat reá is hideg borzongásképen futotta át; szive tiszta önérzetét. Hosszu megfontolás és néhány álmatlanul töltött éj után, melyek alatt tökéletesen tisztába jött magával, mit és mennyit kelljen ez ügyben mondania, és mikép adja ő azt elő, és meglesvén a kedvező időpontot, mikor Komoródy hangulata legkevésbbé bajlott az indulatosságra, bement tehát hozzá, és el kezdett neki beszélni az isteni gondviselés titkos szándékairól, a mely valamint a növényeket, úgy az embereket is megfoghatatlan módon különféle sajátságokkal teremti a világra, a miért is épen nem szabad csudálkozni, és annál kevésbbé megneheztelni, tapasztalván, hogy az egyiknek jó, a másiknak rossz a természete, mig aztán a kis Nellire tért át, a kivel a megfoghatatlan mennyei bölcseségnek szintén különös szándékai lehetnek, mert azon bizony a leghathatósabb intések és oktatások, de még a jóakaratu fenytések sem fognak,

és azért az ő véleménye oda megy ki, hogy igen kívánatos volna, ha ő — Komoródy — csakugy szinból, de azért mégis kellő nyomatékkal, rövid időre, de azért mégis lehetőleg hathatósan, nem is tetteleg, csak szóval, de azért mégis egész komolysággal, egykor máskor, a mikor a szükség magával hozza, a nélkül azonban, hogy ez által a legkisebb keserűség fakadna elő szívében a szegény szánandó árva iránt, némi keménységet, némi szigoruságot, némi erélyességet mutatna iránta; ő nem képes arra, ő sokkal gyengébb szívü, aztán az ő részéről nem is volna ez annyi hatással, mint tőle, a férfitől, a ház fejtől, és ő ebből a legjobb eredményt meri magának jósolni.

Komoródy nyugodtan hagyta őt kibeszélni; egy arcizma sem rándult meg az egész előadás alatt; csak nézett reá, nagy, méléző szemekkel, körmén rágcsálva fogaival, és midőn Teréz néninek nem volt többé mit mondania, még akkor sem felelt neki mindjárt, hanem félig behunyva szemeit, kissé hátrahajtott a fejét a pamlagon, melyen ült, hogy a jó asszony, a ki koránál fogva már nem a legjobb látással birt, azt kezdte hinn, hogy el talált alunni az ő előadása alatt.

Ez nem tetszett a jó asszonynak; minden hízélgés nélkül azt hitte magáról, hogy az ő előadása körülményes ugyan, de azért épen nem olyan, hogy el kellene alunni rajta, és félig meddig már megis bánta, hogy e szükség parancsolta lépést

megettette. Nyugtalanul kezdett tehát izegni mozogni székén, midőn Komoródy végre fölnyitotta ismét szemét és tompa, nyugodt hangon mondá :

— Jól van édes Teréz néni ; köszönöm a figyelemzetést ; belátom, hogy sok baja van azzal a gyermekkel ; ne is vesződjék többé vele ; majd én elintézem a dolgot.

A jó asszony arra még nagyobb zavarba jött, és nagy tüzzel hévvel mentegezni kezdé magát. Bajról szó sem lehet ; nem is azért mondta ő ezt, mintha neki terhére volna a kis gyermek ; isten mentsen ! a világért sem ; neki csak az esik nehezére, mert nem igen mutatkozik ohajtott fogantja az ő buzgó törekvésének, és ő nem bánná, ha még tiszerte nagyobb alkalmatlansággal járna is, csak látszatja volna.

És Komoródy ismét nyugodtan hagyta őt beszélni, és azután újra tompa, unott hangon mondá, hogy ő soha sem kétkedett nemes szivén, és tökéletesen meg van győződve jó akaratjáról, de egyszersmind fáradozásának hiábavalóságáról is tökéletesen meg van győződve, és azért ujolag kéri, ne bajlódjék többé e gyermekkel ; tekintse olybá, mintha a házban sem volna ; kár az időt tölteni vele, hanem bizza ez ügyet egészen ő reá ; majd ő a legjobban elfogja azt intézni !

A szegény asszony csaknem sírva fakadt, a mint e hideg, unott hangon kiejtett szavakat hallá. Oh, nem azt akarta, nem azt várta ő e lépéstől !

Hisz Komoródy most egészen kiveszi kezéből a kis árva nevelését ! maga vállalja azt magára ! a férfi

leányt akar nevelni!! a mogorva, roszkedvü ember ilyen makranczos, elhanyagolt, tökéletlen gyermekkel akar bibelödni, a kivel ő, a békességés türesü nő sem tudott boldogulni!!! Mi vége lesz ennek?!! Oh, nem lehet ennek jó vége!

És a jámbor lelkü asszony keserüen megbánta, hogy így elhagyta magát ragadtatni a gonosz lélek incselkedéseitől; — mert hogy ez nem más, mint a gonosz lélek müve, erről tökéletesen meg volt gyöződve — és szivesen adott volna egy évet életéből, ha e dolgot nem történtté változtathatta volna; oh, de ez halandó embernek nem adatott!

Mind ezen keserübbnél keserübb gondolatok még ott Komoródy szobájában zudultak keresztül remegő lelkén, és kész lett volna visszavenni panaszait, csak hogy Komoródy is visszavonja szavait; de nem volt bátorsága, ezt megkisérteni; félt, hogy compromitalja magát Komoródy előtt, ha most visszavonja, a mit az elébb czélszerüinek tartott; és egy tekintet ez emberre végkép megrendítették ingadozó bátorságot. Annyi sötét felhő borongott e férfi arcán!

Ilyetén körülmények között tehát legczélszerübbnek tartotta: távozni, elrejtözni, a hol senki sem látja, és ott töredelmes lélekkel amugy isten igazában kipirongatni magát.

Távozott tehát, reszkető léptekkel, elfacsarodott lélekkel; csak egyetlen egyszer hajtotta meg magát Komoródy előtt, annyira megzavarta őt e váratlan fordulat. Oh, szive bizonyára nagyobb erővel dobo-

gott kebelében, mint a minővel lába a padlatot érinté. Alig találta az ajtót, alig tudta azt kinyitni!

De ki írja le az irtózatot, midőn kiérve a szobából — a kis Nellit pillantotta meg maga előtt! A makranczos gyermek bizonyára hallgatódzott; hallotta, mint árulta őt be a bácsi előtt, jóltevője előtt! A szegény asszony a földet érezte ingadozni lábai alatt, a tárgyak elvesztek szemei előtt; anyyira oda lett, hogy soha sem tudott emlékezni arra mikép jutott vissza szobájába.

HETEDIK FEJEZET.

Nelli csakugyan hallgatódzott; az eleven képzelődésű gyermekeknek azon sajátságos előérzeténél fogva, mely oly gyakran méltó bámulatra ragadja a szemlélőt, a csintalan leányka megsejtette, hogy Teréz néni azért megy ilyen szokatlan órában a bácsihoz, — a mint Komoródyt nevezte, — hogy őt bepanaszolja, és a pajkos gyermekek szokásos kíváncsiságánál fogva a kis gonosz oda lopódzott az ajtóhoz és elejétől fogva végig, szóról szóra kihallgatta a belül folyt beszélgetést.

És az első, a mit a leányka a tanácskozlat kihallgatásakor érzett, nagy, fékezhetlen öröm volt. Csaknem felujongott elragadtatásában, midőn hallotta, hogy Komoródy azt mondja Teréz néninek: ne bajlódják többé ő vele, ugy se lesz annak semmi

eredménye. Annál kedvesebbet már nem mondhattott volna a bácsi! Hisz neki szintén nincs más ohajtása, mint szabadulni az előtte kiállhatatlan fag-gatódzásoktól!

Annyi káröröm, annyi diadaléret volt tehát Nelli arczán kifejezve, midőn Teréz néni, nagy sziv-beli megilletődéssel kijöven a szobából, vele szembe találkozott, hogy valóban gonosznak, romlottnak lehetett volna tartani e szivet; de a ki nem úgy, mint Teréz néni, hanem igazán ismeri a gyermek-sziv tiszta világát, tudja, mennyire felületesek ebben a vegyületes indulatok; egy lehellet a hideg üvegre; a legkisebb meleg sugár lecsókolja ismét. A gyermekszivben csak hajlam van és fogékonyság, igaz érzés nincsen ebben, az egy szereteten kívül.

Egész este aztán a kis leányka olyan vidám, olyan pajzán volt, a mint csak várható ilyen nem igen pórázon nevelt eleven gyermektől. Ugrándozott, nevetközött, énekelt, elbeszélte a szobaleánynak, hogy ő most már nem lesz többé szomorú, nem fog többé sirni, de duzmagolni sem fog ő többé; semmi baja sem lesz többé; egészen úgy lesz ő most már a házban, mint édesanyjánál, és ebbeli nagy örömeben egy zöld szalagcsokrot ajándékozott a szobaleánynak, melyet egy alkalommal Teréz nénitől kapott; ő neki nem kell már ez ajándék, mondá durczásan; el lehet ő e csokor nélkül is, és ő meg fogja mutatni Teréz néni-nek, hogy mennyire meg lesz vele elégedve a bácsi!

Ilyen fecsegések között hunyta be szemeit, és először történt életében, hogy elalvás előtt édesanyja után nem kívánczolt. Nagyon boldognak érezte magát. Olyan visszás alakban verődnek vissza a gyermekszivben az események. A mitől mások irtóznak, abban ők sokszor gyönyört találnak; a mit mások áhitoznak, attól meg elrémülnek.

Csak másnap reggel jutott eszébe a tegnapi tanácskozzat második része, hogy t. i. ezentul a „bácsi“ fog reá felügyelni; és erre mégis nyugtalankodni kezdett egy kicsit; igen jól hallotta volt, mint figyelmezteti Teréz néni a bácsit, mennyire szükséges, szigoruan lépni föl ellenében. De csak egy kicsit nyugtalankodott, busulni nem igen busult rajta; föltette magában, hogy ő most „már csak azért is“ jó lesz; tanulni fog, mindent el fog követni, hogy a bácsi meg legyen vele elégedve; csak azért sem ad okot, hogy keményen bánják vele. Hogy fog majd e miatt Teréz néni dulti-fulni haragjában!

Csak az első találkozzástól félt a bácsival; oh, akkor a bácsi bizonyára igen jól megmossa majd a fejét eddigi rossz viseleteért; erre tökéletesen el volt szánva, és erősen el is volt határozva, hogy nyugodtan türi a megdorgálást; egy szót sem felel majd a bácsinak; ő megmutatja a bácsinak, hogy nem olyan, a milyennek őt a néni lefestette!

Ilyen határozatokkal fogott más nap rendes foglalkozzásaihoz; a nap legnagyobb részét tanulás-sal töltötte; mióta a háznál van, nem volt olyan

szorgalmas, mint ma; és e mellett folyvást az ajtó felé kandikált, egyre várva, mikor nyilik már ki, és belép a bácsi, csunya, haragos arczczal, hogy őt kiszidja.

Igy lett dél, és a bácsi nem jött el szobájába; ebéd alatt együtt volt ugyan a bácsival, de ez egy szót sem szólt a tegnapi jelenetről; közönyös ügyekről értekezett Teréz nénivel, a ki még mindig a tegnapi izgatottság utóhatásaiban szenvedett. A kis Nelli pedig olyan csendesen ült az egész idő alatt, mint ha nem is ő volna; alig merte kezébe venni az evő eszközöket, nehogy zajt csináljon.

Vége is lett az ebédnek, a délutánnak, Nelli mindig várta a reá mérendő büntetést, de az elhatározó pillanat sem az nap, sem a másik nap nem következett be, és a kis makranczos már türelmet kezdte veszíteni, és kevesebb figyelmet fordítani a tanulásra és jó magaviseletre, midőn végre harmad nap délután, midőn épen zongoraórát vett, a bácsi belépett.

A mint a kis leány őt megpillantotta, kezei le hanyatlottak a hangszerről, arcza elhalaványodott; úgy remégett egész teste, úgy reszketett a szive.

Mélyen lesütött szemekkel várta, mi fog most már történi. Oh, csak most ki ne szidná! Csak a zongoramester előtt meg ne szégyenitené!

Komoródy arcza komoly volt, mint rendesen, de semmi felindulás nem mutatkozott rajta. Nyugodtan oda lépett a zongorához, és megkérdezte a mestert, hogy van megelégedve tanítványával?

A jó ember némi zavarba jött e kérdés miatt. Nem igen sok dicséretet tudott növendékéről mondani; de ő nem volt az az ember, a ki tanítványával szemben panaszt tehetett volna ellene. A zongoramesterek rendesen nem keményszivűek. Hogy tehát a keserű igazságot legalább némileg megczukrozza, azt mondta, hogy az utósó napok óta igen meg van elégedve vele, azután elhallgatott.

Milyen kínos egy percz volt ez a gyermekre nézve! Tökéletesen elértette az „utósó napok“ különös horderejét; azt akarta ezzel mondani a zongoramester, hogy az „utósó napok“, azaz tegnapelőttig nem volt vele megelégedve; és alig tudott lélegzeni, úgy remegett a szive! Hogy fogja őt most a bácsi kiszidni!

A bácsi pedig nem szidta ki, hanem a helyett bizonyossá tette a mestert a felül, hogy Nelli ezentul mindig olyan szorgalmas lesz, mint az utósó napokban, és semmi okot nem ad többé az élegületlenségre; ezentul ő fog felügyelni haladására; de nem lesz szükség semmiféle felügyeletre; ő okos, jószivü gyermek, és bizonyára semmi okot nem ad majd a szomorúságra azoknak, a kik őt úgy szeretik; erről ő tökéletesen meg van győződve; ezzel nyájasan megsimitotta a kis leány homlokát és nyugodtan távozott.

Nelli nem vette észre, mikor távozott. Semmit sem tudott magáról e pillanatban. A mester folytatni akarta a tanítást, de nem tudta. A gyermek ar-

czán vastag könnyecseppek peregtek alá, és a lágyszivü zongoramester nem tudta ezt nézni mély elérzékenyülés nélkül. Az ilyen jelenet nem való gyöngéd-szivü zongoramesternek. Észrevétlenül egy könnyet törült ki szeméből, azzal vette kalapját, és — nehogy tanítványa észre vegye, mennyire gyenge az ő szive — háttal feléje fordulva hajtotta meg magát, és sietett ki a szobából.

És ez naptól fogva a kis árva leány meg volt változva ; senkinek nem volt oka a panaszra ellene, sőt inkább, mindenki meg volt vele elégedve , mindenki bámulta szorgalmát, haladását, szelid magaviseletét. Teréz néni csak bámult, csak bámult. Nem hitt egyebet, mint azt, hogy ő maga át nem változva. Hiszen az lehetetlen, hogy a mit ő hónapok buzgó fáradsága mellett nem tudott elérni, az néhány nap alatt magától következze be! magától, mert a zongora-órai jelenetről tudomása sem volt. Százszor is nézett napjában a kis leány után, de soha sem lehetett őt valami csinyen érni. Még ő iránta is csupa tisztelet, csupa figyelem volt, épen olyan, a mint ő azt ohajtott. A jó asszony olyan zavarral fogadta e figyelmi jeleket, mintha meg se illetnék őt. Hisz a leánykának annyi oka volna, kételkedni az ő jóakarátában iránta ! Végre pedig azon meggyőződésnek engedte át magát, hogy ez mind csak álnok káprázat, csalóka szemfényvesztés, és egy nap csak a régi vásott Nel-like bukkan majd elő.

NYOLCZADIK FEJEZET.

De ez nem történt; Nelli nem esett vissza régi hibáiba, hanem folyvást előre ment a jóban. Azon ohajtás, hogy a bácsi meg legyen vele elégedve, mindig újabb újabb serkentésül szolgált neki, folytonosan előbbre törekedni a megtalált uton.

Teréz néni most nem tatált elég szavakat a dicséretre, de ezekkel ő keveset törődött; csak a bácsi legyen megelégedve vele; ez volt az ő forró ohajtása, ez tette az ő boldogságát. Komoródy ugyan soha sem dicsérte, és általában most is csak olyan kevés figyelmet mutatott iránta, mint azelőtt; oh, de azért ő igen jól tudta, hogy a bácsi nagy érdekekkel kíséri az ő haladását, és a sötét, hideg kifejezésen alul is ki tudta olvasni, mennyire örül annak az ő jó szíve, hogy csak dicséretet hall felőle!

Csak egy forró ohajtása volt. Ha a bácsi még egyszer megsimitaná homlokát, mint akkor, midőn úgy remegett haragjától! Csak egyszer ha érezné még keze édes érintését, a mely olyan csudálatos módon általjárta testét lelkét, a mely letörülte róla azokat a rossz tulajdonokat, és beléárasztotta azt a forró, jóleső vágyat a jó és szép iránt; oh, csak még egyszer ha ilyen érzés fakasztatnék szívében! akkor ő bizonyára a legjobb, a legboldogabb teremés volna a világon!

De ez nem történt; a bácsi nem simította meg többé homlokát, legfőlebb egy-egy gyöngye mosoly lebbent el ajkain, olyan gyöngye, hogy csak is az ő éles szeme

birta észre venni; de a mire ő olyan szivepedve vágyott, hogy homlokát megsimogassa, az nem történt, arra ő bizonyára még nem méltó.

De így is nagyon boldog volt; mondhatlanul jól esett neki látnia azt a gyöngé, elfutamló mosolyt e komoly arczon! Napokig, éjjelekig el tudott gondolkodni azon, mikép lehetne egy-egy ilyen mosolyt kinyerni a jó bácsitól. Ugy tanulmányozta a szeretett ember hajlamait, kivánságait; kutatgatta, mi szerez neki örömet; örömet? oh nem; a szegény jó bácsinak már semmi sem szerez örömet a világon; azt ő már tudta; szive tele van bubánattal, keserü, fájdalmas emlékekkel! de mi felejteti el vele legalább pillanatokra a keserü emlékeket, mi ragadja ki perczekre e sötét borongós örömtelenségből? ez volt folytonos gondolkozásának, kutatgatásainak tárgya, vágyainak, törekvéseinek célja, és a lelkesült vágy szinte ösztöni finomságra fejtette ki benne a fölismerési képességet. Egy-egy véletlenül kiejtett szó, sőt egy tekintet elég volt neki arra, hogy belőle a bácsi olyan hajlamára vonjon következtetést, melyről jelen elzüllött, megzsibbadt lelki állapotában önön maga is rég elfeledkezett már, de mely midőn életre lőn keltve, igen kellemes rezegésbe hozta szivét. Így vetközte el lassanként dolgozó szobája rideg otthontalanságát; az ablakokban virágok diszlettek, épen azon virágok, melyeket leginkább kedvelt; asztalán mindig kedvencz írónak művei várták; butorait, irományait mindig épen úgy találta rendezve, a hogy azokat

legjobban szerette; sőt még az ételek is, melyeket föltaláltak, mindig azok voltak, melyeket egykor legjobban szeretett. Ezek mind csekélységek ugyan, és nem is érdemesek arra, hogy a férfi szót vesztegessen értük, és Komoródy, a szórakozott, magába merült, unott Komoródy még ha évekig nélkülözi is, bizonyára nem vesztegetett volna értük csak egy szót is, de a családi élet mégis ilyen csekélységektől nyeri édes varázsát, vidám otthoniasságát, és Komoródy mindig jobban jobban kezdé magát érezni házi körében, és midőn kérdé, ki intézte el ezt, minden olyas dolognál, a mely neki örömet szerzett, csak azt a feleletet kapta, a kis Nelli intézte el, hogy sokszor meg nem foghatta, mikép találhatta ki a leány az ő rejtett ohajtását, holott ő ezt egy szóval sem nyilvánítá.

Igy a ház napról napra jobban bontakozott ki komor ridegségéből, mindig vidámabb tekintetet öltött; a sötét, szomorú emlékek lassanként a feledés lomtárába kerültek; Komoródy arca derültebb, szive közlékenyebbé, modora nyájasabbá lön. Gyöngéd lelki szálak fűződtek az e kis körben együtt élő emberek közé; mindegyik érzé, hogy a másik nélkülözhetlen, kiegészítő része saját boldogságának, és senkinek sem jutott eszébe, hogy ez máskép is lehetne még.

Ez idő alatt a kis Nelliből tizenhét éves hajadon lett, és a kik még kételkedni tudtak rajta, itt élő példa által tapasztalhatták, hogy a testi szépség is a lélekből veszi származását. A mennyire nem szép volt a tizenegy éves vadóc gyermek, olyan gyönyörű,

megragadó szépséggé fejlődött a lelkileg átalakult Nelli. A sovány, elnyult arcz olyan kedvesen kigömbölyödött, a barna szín alul olyan bájos pirosság tündökölt elő, az agátsötét szemekből olyan tiszta, mennyországi derűtség mosolygott ki, a piczi piros ajkak körül olyan ígésző kellem lebegett, és az egész karcu, arányos termeten valami olyan nemes, sugár-szerű, forró, vakító, vonzó bűbáj ömlött el, a minőt csak édes álmainkban vagy Corregio remek alakjain találunk, a melyeknek láttára a lelket önkénytelen félelemszerű érzés kapja meg, hogy elfoszlanak, föl-szállnak a mennybe; a lég körülöttünk mintegy illat-árral telik meg, és a szívet ki nem mondható édes vonzódás ragadja feléje.

Ezt azonban sem maga, sem pedig Komoródy nem vette figyelembe; arra ök nem is gondoltak. Csak Teréz néni gondolt reá sokat, igen sokat, Teréz néni, a ki most ugy szerette a leányt, hogy még a lehellettől is féltette, a mely valamivel erősebben csapódott hozzá. A jó Teréz néni most igen sokat imádkozott, hogy a mennyei gondviselés különös ótalmába vegye ez angyali teremtest, nehogy az a sok szépség rajta ördög foglalójának bizonyodjék be. Oh, nagyon sokat tudott a jó asszony tépelődni e szépség miatt! Ugy kívánta magában, bár ne volna olyan szép, sokkal biztosabban felelhetne ő akkor lelkeért; de így! — oh, Teréz néni nagyon, de nagyon tudott e miatt ag-gódní, és olyan nehezen esett neki, hogy ő erről senki-nek sem szólhatott!

KILENCZEDIK FEJEZET.

Mikor Nelli tizennyolcz éves lett, Komoródy már akkor harminczhatodik évét lépte volt át, és harminczhat év az ember életében már magában is olyan szám, mely erős vonalokkal írja föl magát az arczra, és még inkább a szivbe. A ki harminczhat éves korában még fiatalnak tartja magát, arról bátran el lehet mondani, hogy holta napjáig az marad. Hát még mikor e harminczhat év olyan küzdelmek és csapásokkal teljes, mint Komoródynál!

A ki ez arczot látja, első pillanatra nem is hiheti, hogy harminczhat éves; legalább ötvenesnek tartaná, olyan mély redők vannak beléhasítva a szemek körül, a homlokon, annyi ráncz torlódott össze a halántékokon, annyi fehér hajszál van fején és szakállában; csaknem egyformán van benne a fehér és a fekete, és végre annyi komolyság borong sötét tekintetében.

Csak mikor nagy figyelemmel vizsgáljuk ez arczot, tapasztaljuk, hogy a mély barázdák nem annyira az évek, mint a csapások síremlékei, e ránczokat nem az elgyengült lélek, hanem a zordon élet rövta föl a homlokra, és ez ősz hajzat nem a vénség, hanem a leküzdött fájdalom ezüst koronája. A nyár égető heve csakugy elfonnyasztja a virágokat, mint az ősz öldöklő fagya. Mikor ez arczon vidám mosoly

lebbent el, mikor a szemben melegebb érzés fénye rezgett, vagy a szívet eszmeérti lelkesülés dagasztá — és Komoródy minden olyan eszmeért tudott lelkesülni, melyhez a jó hazafi szíve áhitattal ragaszkodik, — akkor látszott meg rajta, hogy ez öreg külső alatt fiatal lélek ég, hogy e szívet megedzeni igen, de megtörni nem bírták a csapások, és ilyenkor ez arcz olyan sajátságos, vonzó érdekességgel bírt, mely előtt az ifju évek üres, röpke bájai ugy elenyésztek, mint a tarka színü virág az érett gyümölcsökben diszlő izmos fa előtt.

Utósó időben mindig gyakrabban lobbantak föl szívében ilyen lelkesültségi érzelmek, és mindig nagyobb kedvet mutatott az élet iránt. A régi fájdalom, a régi szerelem keserü emlékei mind inkább elvonultak, és csak messze távolságból vetettek még némi árnyékot a jelenre. A nagy világ iránt még folyvást némi tartózkodással viseltetett ugyan, ideje legnagyobb része most is a szenvedő emberiségnek volt szentelve, kevés szabad idejét még mindig leginkább iróasztala előtt, könyvek mellett töltötte, de azért nem tartá többé az életet tehernek, örömtelen küzdelemnek. Kevés barátja volt, de ezekkel igen jól tudott mulatni; legjobban azonban mégis „családja“ körében érezte magát, a mint házi körét nevezte.

Olyan gyorsan tüntek neki az órák, mikor Teréz néni, Nelli és ő együtt voltak, hogy nem egyszer komolyabb foglalkozásáról is megfeledkezett; pedig Teréz nénit kivéve, a ki már máskép nem is tudott

gondolkodni, csak a legkomolyabban, sokszor a legközönségesebb napi érdekekről folyt a beszélgetés; Nelli elbeszélte, mit csinált az nap, mikép mulatott e vagy ama barátjánál; már pedig tudva levő dolog, hogy fiatal leánykák nem igen szoktak valami különösen komoly dolgokkal mulatni; de mikor Komoródy olyan nagy örömet talált az eleven képzelődésü, érzelemgazdag leány vidám, kedves csevegésében!

Nem kevesebb örömet talált Nelli a bácsi társalgásában. Oh, ez már nem is volt öröm, hanem valóságos elragadtatás, áhitat, lett légyen a társalgás tárgya a, neki legalább, meglehetősen száraz pathologia, mikor barátjaival beszélt, a melyből a leány természetesen egy hangot sem értett, vagy a phisiologia, melyből mégis valamit — vélt érteni, vagy végre a betegek körül szerzett gazdag élettapasztalatok, — a melyeknek előadásánál oly nagy szerepet játszott a jó emberek nem érdemlett szenvedése, a gazdagság és szegénység aránytalan fölosztása, a szeretet gyógyhatása, és a nyomor mátyromsága, — a fogékony lelkü leányka ilyenkor néma elragadtatással hallgatá e nem mindig mulattató, de mindig érdekes beszédet; nem volt ez a zene, mely neki szebben hangzott volna, nem volt ez a költő, a ki jobban lelkesítette volna, és nem volt a földön az az ember, a kit annyira tudott volna tisztelni, bámulni és imádni, mint azt a komoly ránczos arczu, barázdás homloku, ősz haju Komoródyt, az ő kedves bácsiját; sokszor egy szót sem értett abból, a miről a társalgás folyt, de a mint így

elmélyedt tekintete a bácsi lelkesült arcán csüngött, úgy tetszett neki, hogy ő ezt mind igen jól érti.

Igy hozta e két embert mindig közelebb közelebb azon leirhatlanul édes érzés, melynek az ember eleinte nevet sem bir adni, a mely két rokon lélek összelátalkozásakor közvetlen a szív mélyéből árad ki, és mely legerősebb bizonyíték arra, hogy az ember nem egyedül önmagáért van teremtve.

Lassanként olyan szükségessékké, nélkülözhetlennékké lettek egymásnak, hogy mikor egyik vagy másik egy fél napig távol volt, a mi azonban igen ritkán történt, valami bánatos aggodalom támadt szivökben, mintha sötét árnyék borítaná el elölük az élet verőfényes napvilágát. Komoródy úgy sietett délben, este, hogy csak idején hazaérkezzenek; Nelli meg éjfélig fön tudott maradni, hogy ha egyebet nem is, legalább egy „jó éjtszakát“-ot mondhasson a bácsinak, már akkor mindjárt könnyebb volt a lelke.

És ez egybesimulása a két léleknek olyan lassan, olyan észrevétlenül, minden külső hatás nélkül fejlődött, hogy egyikük sem talált abban semmi különöst; még Teréz néninek sem jutott eszébe, aggodalomba esni miatta, pedig a jó asszonynak ugyan csak határozott hajlama volt az aggodalombaesésre. Egyiknek sem jutott eszébe, nevéen szólítani ez érzelmet!

Komoródy előtt a szép hajadon még mindig nem volt más, mint az a kis leánygyermek, a kit házához fogadott, a ki szeme előtt növekedett, hajadonná serdült. Hogy ő ez idő alatt mindig növekedő szeretettel

viseltetik iránta, ezt természetesnek találta ; hisz ez idő alatt a leánykában olyan ritka szép hajlanok fejlődtek ki, és e tulajdonok leginkább az ő befolyása által váltak olyan ritka szépekké ; jóformán saját művének mondhatja tehát ; a mellett pedig a leányka annyi sokat tett ahoz, hogy ismét megbéküljön sorsával, hogy derültebb színben tűnjék föl előtte az élet ; ő volt azon kapocs, mely által ismét szeretettel füződött az emberekhez ; mi föltűnő van tehát abban, hogy e leányka olyan kedves, olyan drága előtte ? melyik atya nem szereti gyermekét ? melyik művész nem ragaszkodik hévvel művéhez ? melyik jó ember nem érez forró vonzódást ahoz, a ki vele jót tett ? Hogy jutott volna tehát Komoródynak eszébe, mélyebben elemezni e csendes édes érzelmet, más alapot keresni e vonzó külső alatt, mint a melyben előtte jelentkezett ?

Annál kevésbé juthatott ez eszébe Nellinek. Hogy is láthatott ez volna valami különösét abban, hogy a bácsit annyira szereti, mikor neki köszöni mindenét ? Ő tanította gondolkodni, érezni ; neki köszönheti, hogy levetközte rossz szokásait, elfojtotta csintalan gyermekkori hajlamit ; ő felejtette el vele, hogy atyátlan, anyátlan árva ; atya nem tehet annyi jót gyermekével, anya nem mutathat annyi szeretetet magzata iránt, mint a mennyi jóval és szeretettel ő halmozta el ; végre még soha sem látott olyan nemes szívet, olyan szilárd jellemet, olyan tiszteletreméltó férfit ; hogy ne csüngjön tehát a sziv leg-

szentebb érzelmeivel ez emberen? hogy ne tisztelné őt, mint a hogy az örökké tartó, leróhatlan hálára kötelezett szív jóltevőjét tiszteli, hogy ne szeretné őt, mint a hogy a gyermek atyját szereti, és hogy ne bámulná őt, mint a férfiak legnemesebbikét? Hogy ragaszkodásában tán még más egyéb is lehetne ez érzelmeknél, ezt ő nem tudhatta; más egyéb érzelem egészen ismeretlen volt előtte.

Igy élt e két ember egymás mellett, mint az atya gyermeke mellett, derűlten, boldogan.

Lassanként azonban Nelli szépsége és ritka tulajdonainak híre ismeretesekké kezdtek válni a városban; hiába, a szép leánynak azon közös tulajdona van az igaz szerelemmel, hogy nem maradhat sokáig elrejtve a világ szeme előtt; így tehát Komoródy háza mindig népesebbé, látogatottabbá lön; nem csak betegek, hanem egészségesek is nagy számmal kezdtek ki s be járni nála, és ezek közül minden rendű és rangu fiatal emberek igen jelentékeny számmal.

Ezen természetesen nincsen mit csudálkozni, hanem annál több csudálkozni való van abban, hogy Komoródy olyan szives örömezt látta a sok ki s bejárót házánál; semmi különöset nem talált abban, sőt inkább, örült még neki; maga hozta a vendégeket a házhoz; hadd mulasson az ő kedves gyermeke, ő ugy sem mulattathatja őt; neki lótni-futni kell a betegekhez. Nem volt az a művész, az a valamire való tehetség, a kit föl nem keresett, és há-

zához vezetett; hadd lássák, hadd bámulják az ő kedves gyermekét; örömét, büszkeségét, boldogságát tette immár e leány.

Hogy tudott örülni, mikor a sok vendég, a jeles férfiak dicsérték előtte leányát! Csak úgy ragyogtak szemei! És mikor távoztak, úgy kérte őket, csak jöjjenek el ismét; ő igen nagyon el van foglalva, nem igen vezetheti leányát társaságokba, tegyék meg tehát neki azt a szivességet, és mulattassák őt helyette. A jó emberen újra bebizonyult az a régi igazság, hogy a tapasztalatok eltakarhatják ugyan, de végkép el nem fojthatják a természeti hajlamokat; semmit sem okult a keserű élményeken; ismét olyan bizalomteljes, oly hiszékeny volt, mint nyolcz évvel ezelőtt.

És Nelli is igen örült a nagyobb élénkségnek, mely ujabb időben a házat fölvidította. Eleven szelleme, gazdag képzelődése, sokoldalú alapos műveltsége, hő fogékonysága minden iránt a mi szép, jó és nemes, annyi élvezetet talált a különféle művelt emberekben, a szellemdús társalgásban, annyi bizdulatot a gondolkodásra, a szemléletre, a lelkesülésre! Vidám lelke játszi könnyedséggel repesett egy tárgyról a másikra, eszméről érzelemre, gondolatról ábrándra, mint a lepke a virágok között, mint a sugár a tiszta patak rengő fodrain; elfogadta a gyöngéd hódolatokat, és percz mulva már elfejtette; örült a hizelgéseknek, mint a gondtalan gyermek a játékszernek, melyet egy óra mulva ismét elhajít;

jól esett neki a művelt lelkek kitüntető figyelme, mint a hogy minden tiszta léleknek tetszik, hogy a köznapiság sokaságán kiemelkedik, mint a hogy végre minden nő örül, ha szép és nemes tulajdonai észrevétetnek; de leginkább örült annak, hogy a bácsi annyi örömet talál abban, hogy házát most sűrűbben látogatják, hogy őt a művelt emberek szépnak, kedvesnek találják. Minden dicsérő szó egyszersmind a bácsihoz van intézve, és legalább ily módon tüntetheti ki némileg, hogy nem egészen méltatlan az ő nagy szeretetére. Így mindenütt és mindenben a bácsi képe volt beleszöve a leány képzetébe, örömében, bánatában.

TIZEDIK FEJEZET.

Csak egy volt, a ki nem örült a naponként szaporodó látogatásoknak: Teréz néni! Oh, a jó asszony kimondhatlanul sokat aggódott e miatt, és mióta az új életmód elkezdődött a háznál, ő igen keveset tudott alunni szegény, és mikor szemei valahogy mégis lezáródtak, mindig Trója pusztulása, Pompeji és Herculanium láva alá merülése, Konstánczinápolynak a hitetlenek általi elfoglalása, a nagy londoni löporösszeesküvés, Lissabonnak földindulás általi összeomladozása, az istentelen jakobinusok, az embertelen carbonarik (közbe legyen mondva, Teréz néni nagy tisztelője volt minden nemü, törvény által megálapított rendnek, és minél

régibb volt a törvény, annál tiszteletreméltóbbnak tartotta, a mint az nem lehet máskép ilyen mély gondolkodásu asszonynál) és isten tudja még milyen iszonytató catastrophák nem vonultak el álmában is háborgó lelke előtt, a mely rettenetes catastrophák az ő erős hite szerint mind csak azért látogatták meg a bünös emberiséget, mert a bünös emberiség századok óta nyakig van a rosszban, és ezen rossz egyik leginkább elmételyesedett jelensége az, hogy a gonosz férfinem nem viseltetik eléggé mély tisztelettel „a teremtés eszménye“: a jámbor nőnem iránt; nem nézi eléggé átszellemült tekinttel a nőt; nem hogy a nőnemet általában meutnek tartotta volna minden hibától; oh nem; mert hisz melyik halandó állithatná ezt magáról? hanem szent meggyőződése volt, hogy a nő leginkább hivatva van arra, hogy a földi tökéletesség eszményi fogalmát lehetőleg megközelítse, és hogy mindeddig még nem közelítette meg, ennek nem más, mint a férfiak oka, azok a gonosz férfiak, a kik csak azért vannak a világon, hogy a nőnem magasztos törekvését megakadályozzák, meghiusítsák; és tökéletesen meg volt győződve arról, hogy ha női cultus minél előbb — törvény útján — olyan magasztos alapra nem fektetik, hogy a földi bajok legpotenczirozottabb tényezője: a férfiak szentségtelen gondolatai el ne ér-hessék, és általában a polgári társaság oda nem módosittatik, hogy a férfiak valahogy más hajlamokkal szülessenek a világra, akkor okvetetlenül

olyan irtóztató válságoknak indulunk eléje, a melyekhez képest a fenebbi álombeli rémesetek csak olyan csekélységek, mint mikor a benszorult levegő egy üveg beföttet pattant szét; így a mint van, a világ semmi esetre nem állhat fen sokáig.

Oh, minő szemmel nézte tehát a jó Teréz néni a férfivendégek „elszaporodását“ e házban! Szegénynek napról napra hosszabbá lett a képe, olyan rángatódzásokat szenvedett miatta; mintha azóta a levegő megrongálódott volna körülötte. A nélkül sem felette nyugodt vérmérséke most folyvást rendkívüli izgatottságban volt, szobájában nem volt maradása, a legkisebb zajra felriadt; valahányszor az ajtó nyílt, összerázkódott: bizonyosan ismét egy férfi!

Avagy nincs-e neki méltó oka ilyen szörnyű aggodalomra — így okoskodék magában fél és egész éjtszakákon keresztül — mikor a napnál világosabb, hogy mind e diddáb férfiak csak Nelli kedveért kopatják a talpukat! Az ő kedveért bizonyosan nem jönnek; ő miatta bátran otthon maradhatnának; aztán ő körülé még akkor sem lábatlankodtak, mikor fiatal volt; nem is kívánta volna, hogy tegyék; soha sem létezett különös sympathia közte és azok között; Komoródy kedveért szintén nem jönnek, különben már régen is megtalálták volna az utat e házba, mikor Nelli még kicsiny volt; de akkor nem mutaták magukat, akkor hála istennek! meg volt kimélve ez alkalmatlanságtól; csak most szaporodtak el an-

nyira, mióta Nelli nagyra nőtt, tehát bizonyos, kétségbe vonhatlan, hogy ő miatta járnak annyira a házhoz; szemüket szurja a leány szép arcza, áldott szép leke, és most nincs nyugtok, meg akarják őt rontani, el akarják őt veszteni!

A mi pedig a jó asszony kinos aggodalmait még tetézte, ez azon körülmény volt, hogy magába kellett azokat fojtani. Mert ugyan kinek szóljon e dolgról? Komoródynak-e, a ki maga is elég gyöngé, hogy azt a sok vezedelmes népséget a házba csödit; a ki maga is férfi, és tehát már neménél fogva egészen más színben látja az efféle dolgokat, mint ő? És ha talán hajtana is az ő figyelmeztetésére, minő bizonyítékokat hozzon fel aggodalmainak igazolására? Hisz mind azon férfiak, a kik a házhoz járnak, ugynevezett finom modoru, miveltek emberek! hogy léphetne tehát föl ellenük ilyen szörnyű váddal, azért szörnyű, mert fájdalom, igaz, alapos! Azt mondja-neki, hogy e férfiak mind a mellett, hogy finom modoruak, miveltek, mégis csak férfiak, és annál fogva veszedelmesek? nem fogja-e Komoródy figyelem nélkül mellőzni az ő óvó intéseit, mint azt sok más alkalommal, sok más, csekélyebb horderejű intéseivel tette? Nem fog-e azon ellenvetéssel előállani, hogy ő szintén férfi, és tán még személye ellen való sértésnek veszi az ilyen felszólalást? Oh, igen, bizonyosan azt teszi, és akkor csak magát compromittálja, tekintélyét, mely ugy is tetemesen csökkent az utósó időben, még jobban veszélyezteti!

Avagy tán Nellinek szóljon e dologról? Oh igen, ez megtudná őt érteni; de azért neki még kevésbé szólhat. Női önérzete tiltja, hogy ilyen tárgyról vele beszéljen. Mit fog majd a tapasztalatlan leány felüle gondolni, ha azon veszedelmekre figyelmezteti, melyeknek a leány a férfiakkal való társalgás által ki lehet téve? Nem fogja-e azt hinni, hogy tapasztalatból beszél, és nem kellene-e a föld alá süllyednie szégyenében, ha a leány elméjében ilyenén gondolat támadna! Ó, Teréz néni! saját tapasztalatból figyelmezteti őt a férfiak veszedelmes voltára!! Soha sem tudna szemébe nézni, el kellene magát rejteni előle, örökre el kellene hagynia olyan házat, a hol valaki föltehetné róla, hogy a férfiak irányábani bizalmatlansága tapasztalaton, tán épen tapasztalato kon alapszik! Hogy tehetné tehát ki magát ilyen iszonyu, el nem viselhető lehetőségnek?

Nem volt tehát az egész házban senki, a kivel közölhette volna nagy, iszonytató aggodalmait; el kelle azokat zárnia szive mélységes mélyébe; magával kelle azokat hordania, vigyáznia, hogy valamikép ki ne szalaszsa szájából, a mit olyan szives örömet kimondott volna. Oh, iszonyu állapot volt ez a jó Teréz nénire nézve! Mintha savanyu almába harapott volna, olyan volt az arcza mindig, és mikor résztvevőleg kérdezték, mi baja, alig merte kinyitni remegő ajkait; úgy félt, hogy kirepül belőle az a folytonosan belül fészkelődő veszedelmes aggodalom. Csak sohajtott tehát iszonyu nagyokat, ha kérdezték, mi baja,

és forgatta a szemeit rettenetesképen az ég felé, a honnan egyedül várhatott segítséget nagy szorongatott helyzetében, és alig hallhatólag sipította el, hogy neki semmi baja, csak rossz kedve van; a házbeliek pedig megnyugodtak ebben; azt hitték, valami komoly eszme foglalkoztatja; ilyenkor rendesen rossz kedve szokott lenni a jó Teréz néninek.

De ha száját lehetőleg zárva kellett is tartania, bezeg nyitva tartotta szemeit és füleit. Nem volt még a világon az a köteles hirhordó, a kinek szemei és fülei buzgóbban jártak volna el fizetéses rendeltetésükben, mint Teréz néni látási és hallási szervei. Mint a kitanított sólyom a netán a felhőkben röpkedő madár után, olyan prédavágygyal csapongtak éles tekintetei minden férfivendég arczára, és ha a sziv legsötétebb fenekén legkisebb árnyéka lett volna ott valamely idővel veszedelmessé válható szándéknak, ő bizonyára kinézte volna azt onnan; e tekintetben tisztában volt magával, és csak azt sajnálta, hogy magukat a vendégeket nem nézhette ki e hajlékból, a mit még legeslegjobban szeretett volna.

És e tekintetben egyszersmind olyan lángelméjü leleményességgel birt, mintha egész életén át rendszeresen üzte volna a kémkedés nemes mesterségét; a különben példás jámborságu jó lélek most mindenféle cselt gondolt ki, csak hogy valamely bűnöst elcsiphessen, mintha csak hivatalbeli kötelessége lett volna az efféle. Sokszor egész óranegyedre távozott a teremből, magában hagyva az előtte nem egészen

gyanumentes férfiakat, (és melyik férfi volt előtte egészen gyanumentes?) és azután egyszerre csak ott termett ismét, hirtelenül, váratlanul, mintha csak az égből cseppent volna alá, és nézett és fürkészt, ha nem talál-e az arcokon tilos kifejezést, a szemekben valami veszedelmes irányu tekintetet; körül nézett a szobában, a levegőben, ha nem kutathat-e föl valamely kóbor sohajt, valamely kétes jellemű szót, hogy elfogja, és czáfolhatlan bizonyítékul használhassa arra nézve, mennyire jogosultak az ő aggodalmai, és azután tettleges beavatkozást sürgethetne mindennemű lehetőségek idejekorán való megakadályozására. Oh, minő diadal lett volna ez reá nézve!

És a kegyes ég végre is megsokallotta kinszenvedéseit, és a ki elnyeleti vala Jónás prófétát a csethállal és ismét kiszabadította vala onnan napvilágra, az Teréz néninek is elküldte a szabadító angyalt.

Nem czethal, hanem egy fiatal ember képében; egy igen szép, igen elmés fiatal ember képében, a ki nem csak az által volt nevezetes egyéniség a fővárosi társaskörökben, hogy igen szellemdus tárczaczikkeket irt a hirlapokban, hanem arról is, hogy senki sem tudott úgy bókolni a nőknek, mint ő.

Fürtössy Gézának hívták; csak irói álnév volt ez; igaz néven Fekete Tamásnak hívták, de e név nem volt neki eléggé költői, a Fürtössy név jobban tetszett neki, és most már csak e néven ismerik őt a két testvérházában a divatlapok olvasóinak milliói; és a véletlen — de mit mondunk! Teréz néni

előtt nincsen véletlen! — az emberi elmével föl nem fogható mennyei gondviselés úgy akarta, hogy Komoródy ez ifjuval megismerkedjék, mulattató egyéniségnek találja, és látogatásra fölkérje.

És midőn ez ifju egyszer Nellinél be volt mutatva, mi természetesebb, mint hogy igen gyakran tette tiszteletét nála? Nem azért, mintha tán a szép leány jobban tetszett volna neki sok másnál, a kiknek ő szabadalmazott széptevője volt; oh nem, korán sem; neki állásánál fogva szükségkép minden szép nő és leány egyiránt tetszett; hanem azért, mert a vele való társalgás kellemes rezegésbe hozta kedélyét, sok szép ötletet, finom élczetet, elmés szójátékokat keltett lelkében, a melyekből aztán igen magvas, gömbölyü tárczaczikkek jöttek létre.

Hogy aztán egyuttal sok szépet mondott a leánynak, az magától értetik; Fürtössy Géza még a nem szép nőknek is tudott szépeket mondani; épen ez volt neki erős oldala; minden nőnek tudta a szépet tenni, kinek kinek a maga módja szerint; és nála a széptevés csak arra szolgált, hogy ki ne jöjjön a tárczairói hangulatból; miért ne tette volna tehát a szépet olyan valóban ritka szépségnek, mint a milyen Nelli volt?

És a leány igen szivesen is mulatott vele; tetszett neki az ifju társalgása, mely nem volt ugyan mindig szellemdus, de mindig eleven, kellemes, változatos; de kiváltkép tetszett az a — hosszú gyakorlatból származott — könyedség, melylyel a tár-

salgást — lett légyen a kenderáztatás, vagy a duna-gőzhajótársaság ennek tárgya — mindig oda tudta irányozni, hogy két bókot mondhasson, egyet a nők-ről általában, egyet pedig különösen neki; az eleven eszű leánykát különösen érdekelte e játék, és sokszor a legellentétebb tárgyakat hozta szőnyegre, a melyek legtávolabb vonatkozásban sincsenek a női tulajdonokra, csak azért, hogy lássa, mikép fogja azokat Fürtössy ur csavarintani, hogy az ő kedvencz hajlamára : bókolgatásra, hajlithassa; e játék — mint nevezte — annyira mulattatta a leányt, hogy mióta Fürtössy a házhoz járt, szembetünőleg sokat foglalkozott vele, és nem ritkán az esték legnagyobb részét az ő társaságában töltötte.

És szükség-e még mondani, hogy e körülmény nem kerülte ki a saszszemű Teréz néni figyelmét? Mindjárt az első este tisztában volt magával! A nélkül sem viseltetett valami nagy tisztelettel a szépirodalmi emberek iránt; kivált az élők iránt: a megholtakat még hagyján; a holtaknak mindent megtudott bocsátani a jó asszony, hát azt is megbocsátotta, hogy a szépirodalommal foglalkoztak; de az élők felől egyáltalában nem volt a legjobb véleményel, a tárczairók iránt pedig épen ellenszenvvel viseltetett. Soha sem olvasta ugyan czikkeiket — „szellemi bolondgombák“-nak nevezte azokat — de azért erős meggyőződése volt, hogy ezek okai a régi jó erkölcsök sajnálatos módon való pusztulásának, és a századok által megpecsételt rend hovatovábbi föl-

bomlásának, ezek, meg a vers- és beszély írók, meg a divatlapszerkesztők, de kiváltkép a tárczairók, ezek a legkártékonyabbak, és most ilyen egy jött a házhoz, ilyen egy mulat Nellivel, és a leány szemlátomást kitünteti őt! Nemde napnál világosabb, hogy ebből jó nem származhatik! Oh, nem ok nélkül voltak az ő rettenetes aggodalmai!

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

A jó asszony birt annyi önmehtagadással, hogy nem ütött mindjárt zajt a dologgal; nem tette; kerülni akart minden olyan látszatot; mintha magánindulatból gondolkodnék így és nem máskép. Aztán az elhatározás döntő pillanatában némi tétovázás is ragadta meg, hátha ez egyszer még sem úgy van a dolog, mint a hogy ő azt látja! Mert hát mégis lehetnek tán kivételek. Ha pedig csalódnék, és minden alapos ok nélkül nagy zavart idéz elő, minő szégyen volna az reá nézve, minő nevetségessé tenné magát, minden időkre! Át kellene engednie a tért gyülölt ellenségének: a férfiaknak, a tárczairónak, visszafoghatlanul! Türtöztette tehát magát, hogy elébb bizonyos, kétségbevonhatlan, czáfolhatlan adatokat szerezzen magának, megdönthetlen tényekkel léphessen föl, hogy aztán egy csapással zuzhassa össze a pokol ármányos művét, hogy tökéletes legyen az ő diadala.

Egész egy hétig tudott várni, és ez egy hét un-
tig elég volt arra, hogy a kivánt adatokat feles szám-

mal megszerezze magának. Oh, mennyi bizonyítékot gyűjtött ő ez egy hét alatt! Hány elmésen alkalmazott bókot, sokat jelenthető szóbokrétát, gyöngéd czélzást, rejtelmes sohajt nem fogott föl füle, hány epedő tekintetet; csábulatos mosolyt nem fogtak föl szemei! Fele is elég lett volna arra, hogy Fürtössyt semmivé tehesse; de ő még ezeknél is erősebb bizonyítékkal volt fölfegyverkezve, olyannal, a mely a legmegátalkodottabb kétkedőt is megtéríteni képes, a mely eleve megczáfol minden mentegtetést, lehetlenné tesz minden ellentállást.

Ő látta, mint emelte ez ármányos ifju, a pokol e titkos szövetségese, e tárczász!! Nelli kezét ajkaihoz, és azután — megcsókolta!

Igen, igen, ezt látta ő! ezt tette e férfi, ez ifju, e tárczász! és a leány nem hogy elpirult, elhalaványult, megbotránkozott, vagy csak megneheztelt is volna érte, a mint ez vele született kötelessége lett volna, és a mint ezt az emelkedett gondolkodásu Nelli minden bizonynyal teszi vala, hahogy a pokol e belső titkos tanácsosa már körül nem hálózza vala ártatlan szivét; de így nem tette, oh nem, de sőt inkább, még mosolygott is reá; mosolygott? nem, nevetett! hangozatosan fölkaczagott, és azt mondta: „Maga mégis nagy mester Fürtössy ur!“ No, kell-e még erősebb bizonyíték ennél? Egy csók, egy mosoly, egy kaczaj, egy „nagy mester!“

Nem, egy pillanatig sem szabad tovább várnia! A ki még ilyen vérlázító jelenségek után is várni

tud és tétovázni, az nem érdemli, hogy női sziv dobogjon kebelében; ez bűnrészesévé szegődik a pokol sötét hatalmainak, elősegítője lészen a gonosz ármány fondorkodásainak, a világ végelromlásának, és méltán ő tőle kérlik számon egy elkárhozott tiszta lélek elrabolt idvességét!

Egy napig sem tudott tehát tovább várni. Mindjárt reggel szólni akart Komoródyval, de akkor nem lehetett, nagyon el volt foglalva, várnia kellett tehát délutánig; milyen nehezen esett az neki! egész ebéd alatt egy szót sem szólt; föl sem tekintett a tányérról, de még az ételekhez sem nyult. Komoródy és Nelli ismételve tudakolták tőle, miért olyan szomoruan? miért nem eszik? tán rosszul van? Ó nincs rosszul, volt reá a felelet, és ha szomorú, van oka reá; de azért még sem szomorú, és rosszul sincsen, csak étvágya nincsen, jól van ő már lakva a nélkül is. Növekedő aggodalommal hallották a jó asszony rejtett értelmű feleleteit; hozzá voltak már szokva az ő rossz kedvéhez, de olyanban, a minőben ma volt, még nem látták. Bizonyára megsértették a jó asszonyt, ez nagyon könnyen megtörténhetik ő nála; de kicsoda? mikor? mivel? — Komoródy és Nelli kérdő tekintet vetettek egymásra, de egyikük sem tudta megmondani, mi hozhatta a jó asszonyt olyan világgyülölő hangulatba.

Az ebéd tehát természetesen kedvtelenül folyt le; csakhamar vége is lett, fölkeltek, Nelli kiment a szobából; ezt a pillanatot várta csak Teréz néni; a

mint az ajtó a leány után bezáródott, fölkelte ültéből, és egy lépést téve Komoródy felé, keblére kulcsolta halvány vékony kezeit és halk, reszketeg hangon kérte, legyen szives, öt perczet áldozni neki idejéből, csak öt perczet magánkihallgatásra; aztán elhallgatott, és ott állt reszketve, égő arczokkal, meredt szemekkel, melyekben mintha könnyek akarnának gyülmöngeni.

Komoródy leirhatlan zavarban volt. Mit akarat tőle ez asszony ilyen rettenetes állapotban?

Oda ment hozzá, karját nyujtotta neki, és bevette szobájába; Teréz néni hagyta magát vezetni; utközben egy párszor ruhájára lépett, megbotlott, annyira föl volt indulva; a két könny pedig csakugyan megalakult a szemeiben, kilopództak, és lassan, méltóságosan gurultak alá fonnyatag arczáin, a melyek most ismét halványak voltak; nem sokáig tartott már rajtuk a pirosság.

Szobájába érve, Komoródy a pamlaghoz vette a jó Teréz nénit, leültette maga mellé, és sürgetőleg kérde, mit kíván. Igen nyugtalanul várta a feleletet. Meg nem tudta fogni, mi hozhatta a jó asszonyt ilyen ő nála is szokatlan fölindulásba.

Teréz néni azonban nem felelt neki mindjárt, hanem elébb fölkelte a pamlagról, és egy székre helyezkedett el, szemben Komoródyval. Ő nem tudott egy pamlagon ülni férfival, még Komoródyval sem, még olyan irtóztató helyzetben sem, mint a miyenben jelenleg volt.

Komoródy feszült kíváncsisággal várta, mit fog hallani.

Teréz néni azonban elébb megtörülte szemeit, aztán izegni- mozogni kezdett ülésén, aztán köhögött egy keveset, aztán egy kis pelyhet fedezett föl sötét barna ruháján, azt is levette, és még mindig nem szólt semmit, és minél tovább hallgatott, annál nagyobb zavarba jött; az elhatározás percében nem tudott szólni; a jó asszony elvesztette bátorságát; újra elpi- rult, és szemérmatosan lesütött szemekkel merengett maga elé, mint egy ötven éves, szégyenlős leányka.

Komoródy aztán kezdé elveszíteni békességes türését; elébb az órát nézte, a mit szerencsére, a zavarodottságban elmerült jó néni nem vett észre, különben bizonyára megneheztelt volna érte, azután újra kérdezte, mit akar neki mondani; vagy tán czélszerűbbnek tartja, máskorra halasztani bizalmas közlését? Jó, ő nem bánja, várni fog.

Ez aztán visszahozta Teréz néninek lélekjelenlétét, visszahozta neki bátorságát.

— Nem, oh nem! — tiltakozék heves felkiáltással — Nem lehet elhalasztani e dolgot! Minden percz újabb veszélyekkel terhes!

— Minő veszélyek? — kérdé Komoródy, meg-
hökkenve.

Erre a jó asszony ismét egy kis gondolkodóba esett; kereste a lehető leggyöngédebb, de egyszer-
mind a lehető leghatározottabb kifejezést, nehogy
ismét úgy járjon, mint akkor, midőn Nelli makran-

czossága iránt panaszt tett nála; ez ugyan már jó régen, hat-hét évvel ezelőtt történt, de azért még sem elég régen, hogy elfejthette volna a kudarczot, melyet ez alkalomkor vallott; csak szünet mulva kezdé tehát újra:

— Megnézte ön Nellit az utósó időben?

— Minő kérdés! — viszonzá Komoródy mosolyogva. — Hogy ne néztem volna meg!

— És nem vett-e észre rajta semmit?

— Mit vettem volna rajta észre? De igen! hogy napról napra szebb lesz! — felelé amaz vidáman.

— Uram! a tárgy, melyről szólni akarok, melyről szólnom kell, kell uram, e tárgy, uram, sokkal fontossabb, sem hogy nevetni lehetne rajta, sem hogy könnyedén vehetnök! — figyelmezteté Teréz, komoly ünnepélyességgel, és egyuttal némileg sértődött hangon, mivel hogy megbántva érezte magát Komoródy vidámsága által. Nagyon helyén kivülinek találta e vidámságot ilyen komoly, fontos tanácskozlat alkalmával.

— De hát mit kellett volna észrevennem? — kérde Komoródy, erővel visszafojtva jó kedvét.

— Azt, hogy a leány arca egy idő óta tetemesen megváltozott.

— Hogy hogy? — kérde amaz érdekelten.

— Hogy ez arc most majd sokkal halaványabb, majd sokkal pirosabb, és sokkal izgatottabb, mint ezelőtt.

— Talán baja van? — kérde Komoródy, és most már igazán komolyan.

— Igen is, baja van! — viszonzá a nő ünnepeles, de kissé elfátyolozott hangon. — Baja van, de nem testének, az nem volna semmi; azaz volna, de még sem olyan nagy báj, mint mikor az embernek, a nőnek, a leánynak a lelke beteg, mint a fenforgó esetben!

— Szóljon nyiltabban! — türelmetlenkedék Komoródy.

— Hát nem elég világos kérem, a mit mondok? — viszonzá a nő gyöngé szemrehányással, és szemeit mélyen lesütvén, halk, zavarodott, szemérmes hangon folytató:

— A leány szerelmes!

E szóra Komoródy megrázkodott; erős, fájdalmas dobbanatot érzett szívében, mintha valami ér pattant volna meg abban; fölserkent ültéből, de pillanat múlva elmúlt a fájdalom, és még sokkal jobb kedve támadt, mint a milyen az imént volt.

— Ah Teréz néni! Ez lehetlen! — mondá nevetve és nyugodtan ült vissza helyére.

— Lehetlen? — kérde viszont a nő, és az ingerültség vissza adá neki nagy szónoklati tehetségét — És miért volna az lehetlen, ha szabad kérdeznem? Nyilván azt hiszi ön, hogy csalódom? És miből sejtheti, hogy csalódom? Avagy azt hiszi, hogy én elszántam volna magamat e nagy jelentőségű lépésre, ha a legbiztosabb, a legczáfólhatatlanabb

adataim — a legezáfolthatlanabb adataim uram! tevé hozzá különös nyomatékkal, — nem volnának arra nézve, hogy fájdalom, nem csalódom, a legszomorubb, a legkétségbeejtőbb való, ő mit mondok!

— És micsodák e kétségbevonhatlan, e czáfolthatlan adatok, ha szabad kérdenem? — mondá Komoródy, nyájas mosolygással.

E nyájas mosolygás és e rendületlen nyugodtság aztán végkép kihozták a jó nénit béketüreséből; a nagy fölindulás egész az ihlettségig fokozta föl szónoklati képességét, és a legélénkebb színekkel festé le Komoródy előtt a szörnyü jelenetet, melyet Nelli és Fürtössy részéről látott, hallott és észlelt.

De épen e tulerős színezés eltévesztette a hatást, melyet elő akart idézni. Komoródy ismerte a jó nő szertelenül gazdag köpzelődését bizonyos dolgokat illetőleg, teljesen meg volt tehát győződve arról, hogy a jó asszony most is rendes hibájába esett; pusztá agyrémeket látott, egyéb semmit.

— Legyen nyugodt Teréz néni! — mondá tehát, nyájas mosolylyal. — Biztositom, hogy a veszély nem olyan nagy, mint a minőnek képzei!

Ilyen dologban azonban Teréz nénivel nem lehetett tréfálni; a jóakaratu, tán kissé gunynyal kevert figyelmeztetés, hogy nyugodt legyen, épen kihozta őt nyugodtságából; szörnyü módon zokon esett neki, hogy Komoródy olyan könnyedén veszi e dolgot, és ismételve figyelmeztette őt, minő szent érdekek forognak itt kérdésben; intette őt, hogy ne saját

maga után ítélje meg a férfiakat; eszébe hozta, hogy Nelli apa anyja nélküli árva, és tehát kétszeres, háromszoros kötelessége, elhárítani tőle a feje fölött összetornyosuló vészterhes fellegeket; végre pedig fenyegette, hogy ő elhagyja e házat, ha erélyes intézkedéseket nem teend: az óriási léptekkel közeledő pusztító áradatnak ideje korán utját állani, s csak akkor nyugodott meg némileg, midőn Komoródy azon biztos ígéretet tette neki, hogy személyesen megvizsgálja majd a dolgot, és ha alaposoknak találja Teréz néni aggodalmait, ohajtása szerint fog intézkedéseket tenni ez ügyben; ez megnyugtatta őt némileg, de azért mégis erősen föltette magában, hogy tovább is szemmel tartja a két fiatal embert; mert bár mennyire meg volt győződve Komoródy jóakarataról, e dolgot illetőleg még sem nyughatott meg teljesen, mert hiába, a férfi csak férfi marad, nem bír olyan mélyen beható, minden legkisebb részletet fölfogható tekintettel, mint ő, a nő, ilyen dologban pedig az ember nem lehet eléggé szemes, eléggé ovatos, eléggé gyanakvó! Ilyen erős elhatározással hagyta aztán oda a szobát.

Alig pedig hogy távozott, Komoródy nagy hangosan el kezdett nevetni. Minő ötletei vannak a jó néninek! Nelli szerelmes lesz! ő, ki a főváros legjelesebb, legkitünőbb férfiai előtt illetlenül megőrizte szívét, szerelmes lesz a felületes Fürtössybe! Azért, mert egy pár nyájas szót váltott vele, mert az ifju kezet csókolt neki, már szükségkép szerelmesnek

kell lennie bele! Milyen sajátságos logikája van e nőnek! Nagyon nevetségesnek találta a jó néni aggodalmait.

TIZEKETTEDIK FEJEZET.

Midőn azonban kis ideig magában volt, és komolyabban gondolkodott, el-elhagyogatta őt a jókedv, és minél tovább gondolkodott, annál szomorubb lett. Körülnézett a szobában, és a hová tekintete fordult, mindenütt a kedves leány keze érintésével találkozott, a gyöngéd figyelem és szeretet száz meg száz apró jeleivel, a melyek olyan széppé, olyan nyájassá, oly otthoniassá varázsolták e szobát, e házat, ez életet.

Csak most kezdé igazán érezni, minő végzetlen, kipótolhatlan sokat köszön ő e leánynak; és most meg akarják őt fosztani ez áldástól! Milyen szomoru, milyen örömtelen lesz majd ekkor a ház! A verőfényes nappal helyett sötét, szomoru éjtszaka ereszkedik majd alá reá! Alig hogy a lelke egy küssé fölvidámult, hogy ismét örülni kezdett az életnek, újra reá ereszkednek az elhagyottság, az egyedüllétel borongós napjai! Ez egy öröme volt még az életben, és most ezt is elragadják tőle! Ez egy reménye volt a jövőre nézve, és most ezt is elveszítse!

Hiába igyekezett aztán kiverni fejéből e sötét, rémitő gondolatokat, ólomsúlylyal nehezkedtek azok

lelkére, és mikor egyik alakban elüzte, a másikban csak ismét visszatértek ; a hová ment, mindenütt elkisérték, egyik betegről a másikhoz, egyik utczáról e másikra.

Mi terhes, fárasztó volt ma reá nézve foglalkozása ! Mennyi édes biztatást tudott máskor adni a szenvedőknek, mennyi enyhítő reményt a fájdalomtól csüggedezőknek ; és ma egy vigasztaló szót sem talált számukra ! Hogyan is találna, mikor maga is annyit szenved, mikor neki még sokkal nagyobb oka van az elcsüggedésre !

Csak egy reményszikra pislogott még szivében, az, hogy Teréz néni mégis csalódhatott, agyrémeket látott ; gyöngé, halovány szikra, oh, de ő ezt mégis úgy szitotta, élesztette magában ; minden gondolata, egész remegő lelke e gyöngé kis világosság körül huzódott össze.

Ugy vágyódott tehát, bár csak este volna már, és mégis úgy félt, úgy remegett ez estétől. Ha igaz volna, a mit Teréz néni mondott ! Ha a két fiatal ember szereti egymást !

Végre este lett, Komoródy elvégezte látogatásait a betegeknel, haza ment ; az ajtó előtt megállt ; gondolkozott, bemenjen-e, ne menjen-e ? Tán jobb volna neki, haza se térni többé, kerülni e házat, e vidéket, azon édes tudattal, hogy ő itt olyan nagyon boldog volt ; meg nem gyöngíteni ez édes emlékeket azon keserü meggyőződéssel, hogy ennek is vége lett, hogy már ismét el van hagyatva, elszakadva mindenektől !

De csakhamar leküzdötte e tétovázást. Ugy vonzotta őt valami a házba. Biztatta magát, csak még sem úgy lesz, a mint Teréz néni állítja. A jó asszony bizonyára csalódott.

Benyitott, fölkereste Nellit; a leányka vidoran, szeretetteljesen sietett feléje, megfogta kezét, oda vezette a pamlaghoz, leültette maga mellé, és beszélgett vele édes, kedves, gyermekeg könnyedséggel, édes, kedves, gyermekeg bensőséggel. És Komoródy lelkével szívta föl minden szavát, mint a tikkadt virág a harmatcseppeket. Nem győzte őt hallgatni, nem győzte őt bámulni. Minél tovább hallgatta, annál jobban derült ki az arcza, annál jobban foszlottak szét az aggodalom felhöi, annál fényesebben ragyogott ki azon örömteljes meggyőződés verőfényes napvilága, hogy a leányt el nem veszi, a leány nem szerelmes. A mely leány egész félóra hosszáig olyan kedves vidámsággal el tud csevegni, ilyen ragyogó szemekkel, egy áhító tekintet nélkül, ilyen áradozó szívvel egy áhító sohaj nélkül, a mely leány annyi forró bensőséggel oda tud simulni nevelőatyjához, az nem szerelmes. Teréz néni tehát bizonyosan csalódott; Nelli tovább is az övé marad.

Csak rövid ideig voltak magukban; vendégek érkeztek; Nelli ideje igénybe lön véve, ezzel is azal is beszélgetésbe kellett ereszkednie; Komoródy leirhatlan gyönyörrel nézte a leány eleven vidámságát. Milyen kecsesek, milyen könnyüdek mozdulatai! Nem is úgy jár, mint az ember, hanem mint valami

tündér ; alig éri a földet ! Aztán milyen érdekes, derült, kedves társalgása ! Hogy felvillanyozza a lelket ; mennyi jókedvet, szellemet tud kelteni ; mintha csak ragyogó sugarak áradoznának ki lelkéből ! és milyen okosan tudja beosztani idejét ! mindenkinek jut belőle, és még marad is, hogy a szolgálati személyzetet kormányozza ! Mindezt csak ma vette észre először ; eddig egészen kikerülte volt figyelmét ; csak ma tudta meg tulajdonképen, milyen ritka tünemény e kedves teremtés ; és milyen jó az, hogy Teréz néni ismét fekete szemüvegen nézte a világot ! Ha ő most a leányt elveszti, soha sem tudta volna, minő drága kincset birt benne ; elvesztette, mielőtt megismerte volna !

Beh nagyon örült, hogy a jó néni csalódott, és erősen föltette magában, hogy komolyan meginti majd őt ; máskor jobban vegye hasznát szemeinek ; mérsékelje magát hevességében, kimélje meg őt ilyen kellemetlen hirektől ! Milyen nyugtalan egy fél napot okozott neki, holott az egész csupa merő kólmány ! Igen nagyon boszankodott Teréz nénin és magán, hogy így könnyeden föl hagyta magát ültetni általa, — midőn F ü r t ö s s y megérkezett.

A szellemdus tárczász mindenhol és mindnnütt későbbben szokott megérkezni ; az egész csak ugy véletlenül, de azért három okból történik ; először, mert így megjelenése érdekesebb, föltünőbb ; másodsor, mert egy este tizfelé kell látogatásokat tennie, különben szörnyükép megneheztelnének reá a szép hölgyek, a kiket neki bókokkal és ujdonságokkal kell tartani,

és harmadszor, mert így mindjárt mentegetéssel, bocsánatkéréssel kezdheti a társalgást, és ő fenségesen tudja magát mentegetni; non plus ultra egy bocsánatkérő.

Most is tehát csak egy-két futólagos perczet áldoz a háziurnak, épen csak annyit, a mennyi mulhatlan szükséges egy kézszorításra és annak megkérdezésére, hogy mint van? azután siet, repül tovább, két szemének csillagfényénél, fölkeresni a ház bájos királynéját és elmerülni lelke égő árjaiba.

Nelli pedig a mint őt megpillantotta, azonnal félbe hagyta a társalgást, melyet épen egy juris professzorral folytatott, a ki azzal mulattatta, hogy egyik legujabb fölolvása alapján ügyekezett neki bebizonyítani, mennnyire érdekes foglalkozás, figyelemmel kísérni az öngyilkossági esetek növekedő vagy csökkenő arányát a különféle országokban; mindenesetre érdekes thema egy juris professorra nézve, Nelli azonban nem igen mulatságosnak találta e tárgyat, és így kettős örömmel sietett az ujonérkezett tárczász elé.

Arczán vidám mosolygás terült el, a minő rendesen el szokott terülni fiatal leányok arczán, a kik minden csekélységnek olyan egész szivből örülni tudnak, és nem igen szeretik, vagy nem igen tudják eltítkolni érzelmeiket, midőn olyan emberrel találkoznak, a kiről előre tudják, hogy nevetni fognak rajta. Egész bizalmassággal fogadta tehát a tárczászt; éz ez is nagy tisztelettel ugyan, de sokkal fesztele-
nebbül viselte magát irányában, sok más vendégnél.

A szellemmel bíró emberek általában némi jogot tartanak arra hogy fesztelenül mulassanak ; és méltán ; feljogosítja őket azon tudat, hogy ők soha sem léphetik át az illedék határait. Nem azt a srófon járó illedéket értjük, melyet gouvernante-ok és táncz-mesterektől, sem pedig azt, melyet könyvekből tanulhatni, hanem azt, melyet ép úgy, mint a jó izlést, egynémely kiváló ember magától a természettől kap ajándékban ; az ilyenre nézve pedig az ugynevezett illedéki fesz egyrésről felesleges, más résről terhes ; és Fürtössyben — ha bár szelleme nem volt olyan fölötte nagy, mint a minőnek ő azt tartá — nagy mértékben meg volt a finom tapintat. Nelli tehát tartózkodás nélkül kezét nyujtott neki, ő pedig ajkihoz vitte azt, és midőn megcsókolta, már annyira ben volt a beszélgetésben, hogy a leány elfelejtette visszahuzni kezét, és egész derült lélekkel hallgatta a szép ifju bohókás szavait.

Kis idő mulva eltávozott ugyan mellőle, de megint csak visszajött hozzá ; valahányszor valami tréfás ötlete jött, — és hány tréfás ötlete nem jön egy eleven lelkű, vidám leánynak egy este ! — máskor pedig Fürtössy őt kereste föl, hogy egy-egy legujabban született élczet elröpithessen előtte, és egy-egy édes mosoly által jutalmaztassék az ő „szellemi tüzijátéka ;“ természetes tehát, hogy a leány mindig mosolygott, valahányszor csak Fürtössyvel találkozott, és tán egykor máskor nyájasabb tekintettel is nézett reá,

mint a többire, a kik nem neveltették őt meg annyiszor. Vehette is ő számba nyájas mosolygásait!

És mindezt Komoródy látta. Mióta a tárczász a terembe lépett, egy pillanatig sem vesztette el szem elől, egy mosoly sem kerülte ki figyelmét, és csakbamár meg volt győződve arról, hogy Teréz néninek mégis igaza van; e két fiatal ember szereti egymást!

Tehát igaz! ő el fogja veszteni a leányt!

Még csak most töltötte meg iszonyu fájdalommal e tapasztalat. A mi fájdalmat eddig érzett, csekélység volt a mostanihoz képest! Eddig csak félt a boldogtalanságtól, de most bizonyosan tudja, hogy boldogtalan. Eddig a remény enyhítette fájdalmát, hátha a jó néni csalódott; most nem reménylett többé. Kétségbe vonhatlan, szívet lelkét ölö valóság, hogy a két ifju szereti egymást!

Egy ideig erőlködött leküzdeni irtózatos lelki háborgását, igyekezett megtartani rendes nyugodtságát; de nem állhatta sokáig; minél tovább nézte a két ifjut, annál inkább érezte fogyni erejét, növekedni iszonyu lelki hányatását; és mégis mindig csak a két ifjut kellett néznie; lehetetlen volt, csak egy pillanatra is levenni róluk tekintetét; mintha meg volna bűvölve! Végre nem állhatta tovább; feje kábulni kezdett, térdei összeroskadtak; alig volt ereje, hogy az egyik pamlaghoz vánszoroghasson.

A vendégek csak most vették észre, hogy a házi ur rosszul érezheti magát; észrevette azt Nelli is, és e pillanatban el volt felejtve mulatság, nevetkezés,

elmésség, el Fürtössy és az egész világ! oda sietett a bácsihoz, és kezébe véve kezét, megkérdezte, mi baja van? és midőn ezt tőle kérde, szép piros arcza haloványabb volt még Komoródyénál, és szivét keserübb fájdalom rengette át, mint a milyen fájdalom Komoródy szivében dult.

Ez csakhamar visszanyerte lélekjelenlétét; nyugodtságot erőszakolt arczára, mosolyt ajkára; azt mondta, semmi baja, csak egy kis szédelés fogta el, de már elmúlt; egy kis nyugalomra van szüksége, aztán ismét jobban lesz, eltávozik tehát, csak ide a mellékszobába, de azért csak mulassanak, kis idő múlva ő is vissza fog térni; nagyon sajnálná, ha e csekély véletlen által a társaság csak egy pillanatra is zavarni engedné magát mulatságában.

Azzal fölkel, és szelid, mosolygó arczczal elhagyta a szobát. Nelli mellette ment, vállára fektette a bácsi kezét, hogy támaszul szolgáljon neki; pedig maga is alig tudott járni; úgy reszketett egész testében. Az ajtónál újra megkérdezte, ha mégis rosszul érzi-e magát, és ha látni fogja-e őt még ma? Komoródy még határozottabban biztosította, semmi baja, csak mulasson, és ha nem is találna ma többé visszaterni a terembe, azért ne aggódjék, csak egy kis nyugalomra van szüksége, egyéb semmi.

Az ajtónál aztán Nelli elbucsuzott tőle, jó éjtszákát kívánt neki, és odahajolt hozzá, hogy megcsókolja őt homlokán, a mint ezt évek óta rendszeren tenni szokta, mikor nagyon fel volt indulva; de a mint

odahajolna hozzá, érzé, hogy a bácsi megrázkodik; a kéz, mely az övét tartja, görcsösen összeszorul, aztán mintegy végső erőnefeszítéssel kitépi magát karjaiból, és sietve hagyja el a szobát.

A vendégek ezt nem vették észre; az ajtó elválasztá őket e jelenettől, aztán sokkal gyorsabban és észrevétlenebbül is történt, semhogy valaki megláthatta volna; de azért a mulatságnak vége lett; midőn Nelli visszajött közéjük, mindenki érezte, hogy itt nincsen többé helye a vigadásnak; Nelli nagyon, nagyon szomoruan tért vissza a vendégek közé. Arcza olyan halavány volt, olyan bánatosan merengett maga elé; alig bírta visszatartóztatni könyeit. A vendégek vigasztalták, ne busuljon, a bácsinak semmi baja, holnapig egészen jól lesz; a leány megköszönte szíves részvétüket, de alig tudta, mit szólnak hozzá, annyira el volt kábulva; Fürtössy pedig föl akarta használni e kedvező alkalmat; remekelni akart ma; ki akarta ragadni a szép házi kisasszonyt bánatos hangulatából; fel is csavarta esztét, fegyerbe szólította szelleme és elménczségének minden hadosztályát, még a tartalékot is; üteg számra szórta az elmés ötleteket és meglepő szójátékokat; de beszélhetett ő most Nelinek! olyan kevéssé vette ő most észre a tárczász nagyszerű mutatványait, mintha száz mérföldnyi távolság választaná el tőle; Fürtössy tehát eszélyesebbnek találta, kedvezőbb alkalomra gazdálkodni meg történeteit, és még sokkal eszélyesebbnek azt, hogy példát adjon a távozásra.

Nem sokára tehát magában volt a leányka, és akkor szabad folyást engedett könnyeinek, Olyan jól esett neki, egész lélekből kisirhatni magát. Oly nehéz volt a szive; úgy szoritotta a nagy fájdalom a lelkét.

Nem az fájt neki, hogy a bácsi olyan hirtelen rosszul lett, a mint ezt a vendégek hitték; oh nem; erre nézve ő is meg volt győződve, hogy holnapig elmulik a baj; hanem egészen más fájt neki, egészen más szoritotta úgy össze a szivét; azt a vendégek nem tudják, nem is sejthetik, pedig ez oly kint okoz neki, a minőt eddig soha sem szenvedett, a mi tán fájdalmasabb a halálnál, az, hogy a bácsi nem hagyta magát megcsókolni tőle! Mióta gyermekül fogadta, most először tagadta ezt meg tőle! Megrázkodott, midőn feléje hajolt. Bizonyára haragszik reá, és roszullétét is e harag okozta!

Egész éjtszaka nem hunyta be szemét, egyre tépelődött azon, mit véthetett oly nagyot, hogy a bácsi annyira megharagudhatott reá?

Oh, keserves egy éjtszaka volt ez a szegény leányra nézve!

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Hát még mikép folyt le ez emlékezetes éjtszaka Komoródyra nézve! Csak az tudja, mennyi fájdalmat

bir meg az ember, a nélkül, hogy meghalna, a ki ilyen egy éjtszakát szenvedett át!

Oh, ha Nelli tudná, ha csak sejtene, miért rázkódott meg annyira, és miért tépte ki magát karjaiból, midőn őt meg akarta csókolni!

Nem azért, mert haragszik reá, hanem azért, mert szereti!

Igen, igen, szereti e leányt; nem úgy, mint atya gyermekét, hanem mint a lángra gyult lélek boldogsága eszményképét, mint a hogy az ifju kedvesét szereti, a kit a viszonszerelem édes tudata az üdvösség mennyei birodalmába varácsol, és a meghiusult remény a kétségbeesés kietlen sötétségébe taszit alá!

Csak ma tudta meg, hogy úgy szereti ő e leányt, ma, midőn egyszersmind azt is megtudta, hogy örökre elveszté!

És most azt is tudja, hogy már régóta szereti őt ilyen lélekig ható szerelemmel; már évek óta ott gyökeredzik ez érzelem szive mélyében; azért volt ő olyan vidám, olyan derült, olyan elégült, olyan boldog; mert szeretett; csak hogy nem tudta, észre nem vette; föl nem ismerhető lassúsággal fejlődött benne ez érzelem, mint a ki lassan emelkedő vidéken halad; folyvást egyiránti rónaság terül el előtte, és napok mulva csak azt veszi észre, hogy fenségesen gyönyörű hegy ormára jutott, és a kiseded helység, melyből kiindult, mint egy kis hangyafészek rémledez előtte; így változtak át az ő érzelmei is: a von-

zalom, a száanalom, a rokonszeny egy nagy, óriási érzelemmé, lassan, észrevétlenül.

Mindez csak ma lett világosan tudva előtte; midőn az a feletti fájdalom, hogy el fogja őt veszteni, megrendítette erejét, és a leány odajött hozzá, és tudakozódott hogyléte felül, és aztán kikisérte őt a szobából: oh, akkor világossá lőn előtte, hogy a mit e leány iránt érez, az nem vonzalom, nem száanalom, nem rokonszeny, hanem szerelem, lélekbeható, a sziv mélyében gyökeredző szerelem! A mire évek hosszú boldogsága alatt reá nem jött, arról a boldogtalanság egy percz alatt győzte meg. De ugy van ez. Derült nappal miriádnyi sugár zajtalanul esik alá a földre, míg a felhőterhes égen egy kis villám kigyulása a földet rázkódtatja meg sarkaiban.

Azért rázkodott meg annyira, midőn a leány meg akarta csókolni; a szerelem volt az a villám, mely végig cikázott lelkén; azért tépte ki magát a leány karjaiból, mert érezte, hogy nem volna ereje, viszont meg nem csókolni a felé hajló arcot, e csók pedig nem lenne többé a barátság nyugodt bizonyítéka, hanem a szerelem forró záloga, a minőt csak kedvesnek szabad adni kedvesének!

Oh, ha szabad volna neki ilyen csókot nyomni ajakára! ha a leány övé lehetne! volna-e akkor boldogabb halandó nálánál? De ez lehetlen; a leány el van veszve számára, örökre! Máski szereti, máskit boldogít!

És iszonyu dühre kelt Fürtössy ellen, a ki őt e

mennyei boldogságtól megfosztotta! Minő joggal tépi le szivéről a virágot, melyet ő oly hü gonddal ápolt, annyi szeretettel megörzött, annyi áldozat mellett azzá fejlesztett, a mivé lön? Mindezen fáradságos gondoskodásra a szivében öntudatlanul égő szerelem serkentette; ez adott neki erőt, kedvet és kitartást; igen igen, más érzelem nem bir olyan csudákat művelni, csak a mindenható szerelem, a mely már évek óta hevítette lelkét, háborítlan, nyugodtan, öntudatlan, boldogítólag; és most, midőn célhoz jutott, midőn a sok évi fáradság boldog jövővel kínálja meg jutalmul, akkor megengedje, hogy egy másik, egy idegen, kinek semmi érdeme körülte, semmi igénye hozzá, lépje őt szivéről, elragadja tőle, és vele együtt multjának vigaszát, jelene örömét, jövője boldogságát? Szabad-e azt nyugodtan türnie? Nincsen-e joga, odalépni ez ifjuhoz, és azt mondani neki: E leány az enyém, én általam lett azzá, a mi; tehát lépjen vissza, mondjon le róla, és életével játszik, ha nem teszi? Mi vétek van abban, ha azt megöljük, a ki legnagyobb boldogságunktól foszt meg? Az utonállót, ha fegyveres kézzel megtámad, szabad megölnünk, és a ki szivünköl ki akarja lopni az életet, az ellen nem volna szabad, minden lehető módon biztosítani magunkat?

És el volt határozva e lépésre. Holnap kibivja Fürtössyt; egyiknek halni kell, annak, a ki az ő boldogságát semmivé akarja tenni. Isten nem fogja akaratni, hogy ilyen gonoszság véghez vitessék.

Ilyen gondolatok közt hánykódott egész éjszaka, és alig várta a reggelt, hogy Fürtössyt fölkeresse, és e határozat annyira csillapította zajló indulatját, hogy hajnal tájban mégis elalhatott; csak rövid időre, alig fél óra múlva már ismét fen volt; de e kis idei pihenés is elég volt arra, hogy megingassa őt szándékában.

Mit is akar tenni? kérdőre vonni Fürtössyt, mert Nellit megszerette? és valjon mi roszt követett el ez által? Nem természetes-e ez? Sőt inkább, az volna feltűnő, ha nem szeretné! Hisz lehetetlen, hogy a ki jobban megismeri, egyszersmind szerelemre ne gyuljon iránta, ne imádja! Hogy lehetne tehát őt kárhozatni ez érzésért, mely bizonyára földöntuli hévvel, visszafojthatlan erővel ragadta meg, csak úgy, mint a hogy az ő lelkét megragadta! Oh, nem bűnös ez ifju, bizonyára nem, semmit sem tehet róla, hogy megszerette, és ő kérdőre akarja vonni oly dologért, a melyről nem is tehet; elégtételt akar szerezni magának oly tettért, mely nem is ő ellene volt intézve! Hogy az ő szivén mégis olyan iszonyu sebet ejtett, hogy az ő boldogsága mégis örök időre fel lön dulva, hogy az ő élete sivatag pusztává lett ez által, ki veheti ezt számba? Az emberi sziv is a természet változhatlan törvényeit követi, és ki kárhoztathatja a folyót, hogy rendeltetése czélja, a tenger felé siettében a partról egy-egy virágot sodor magával?

Avagy tán azért, mert ő nevelte, mert gondjainak, áldozatainak köszönhető, hogy olyan kitűnő tökélylyé fejlődött, azért joga legyen szivéhez?

Szegény Komoródy ! megrázkodott e gondolatra ; szégyelte magát, hogy háborgó indulata ilyen nemtelen, férfihöz nem méltó érzést is kavarhatott föl. Avagy nem arra megyen-e ez ki, hogy a maga számára nevelte a leányt ? A mit tett, nem szeretetből, nem a tiszta sziv önzetlen ösztönéből tette, hanem számításból ; mint az uzsorás, magas kamatokra adta ki tőkéit ; mint a hogy a rabszolgakereskedő a gyöngé kis gyermekeket megveszi, azon reményben, hogy nem sokára majd nagyok lesznek, és akkor kettős áron adhatja el ismét !

Összeborzadt e gondolatra ; kitagadta ez érzést szivéből, ez nem az övé, nem termett az ő lelkében, úgy hajtotta azt föl a lelkében tomboló vihar valahonnan.

Épen úgy tagadta ki azon gondolatot is, hogy Nelli vétket követett el ellene, midőn a szép ifjút megszerette ; mert hogy a leány szintén szereti az ifjút, arról legkevésbé sem kétkedett azok után, a mit tegnap látott. Nem, semmi vétket nem követ el irányában, semmi kötelezettsége sincsen a leánynak iránta szivét illetőleg. Kivánhat tőle háladatosságot, szeretetet, engedelmességet, de szerelmet, azt nem kívánhat tőle, mert a szerelem istentől jó ; a sziv szabadon követi rejtélyes vonzatását ; az kívül esik az emberi számításra ; ahoz nem szereshet magának tulajdonosi jogot senki, semmiképen ; ellenkezik vele az emberi önérzet, a becsület, az önmaga iránti tisztelet.

Mindezeket most nyugodtan gondolta el a szegény ember; nyugodtan? oh igen, azon nyugodtsággal, a minőt az érezhet, a ki este azon tudattal fekszik le, hogy nagy gazdagság, drága kincsek birtokosa, és reggelre kelve koldusnak látja magát; kincsét, gazdagságát, minden reményét pusztító láng hamvasztotta el; azon nyugodtsággal, mely kinosabb a marczangoló fájdalomnál, borzasztóbb az örvöngő kétségbeesésnél. A pusztító láng nem verdesi többé ég felé prédalihegő nyelveit, meghuzta magát a magavetette ágyba, a zsarátnok alá; ott nyugszik, mint a kifáradt fenevad; olyan hangtalan csend borong köröskörül, csak a rideg, kormos falak, és a szerte heverő üszkös omladványok hirdetik, hogy e csend a kétségbeesés csendje.

Fölkelt, felöltözködött; olyan fáradtnak, olyan erőtlennek érezte magát, mintha nagy betegségből lábadozna; alig bírta megmozdítani a kezét; ugy szeretett volna visszafekünni az ágyba, visszafekünni és meghalni, és nyugodni örökre. Mit is keresne már ő itt e földön? Nem volna-e már jobb neki lenni a sirban? De elüzte magától e gondolatot is. A ki annyi alakban látta már a halált, mint ő, tudja, hogy az élet nem az emberé. Élni kell, a míg egy magasabb hatalomnak tetszik,

Ujra eszébe jutott, hátha mégis csalódott? ha a leány mégsem szereti Fürtössyt? Lám, mennyi részvéttel sietett hozzá, midőn az este roszul lett; mint reszketett, midőn kikisérté őt a szobából! És mit is

szerethetne abban a Fürtössyben? Igaz ugyan, élénk, elmés fiatal ember, érdekesen tud csevegni; oh, de hát elég-e ez arra, hogy olyan leány szeretetre méltónak találja, mint Nelli? mit érnek mind-ezen tulajdonok, ha nem tudja őt úgy szeretni, mint ő! Hát lehetséges volna-e, hogy ez éberszellemű, gyöngéd leányka, kinek figyelmét semmi sem kerüli ki, észre ne vette volna, hogy ő úgy szereti őt, mint a hogy a világon senki sem fogja szeretni? észre ne vette volna, hogy neki élte, üdve, mennyországa? miért vonzódnék tehát ahoz a hültszívű Fürtössyhez?

Épen a nyakkendőjét kötötte fel és véletlenül a tükörbe pillantott, midőn ezeket gondolá. És a mint a visszaverődő fényben magát meglátná, kezei lehanyatlottak, tekintete függve maradt a feléje tündező képen, szomoruan, meredten, és lassanként két nehéz könyesepp gördült alá halovány arczán. Csak most látta, mennyire el van már ez arcz fonyadva, mennyi ősz szál van már e haj között, e szakálban! eddig nem látta, nem gondolt vele; csak most vette észre a nagy pusztitást, mit a bánatterhes idő rajta véghez vitt. Hogy gondolhat ő már szerelemre, ilyen arczczal! Nevetség! Ilyen öreg ember csak képzelni is merje, hogy olyan leány, mint Nelli, képes lehetne őt szeretni, elsőséget adni neki a virító arczu, hollófürtű Fürtössy felett! Azért, hogy ő mélyebben, forróbban tud érezni? Mit ér az érzelem ilyen roncsolt testben? A fiatal nő boldogságához

ép úgy megkivántatik, hogy a férfi fiatal legyen, szép legyen, mint az, hogy szeresse. Nem örültség-
tehat tőle, azt föltenni, hogy Nelli őt megszerethette!
Még ha megengedi is, hogy, mint az okosabb
nők általában, nem veszi nagyba a férfi külsejét, de
föltenni, hogy ilyen beesett, fonnyadt arcú, ilyen ősz
fő iránt szerelemre tudjon gerjedni, mégis csak örült-
ségi gondolat!

És a szegény ember leült a pamlagra, és mo-
solygott maga elé, és visszafojtotta a könyeket, mi-
ket az a gondolat kisajtolt szivéből, hogy ő mégis
csak boldogtalan egy ember! Mikor még szép volt
és fiatal, oly nővel hozta őt össze a végzet, a kinek
nem volt szive, és mikor olyan nőt talált, a kinek
van szive, a ki igazán tudna szeretni, akkor már se
sem szép, se nem fiatal többé, hanem öreg, őszhaju,
őszszakálu, redős arcú ember, a ki nevetségessé
teszi magát, mikor csak kiejti is e szót: szerelem!

És ez a gondolat végre győzedelmeskedett
gyöngeségén. Nem akar nevetségessé válni, oh nem,
legkevesébbé pedig Nelli előtt! Gondososan ki kell
kerülnie minden olyan szót, a mely csak legtávo-
labbról is sejtethetné vele, milyen oktalan láng
emészti őt belül; uralkodni kell tudni magán, és ő
bizonyosan fog tudni magán uralkodni; oh, ő képes
mindent elszenvadni, még azt is, hogy kerülje, hogy
elváljon tőle, csak azt nem, hogy nevetségessé
tegye magát előtte.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Kiérve szobájából, Teréz néni és Nelli siettek eléje. Már türelmetlenül várták, és szeretetteljes nyugtalansággal tudakozódtak, mint töltötte az éjszakát, és ha jobban van-e már? Komoródy megnyugtatta őket, igyekezett vidámnak, nyájasnak látszani, de azért Nelli igen jól vette észre, hogy ő hozzá nem intézi a szavakat olyan nyájasan, mint Teréz nénihez; sőt leginkább a nénihez intézi azokat, ő vele csakis annyit beszél, a mennyi épen mulhatlan szükséges; még a tekintete is kerüli őt; ez pedig még jobban megerősítette azon hiszemben, hogy a bácsi neheztel reá; bizonyosan nagyon neheztel reá, különben megmondaná neki, mit vétett; nem büntetné őt olyan kemény szigorral; és a szegény leány majd megtébolyodott abbeli gondolkodásában, hogy hát mit véthetett olyan nagyot, a mivel a bácsit annyira megbántotta? Alig merte fölemelni reá szemét.

Komoródynak is feltűnt a leány szokatlan levertsége, haloványsága, de nem merte megszólítani; általában félt, hosszabb beszélgetésbe ereszkedni vele; még nem érezte magát elég erősnek, megtartani nyugodtságot irányában. Nem is maradt soká közelében; még korábban, mint rendesen, sietett ki a kün váró betegekhez.

Teréz néni utána szaladt; igen szeretett volna vele beszélni; nagyon nyomta a szivét valami; de Komoródy azt mondta neki, hogy később, a dolgozó szobájában várja, azzal sietett ki a szobából, a betegekhez.

Vérző szivvel, könnyező szemekkel tekintett utána Nelli. Ismét bucsu nélkül távozott el tőle; még egy tekintetre sem méltatta! És alig, hogy az ajtó becsukódott utána, odaszaladt Teréz nénihez, és keblére vetve magát, sokáig sirt keservesen; és csak nagy sokára bírta elötördelni a kérelmet, mondaná meg neki Teréz néni, miért haragszik reá a bácsi?

Teréz nénit nagy zavarba hozta e kérdés. Igen könnyű dolognak tartotta ugyan, kimerítő felvilágosítást adni a leány kérdésére; mert ő bizony igen jól tudja, miért haragszik olyan nagyon a bácsi; hogy ne tudná, mikor ő volt, a ki a bácsit annak a nyomára vezette, a miért olyan nagyon megharagudott! És azt sem lehet mondani, hogy Teréz néninek más körülmények között nem lett volna kedve, kellő felvilágosítással szolgálni a kérdéses pontot illetőleg, és egyuttal hathatós utbaigazitásokat adni a leánynak a multra, és épületes oktatásokat a jövőben való viselkedésére a nézve a férfiak irányában általában, és különösen hirlapírók, és ezek közül legkülönösebben a tárczások irányában.

De több rendbeli ok és nyomatékos tekintet arra indították, hogy e különben kétségtelenül jó

eredménynyel kecségtető megleczkéztetést kedve-
zőbb alkalomra halaszsa. Először azért, mert a
leány jelenlegi elszomorodott állapota őt magát is
nagy megilletődésbe hozhatná, sőt már is hozta; alig
állhatja, hogy vele versenyt ne sirjon; szemeiből
csakugyan versenyt is hullottak a könnyek; ilyen
izgatott állapotban pedig nem igen tanácsos, erkölcs-
tanítási, rendreigazító, dorgáló és egyéb ilyen irány-
zatu beszédeket tartani; egy-egy utját vesztett köny-
csepp, vagy egy hibásan hangsúlyozott szó vajmi
könnyen kihozhatja ilyenkor az embert a conceptusból,
és akkor az egésznek sikeres hatása több, mint kétsé-
ges; tapasztalatból tudta a jó asszony, hogy ilyen köz-
bejött „esetlegességek“ miatt a biztosan reménylett
tragiuss hatás helyett a beszéd komicus hatást idézhet
elő, Teréz néni pedig nem volt az a nő, a ki ilyen
„esetlegességek“-nek kitette volna magát.

A másik, nem kevésbé nyomatékos ok pedig
az volt, hogy Teréz néni még nem volt egész tisztá-
ban magával az iránt, valjon mit mondjon a leány-
nak, miképen jutott neki tudomására, Komoródy
bácsi miért haragszik ő reá. Erre való nézve hig-
gadt, komoly megfontolást igényel a felelet; még
compromitálhatná magát; mi könnyen szalaszhat
ki szájából egy nem eléggé komolyan megfontolt
szót, a melyből a leány megtudhatja, vagy legalább
megsejdiheti, hogy a bácsi megneheztelésének reá,
némiképen ő az oka, az ilyen gyanu pedig olyan szin-
ben tüntetné fel az ő egész jellemét a megilletődött

leány előtt, a milyenben a világ minden kincseért sem akarna feltűnni; Nelli könnyen azon gondolatra is juthatna, hogy ő ólálkodott, leskeledett, kémlelődött, árulkodott, és hogy tudná őt meggyőzni arról, hogy ő ezt mind épen az ő több, mint veszélyesen megtámadott földi és földöntuli boldogsága tekintetéből tette? Lehet is a szerelmes emberrel okosan beszélni?!

Mindezek tehát, és még számos más, nem kevésbé nyomatékos ok és tekintet arra indították a jó nénit, hogy a bármennyire ohajtott beszédet ezuttal „elodázza“, és kérdésére csupán azon egyszerű, de azért mégis sokat mondó feleletet adja: vessen egy tekintetet lelkébe, és kérdezze meg szívét, ezek tán meg tudják neki mondani, mivel haragitotta meg a bácsit.

Erre a leány természetesen még jobban el kezdett sirni; akkor Teréz néni bevezette őt szobájába; félt, hogy a betegek az előszobában meghallják, milyen szomorú jelenet adja elő magát ittben, kivált mikor neki is megindult a sirása; Teréz néni ritkán sirt fenhangon, de mikor mégis megtörtént, nem igen parancsolhatott magának.

A belső szobában aztán szép nyugodtan átengedték magukat szorongatott szívök nógatásának; egyik sem háborgatta a másikat, szép kettecskén sirtak, szép kettecskén zokogtak; egy felül a pamlagon Nelli, más felül a jó Teréz néni, miglen a válságos pillanatokban is komolyan gondolkodó néninek

eszébe jutott, hogy tán már elég is lesz ebből ennyi, Komoródy már várni fogja szobájában, a hová őt rendelte; aztán hisz neki tulajdonképen nincsen is oka, hogy sirjon; rögtön nyugalmat parancsolt tehát meglágyult szívének, megállította könnyeinek folyását, és néhány meleg biztatás után, hogy Nelli se sirjon már többet, tanulja meg tőle, leküzdeni indulatját, komoly léptekkel távozott.

Komoródy csakugyan ott volt már szobájában. Fejét tenyerére támasztva ült a pamlagon, kezével az íróasztalra könyökölve. Mélyen elmerülve gondolatokba, észre sem vette, midőn Teréz néni belépett.

Ez nem vette ezt rossz néven; legalább ideje volt, előre megfontolni, mit fog neki mondani, ha bizonyos kérdéseket talál intézni hozzá, bizonyos pontokat illetőleg; azonban semmi különöst nem találunk abban, és épen nem vett homályt Teréz néni komoly jellemére, ha őszintén megvalljuk, hogy ezuttal a kíváncsiság is készte, minél hamarabb átessen a komoly megfontoláson; csak némi főbb mozzanatokot állapított meg tehát a netán hozzá intézendő kérdésekre adandó feleteteket illetőleg, azután izegni-mozogni kezdett a széken, és köhincselni egy párszor, hogy Komoródy figyelmét magára vonja.

— Igaz! magamhoz kértem kegyedet! — kezdé tehát ez, mintha nehéz álomból költötték volna fel — Miről is akartam csak beszélni? — és erre ismét gondolatokba merült.

— Azt én valóban nem tudom! — viszonzá a jó asszony gyöngéd mosolylyal; magában azonban nagyon gyönyörködött Komoródy zavarodott tekintetében. — Dehogyan nem tudja, miről akart vele beszélni! Arról, hogy neki mégis igaza van; a leány szerelmes, és nehezére esik a büszke férfinak, hogy egy eléggé hibásan ugynevezett gyöngé nő élesebben tudott látni nálánál! Ezt akarja mondani, azért mereng úgy maga elé; átallja azt elismerni! A férfiak mindig büszkék arra, hogy hibájukat be nem vallják — gondolá.

— Igaz, igaz! — kezdé újra Komoródy. — Ha jól láttam, a leány ma kissé szomorú volt! — Arcza sokkal halaványabb, mint rendesen! — És szemei is mintha könnyeztek volna! — Nem tudja Teréz néni, miért volt olyan szomorú?

— Milyen messziről kezdi! Csak azért, hogy időt nyerjen! Még továbbra akarja huzni a kellemetlen vallomást, hogy én nekem volt igazam! — gondolá tovább Teréz néni, és alig bírta visszatartóztatni nevetését; aztán lehetőleg komoly hangon mondá:

— Azért halavány, azért sirt, mert azt hiszi, hogy ön haragszik reá!

— Én? — kiáltá Komoródy hévvel, — És miért tudnék én reá haragunni?

— Mert megtudta, hogy szerelmes.

— Oh, én tölem bátran lehet szerelmes! Én nem fogom abban megakadályozni! — viszonzá Komoródy fájdalmas, lemondásteljes határozottsággal.

Teréz néninek azonban most már semmi kedve nem volt többé a nevetésre; sőt inkább, alig birt magához térni nagy csudálkozásából.

— Mit mondott ön? — kérde tehát, és félig föl-emelkedve ültéből, előre hajolt, hogy jobban meghallja, a mit Komoródy mondani fog; erősen hitte, hogy az imént egészen mást mondott, mint a mit ő megértett.

De Komoródy most semmi feleletet nem adott hanem mozdulatlan, meredt tekintettel bámult a szoba padlatára; Teréz néni, iszonyu sejtelemtől megkapatva, szintén fölkereste tekintetével a padlat azon pontját, a hová Komoródy nézett. Tán bizony pókháló van a padlaton! Csak midőn e tekintetben egészen meg volt nyugtatva, fordította újra szemét Komoródyra, és csak akkor vette észre azt a nagy halálos halaványságot ez arczon, és azt a nagy halálos fájdalmat minden vonásán.

— Derék, jó ember! — gondolá magában a jószivü asszony. — Mennyire szivére veszi a dolgot! Még jobban, mint magam! Soha sem hittem volna, hogy olyan férfi is létezhesék, a ki az ilyen dolgot annyira szivére tudná venni!

Végzetlenül megesett a szive e nagy szomorúság láttára.

— Ne vegye olyan nagyba a dolgot! — mondá tehát, a természeti jószág ösztönétől nógatva. — Még nem olyan nagy baj az egész!

— Ugy-e bár, nem olyan nagy baj, mintha két

akkora volna! — kiáltá Komoródy vad, kitörő kaczagással, míg szemeiben égető könnyek gyülemlettek.

E drastikus megjegyzés némileg megbántotta Teréz nénit; ő nem volt hozzá szokva, hogy komoly szavaira tréfás megjegyzésekkel feleljenek, annál kevésbbé pedig, hogy nevéssenek, kaczagjanak rajta. Azokat a gyülemelő könnycseppeket Komoródy szemeiben persze hogy nem látta a jó asszony.

— Ha ön azt olyan nevetségesnek találja, akkor jobb, ha távozom! — mondá tehát, fitymálkodólag vonogatva ajkait, és fölkezdé magát szedni a székről, hogy ő távozni fog; de Komoródy szavába vágott:

— Oh nem! Bocsánat Teréz néni! Nem azt nevettem! Egészen mást nevettem! Kérem, beszéljen csak tovább!

— Csak úgy értem, — mondá tehát, még mindig kissé vontatott orrhangon — hogy hála éber figyelmeknek, a baj még nem növekedett annyira, hogy orvosolni nem lehetne.

— És mikép véli ezt Teréz néni orvosolhatónak? — kérdé Komoródy.

— Arra két módot gondoltam alkalmazandónak — viszonzá, rövid, de komoly gondolkozás után — mindegyiknek e kettő közül meg van a maga rossz, de egyszermind a maga jó oldala; az első drastikus, de gyökeres, a másik szelidebb, de nem mindig biztos.

— Halljuk hát a gyökerest! — mondá Komoródy, ki a leghasgatóbb fájdalom közepett egyszerre kedvet kapott, meghallgatni e nő szavait.

— Az igen egyszerű! — kezdé tehát Teréz néni újra. — Ha annak a pletykagyártónak, vagy tárczaírónak eltiltjuk a házat, a leányt pedig arra bírjuk, hogy komolyabb irányt adjon érzelmeinek, akkor az egész bolondság rövid időn el lesz felejtve.

— És azt hiszi, hogy az olyan könnyen mehetne? — kérde Komoródy, kit e javaslat pillanatra érdekelni kezdett.

— Azt nem mondom! — válaszolá Teréz néni, nyomatékos arczkifejezéssel, — sőt, mint hitelt érdemlő emberektől hallottam, kissé fájdalmas experimentum. A mostani fiatalság jobban köti magát a bolondságokhoz, mint az okossághoz, és a kő könnyen gurul aláfelé a hegyről, de csak bajjal lehet ismét a tetejére fölvenni; épen így vagyunk az erkölccsel is; könnyen sikamlunk és nehezen kelünk föl; de azért, ha ön tekintélyének egész súlyával közbe veti magát, nem kétkezem a jó sikeren.

— Én? — kérde Komoródy. — És mit tehetek én?

— Sokat, mindent! Ha ön a leánynak kellő nyomatékkal és komoly erélylyel megtiltja, hogy ne is gondoljon arra a tárczaíróra, — a kit tán sokkal jogosabban lehetne párczaollójának nevezni, — bizonyos lehet benne, hogy megteszi!

— De hisz az boldogtalanná tenné őt! — viszonzá Komoródy.

— Lárifári! — tiltakozott a jó néni fitymálkodva. — Az egész csak képzelet, e g y é b s e m m i !

Még a fájdalom is ilyen bolondság miatt csak képzelet; egy ideig fáj, aztán elmulik. Érdemes is azért boldogtalannak tartani magát, hogy egy férfi! egy tárczafirkantó!! emlékéit kitépjük a szivünkéből.

— Jól van! — vágott szavába Komoródy nyugodtan. — Halljuk most a másikat!

— Oh, ez nagyon közönséges módszer az elsőhez képest; nem is orvosolja gyökeresen, csak localizálja a bajt, és szerintem csak azon esetre alkalmazható, ha az elsőt valahogy nem lehetne foganatosítani, a mit én azonban a fenforgó körülmények között be nem látok, hogy miért ne lehetne azt foganatosítani! — viszonzá a jó asszony.

— És mi volna ez?

— Hát hogy ha csakugyan másképp nem lehetne czélt érni, a mit azonban, — mint mondám — egyáltalában be nem láthatok, hát legroszabb esetben azon kellene lenni, hogy ha már nem lehet őket elválasztani, legyenek tehát egymásé! — mondá a jó nő, olyan lenéző, megvető arczkifejezéssel, mintha arról volna szó, hogy egy királyleány mosónénak álljon be.

De Komoródyra egészen más hatást tettek e szavak.

— Igaza van Teréz néni! — kiáltá hévvel. — Köszönöm tanácsát! Megmutatta az utat, melyet követnem kell!

— Reményilem, az elsőt választja? — kérdé

a jó nő, remény és kétely közt hányatott kíváncsisággal.

— Természetes! — kiáltá Komoródy, folyton növekedő hévvel. — Mit is választanék egyebet! Most mindjárt megyek, fölkeresem Fürtössyt! Minél előbb által kell esnünk e dolgon!

Teréz néni e perczben tiz évvel fiatalabb lett örömeiben.

— És mit mondjak a leánynak? — kérdé, nagy önelégültséggel egymásba dörzsölgetve kezeit.

— A leánynak? Hát azt, hogy majd megmutatom én neki, minek nézzen ő engem! Majd, majd! Csak reá kell ijeszteni, így meg úgy haragszom reá; miért? azért! találjon ki valami okot; azért, hogy olyan kevés bizalommal van hozzám, hogy titkokat rejteget előttem, de a viláért egy szót sem a teremről! Ezt én akarom neki megmondani; erről mit sem szabad tudnia; érti Teréz néni?

— E tekintetben nyugodt lehet! Csak nem compromittálhatom magam annyira! — biztatá őt a jó néni, a legünnepélyesebb komolysággal, mintha esküt tenne le.

Azután távozott; de már rég nem érezte magát a jó asszony olyan jól, olyan elégületen, mint ma. Derültnek mondhatnók, ha az ő komoly lelkülete előtt e szónak itt e földön értelme volna,

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Komoródy pedig sietett ki a házból, belevetette magát az első bérkocsiba, öt pengőt nyomott a kocsis kezébe, csak lehetőleg gyorsan vigye őt Fürtössy lakába.

Ugy reszketett a szive egész uton örömében, félelmében; olyan boldoggá tette őt az eszme, mely most foglalkoztatá, és mégis úgy remegett, hogy nem lesz ereje, azt végrehajtani.

A kocsi vágatott, mintha fiatal csikók volnának eléje fogva; de Komoródynak mégis olyan lassan haladt; alig várhatta, hogy helyben legyen.

Végre megállt a kocsi, Komoródy kiugrott, és nagy siattében még egyszer megfizette a vitelbért; a kocsisban volt annyi gyöngéd tapintat, hogy nem figyelmeztette őt a tévedésre; de más részt nem is tehette volna, mert Komoródy percz mulva már ben volt a házban, fen az emeleten, Fürtössy ajtaja előtt. Ugy félt, hogy tán honn nem találja.

Kopogtatott, de nem várta be a feleletet, hanem kinyitotta az ajtót, és berontott a szobába.

Fürtössy épen nagy munkában volt: czikket irt, és ilyenkor senki sem szereti, ha háborgatják, annyival kevésbbé olyan páratlan tárczairó, mint ő, ki csak a legmagasabb ihlettségi szálakon emelkedhetik föl ama sugárékes bájvilágba, a hol az élczek és szójá-

tékok villámai teremnek, rét és mező szóvirágok pompájában diszlenek, értéktelen napihírek mennyei ambroziába és a tejút édes hullámiba mártva, a jelen és utókor számára preparaltatnak. Valóban nem csekély foka kivántatik a lelkesültségnek: ily magasságra feljutni, és midőn valami kaján véletlen által onnan a pusztá prózai valóra rántatik alá, nem egy könnyen találja meg újra a magas röppenetet; számtalan élez, elménczség, czélzás, kép, adoma, ötlet, szurás, vágás, csipkedés, virág, eszme, érzés, gondolat, hasonlat, találos mese, és sok, sok más ilyen kedves szellemi ragyogvány és a napsugarakból font virágfüzérék, a melyekből a tárczairói halhatatlanság örökzöld koszoruja egybeillesztetik: örök időkre kárba vesznek — nem is említve a tiszteletdíjat — és ez történt most Fürtössy Gézával.

Természetes tehát, hogy olyan haragra gyult, a minőre egy tárczairó csak képes, és egy tárczairó haragja nagy! De Fürtössy Géza nem azért honol olyan sokat egy szebb világban, a hol „máskép susognak a szellők, máskép illatoz a virág“, és — máskép veszekednek az emberek, hogy azonnal kimutatná, mi vészek vijják kebelét! Herkulesi erővel hallgatatta tehát el a szívében ordító indulati szörnyetegket, gépiesen simította le kissé szintén magasra törekvő hajzatát, és a legkecsesebb mosolylyal, a minőt csak valaha csapodár szellő a virágok ajkiról lelopott, eléje ment Komoródynak.

— Minő kedves, nem reménylett, és ép azért

kétszerte kedves szerencse! Egész éjjel, egész reggel lelkem előtt lebegett a tegnapi baleset; betegnek képzeltem, és épen kísérletet tettem, papírra vetni ebbeli heserű érzelmeimet, és egész drámai hatékonyságban tudatni a világgal a megható jelenetet, és ime, a sötét ábránd helyett a derült való repül be a szobámba! — mondá édes, dalszerű hangon, mialatt mind két kezét odanyujtva vendégének, egy pamlaghoz vezeté, és gyöngédeden melléje ereszkedék.

Komoródy nem igen hallgatta volna végig ez ékes megnyitó beszédet; de az előbbi nagy sietéstől még nem tudott szólni; e mellett pedig még mindig annyira fel volt indulva, hogy egy ígét sem értett a tárczász virághimes szónoklatából.

— Bocsánat uram, hogy haborgattam, — kezdé tehát szünet mulva — de nagy, elhalaszthatlan körülmény kényszerített, önt haladék nélkül fölkeresnem!

— Körülmény? Oh kérem! kérem! Mondja inkább: szerencsés csillagom! mert legnagyobb szerencsémnek tartom! — viszonzá a tárczász, egy szivart nyujtva oda vendégének, és azon gondolkodva, minő körülmény vezethette hozzá ez embert. Csak nem akar tőle pénzt kérni?

— Nemde uram, ön szereti leányomat? — kérdé egyszerre Komoródy, lázas hévvel megragadva az ifju kezét.

Én?! — kérdé ez viszont a legnagyobb csudálkozás és meglepetéssel; de ugyanazon pillanat-

ban eszébe jutott, hogy az ilyen csudálkozás nem egészen összeegyeztethető az ildom szabályaival, és sokkal szendébb hangon, kitérőleg tevő hozzá :

— Bocsánat uram, de e kérdés oly rendkívüli! — és ezalatt gyöngédeden bontotta ki a szivart Komoródy kezéből; jóféle külföldi volt, és félt, hogy ez ember még összemorzsolja.

— E kérdést uram, az a t y a intézi önhez! — mondá Komoródy komolyan.

— Épen ez előtt szokás titokban tartani az ily gyöngéd érzelmeket! — jegyzé meg az ifju, nyájas mosolylyal.

— De ha azt mondom, hogy én nem akarom akadályozni az ön boldogságát! — kérde Komoródy, kissé türelmetlenül.

— Ah, az már más! — viszonzá az ifju, a ki ez egész idő alatt ki nem jött a csudálkozásból. Soha esze ágában sem volt, hogy ő Nellit megszeresse. Tetszett ugyan neki a szép, elmés leány; de ha ő minden leányba szerelmes akarna lenni, a ki neki tetszik, akkor legalább is olyan nagynak kellene lenni az ő szivének, mint a milyen Budapest.

Általában nem volt disponálva szerelemre; nem tartotta ezt összeférőnek hivatalával, állásával; szerinte a tárczairónak szabad, független szivűnek kell lenni; így sokkal érdekesebb, sokkal szellemdusabb; a tárczairó csak az egész világé lehet és senkié. De másrészről Komoródy véletlen megjelelése, és határozott föllépése kissé mégis megingat-

ták szilárd elveit. Nelli szép leány, gazdag leány, az az nem ő, hanem Komoródy gazdag, de ez mindegy, Komoródy gyermekül fogadta, és akkor valóban nem megvetendő ötlet, ilyen leányt oltárhoz vezethetni; fölér egy kis tárczairói dicsőséggel.

Lett volna ugyan még egy más megfontolásra méltó körülmény is e dologban, az t. i. ha szereti-e őt Nelli? de ezt a körülményt csekélységnek tartotta; bizonyosan szereti; ki ne szeretné őt, a szellemdus tárczairót? És ha még nem szereti, hát csak akarnia kell, és megszereti; akárhány delnő mondta már neki szembe, hogy ő ellenállhatatlan; és végre ha még sem lenne belé szerelmes, akkor sem nagy baj; azért ő mégis elveszi, és boldoggá teszi; ő igen jó férj fog lenni, udvarias, igénytelen, elnéző; ez a pont tehát az ő irányában tekintetbe sem jöhet; ez csak a köznapi emberek előtt igényelhet komoly megfontolást.

— Uram! — mondá tehát rövid szünet után — az ön szavai oly gyöngéd hurokat rezdítettek meg szivemben, miszerint lehetlen föltennem, högy ön csak kegyetlen hangokat akarna benne előfakasztani!

— Dehogy uram! — viszonzá amaz türelmetlenül. — B o l d o g g á akarom önt tenni! Legforróbb ohajtásom, hogy minél előbb egyesüljenek!

— Oh, ön nemes, ritka, p á r a t l a n férfiu; egészen olyan mint ama kedves nagybátyák a német vigjátékokban! méltó, hogy neve a hirlapok szárnyain az országot, a világot repülje be, Kárpátoktól Adriáig,

az Uraltól a Himalájáig! — kiáltá tuláradó lelkesült séggel, és nagy elragadtatásában fölugrott a pamlagról, letette a kezében levő szivart az asztalra, és a földhez akarta magát vágni e férfi előtt.

Egyszerre azonban megállt. Egy gondolat vilant meg lelkében. Ha ez ember meg akarná őt csalni, reá akarná őt szedni, oda akarná neki adni a leányt, de pénz nélkül, csak azért, hogy szabaduljon tőle!

Hah, ez nagy dolog! Erre nézve tisztába kell jönni! Ó ugyan szerelem nélkül is boldoggá lehetne, de pénz nélkül nem; ez merő lehetlen! a házasság élet boldogságához szerinte csak három dolog kívánatik: pénz, pénz és pénz! A nélkül nincs boldogság!

E fő- vagy is inkább zsebkérdésre nézve tehát tisztába kell jönni; (Fürtössy e rendkívüli helyzetben is szójátékokban gondolkodott; hiába, a nagy ember minden körülmény között nagy marad); Brutus nagy férfit, de azért Antonius sem törpe; a mina ellen contraminát kell ásni!

Most már őszintén megvallhatom önnek nemes, páratlan férfit, a tyám!! — kezdé tehát, olvadékony lyrai hangon, — hogy szivem már régóta lángkerettel foglalta körül az ön leánya, az angyali Nelli emlékét! Csak akkor voltam boldog, ha az ő dicső szelleme fénykörében lehettem, ha egy léget szivhattam vele; oh, de mennyországom tiszta verőfényes világát azon bánatfelhő árnyékolta be, hogy én nem fogom őt boldoggá tehetni!

— Hogyan? — kérde Komoródy — ha ön igazán szereti?

— Ha szeretem-e? — kiáltá az ifju rajongva. — A nap nem szeretheti jobban a földet, mint én ez angyalt! De fájdalom! én nem vagyok nap! A napnak vannak a r a n y sugarai, a melyekkel minden reggel újra eláraszthatja imádott kedvesét, én pedig csak író vagyok uram, és ha lelkem, mint a nap, tele is van s u g a r a k k a l, a sugarak fájdalom, feketék, mert ténatartóból születnek a világra; halhatatlanságot igen, de a r a n y a t nem árasztanak reám, én pedig boldogtalan volnék, és nem tudnám magamat becsülni, ha nőmet olyan jólétben, olyan kényelemben nem látnám, a mint azt ohajtom!

— Ön derék ember! megérdemli, hogy oly nőt nyerjen élettársul, mint az én leányom! — viszonzá Komoródy, mélyen meghatva az ifju lelkesült szavaitól. — De e tekintetben teljesen nyugodt lehet! A mim van, az mind leányomé; nem sok ugyan, de egyszerű háztartásra mindig elégséges; azok pedig, a kik igazán szeretnek, nem vágyódnak üres fény és csillogás után.

Fürtössy nem tudott szólni, annyira el volt érzékenyülve; csak kezével mutatta tehát, hogy a fény és csillogás utáni vágy oly távol van az ő szivétől, mint az ég a földtől. Tulajdonképen pedig azért hallgatott, hogy a páratlan férfi még tovább folytassa ez érdekes tárgyat.

— Aztán mindig növekedni fog a mi vagyó-

nunk! — kezdé újra Komoródy elragadtatással. — Fogok én még szerezni! Hisz nem vagyok még olyan öreg! — itt azonban hirtelen elakadt; az a gondolat, hogy ő nem olyan öreg, eszébe juttatta, mennyire öreg ő már arra, hogy olyan igazán boldog lehessen, a mint ohajtaná.

— Oh, naponként fogunk imádkozni kedves a t y á n k hosszas életéért! — kiáltá Fürtössy, buzgó ajtatossággal a padlatra fordítván szemeit.

— Ezen tehát túl vagyunk! — mondá Komoródy, visszanyerve előbbi derűtségét. — Nem képzelheti, mi nagyon örülök, hogy önök olyan boldogokká lesznek! Hanem egyet kikötök magamnak!

— Parancsoljon velem, kedves atyám! Kivánja életemet, és odaadom! — kiáltá az ifju lelkesülten.

— Nem, fiatal ember, ezt nem kívánom; mert ezzel már nem rendelkezhetünk olyan könnyedén! — feddődzék a jó bácsi, gyöngéd mosolylyal. — Hanem azt igen is kívánom, hogy leányomnak egy szót se szóljon, sem arról, hogy itt voltam, sem pedig arról, a mit végeztünk!

— És miért nem? Hogy fogom elhallgathatni a bájos angyal előtt, a mi áradó lángfolyamként hév keblemet dagasztja? — kérdé az ifju némi meglepetéssel.

— Nem szabad! Meg akarom lepni leányomat! Azt hiszi, hogy nagyon haragszom reá, és meg akarom őt hagyni e véleményben; meg akarom őt bün-

tetni; miért nem volt hozzám bizalommal; miért kellett azt nekem Teréz nénitől megtudnom!

— Oh ne, édes bácsi! Ne büntessen bennünket olyan keményen! — esedezett Fürtössy, összekulcsolt kezekkel, kecsesen kibigyesztett ajkakkal.

— Csak egy napig; csak holnapig! Kérem, engedje nekem ez örömet! Hadd lepjem meg őt egy küssé! — kéré viszont Komoródy a maga komoly, kedves, természetes modorában.

Fürtössy nem tudott ellentállni; megígérte, hogy egy napig fog hallgatni, de tovább nem; tovább ő nem tudja magába zárni azt a nagy üdvtengert, melytől szive ugy rengedez!

Komoródy aztán távozott, olyan vidám jókedvben, hogy szinte boldognak tartotta magát. Már az ajtónál volt, midőn visszafordult.

— Még egy kérésem volna önhöz, édes barátom! — mondá.

— Parancsoljon velem, édes atyám! — viszonzá ez; most nem ajánlotta többé életét rendelkezése alá; mit kívánhat tőle ismét ez ö r e g?

— Tegye boldoggá leányomat! — mondá Komoródy, reszketeg, mélyen megilletődött hangon, és be sem várva a feleletet, sietett ki a szobából. Bár milyen jól esett neki, a mit tett, mégis nagy fájdalom volt ez szívének.

Fürtössy pedig alig hogy magában volt, hatalmas lépésekkel kezdett föl és alá szaladgálni szobájában; szemlét tartott azon rendkívüli esemény fő-

lött, melynek ő ma hőse lett; elgondolkodott azon sok változatos hangulaton, melyeken ma kedélye keresztül ment, minő kérdéseket intéztek hozzá, és ha jól fejezte-e ki magát feleleteiben? Nem talált kifogást; végre aztán Nelliről is kezdett gondolkodni; no, ez bizonyára igen kedvesen meg lesz lepetve, midőn megtudja, hogy ő beleegyezett a házasságba; mert kétséget sem szenved, hogy az egész regény a kis leány fejéből származott; ő küldte az öreg Teréz nénit a bácsihoz, mert tudta, milyen bolond gyöngé ember ez a bácsi; és szerelmes belé a kis eszemadta! Ugyan jól lefőzték az öreget!

TIZENHATODIK FEJEZET.

A nélkül hogy tüzetesebb fejtegetésébe ereszkednénk azon kérdésnek, mennyire jogos és igazolható Teréz néni engesztelhetlen idegenkedése és föllebezés nélküli elítélése mindenre nézve, a mi csak legtávolabb vonatkozással van a férfi jellemére, kénytelenek vagyunk kimondani, hogy a „teremtés urai“nak egyik másik eljárása méltán kétes világosságban tünteti elő azon barátságos indulatot, melyet a „gyöngébb hatalmasság“ irányában annyira fitogtatnak.

Egészen mellőzzük azon számos apró ingerkedéseket, faggatásokat és boszantásokat, melyeknek a gyöngébb hatalmasság az erősebb szomszéd részéről ki van téve; mert tartunk tőle, hogy az ilyen sérelmi

Lajstrom nagyon hosszúra találna nyulni, és mint a béke föltétlen baráti és teljesen semleges fél, *) nem akarjuk még zavarosabbá tenni a vizet, melyben a mindkét részről ellenségek a nélkül is eleget halásznak; sem pedig azon számtalan tulságos ócsárlást és rágalmat nem akarjuk elősorolni, melyeket a hatalmas szomszéd a gyöngébbik ellen titokban, saját párthivei között, szüntelenül a legváltozatosabb minőségben forgalomba bocsát; ezekre nézve fájdalom, a gyöngébb hatalom maga fosztotta meg magát azon jogtól, hogy megszüntetésükre a hatodik hatalmaság: a közvélemény döntő szavazatához folyamodjék; ha nyugodtan türi a nem érdemlett magasztalásokat szemben, a hát mögötti nem érdemlett ócsárlásokat szintén nyugodtan kell türnie; ezt az egyenjogi elv-nél fogva követelhetik maguknak a teremtés jó urai.

De a mit nem lehet, nem szabad hallgatással mellőzni, mely ellen utósó lehelletig, hangjának minden erejéből, tiltakozni kell mindenkinek, a ki büszkeségét találja abban, hogy az elnyomott, gyöngébb hatalmaság tagjává született, (és a nem érdemlett elnyomatás öntudata mindig büszkévé tesz!) ez azon három — alaptalan — fővád, melyeket az erősebb hatalom: a férfiak, nyilvánosan, gyöngébb szomszédjának szemére lobbant, és ez: a hiúság, az állhatatlanság, és a titoktartási

*) Egyik jeles ítésszünk azt állítván, hogy a mely nő ir, az megszünik — nő lenni.

képtelenség. Méltán csatolhatnánk ugyan még egy negyediket e háromhoz : a kíváncsiságot; de mint nem érdekelt fél és közvetítő rész ezt ezuttal szintén mellőzzük; sőt hogy kétségbevonhatlan jeleit adjuk, mennyire komoly ohajtásunk, a méltán aggasztó feszültségi viszony végképi megszüntetése, vagy ha ez már lehetlen volna, legalább a status quo ante *) további fentartását lehetővé tenni, kijelentjük, hogy nem csak egészen mellőzzük az utóbbi

*) Ha netán valamelyik szórszálhasogató diplomata a „nagy hatalmasság“ részéről itt azt találná kérdezni, mit jelent ez magyarul? erre nézve az a feleletünk, hogy :

Először az ilyen rögtönözött beleszólás ellenkezik a diplomacia szentesített szabályaival. A diplomatiában elég valamit mondani, a melynek alapján aztán tovább lehessen diplomatizálni; és ha én nem tudom is, van-e valami értelme e három latin szónak, vagy nincsen-e? ez nem tesz semmit; ugyan azon biztossággal, a melylyel D' Israeli, volt angol minister a parlamentben azt mondta vala, hogy az „olasz kérdés“ megoldására congressus fog létre jönni, ugyan azon biztossággal mondhatom én: „Teljes regényem van“ hogy jelen fölszólalásom kellő figyelembe fog vétetni az érdekeltek részéről, és akkor majd találnak a hirlapírók valami értelmet e szavak számára, habár magam nem értem is. És végre is, minő megrovásra méltó kérdés ez : mit tesznek e szavak magyarul? Kérdéstevőnek tudnia kellene, hogy itt diplomaticai ügyről van szó, nekünk pedig semmi közünk a diplomatikához! Ha tudni akarja, mit jelentenek e szavak, tanuljon meg diákul, és megtudja; vagy ha ez nem tetszik, tanuljon meg francziául, vagy akárcsak oláhul, ezek rokonságban vannak, de magyarul nem szükséges azt érteni. A szerző.

vádat, de még az előbbieik közül is kettőre nézve hajlandók vagyunk némi módosítások mellett alkudozásokba bocsátkozni :

U. i., megengedjük, de el nem ismerjük, hogy a nők hiuk; csak az a kis megjegyzésünk van erre nézve, hogy a nők, ha csakugyan hiuk, hát olyan tulajdonokra azok, melyekkel valósággal bírnak: szépségükre, kellemükre, míg a férfiak legnagyobbbrészt olyan tulajdonokra hiuk, a melyekkel birni — vélnek. Megengedjük továbbá — föltételesen — azt is, hogy állhatatlanok, noha statistikai adatokkal lehetne bizonyítani, hogy a férfiak részéről az állhatatosság már csak a mythologia országába tartozik.

Ezekre nézve tehát hajlandók vagyunk, alkudozásba ereszkedni.

De mit egyáltalában meg nem engedhetünk, mi ellen ezennel az egész nőnem nevében határozottan és nyilvánosan tiltakoznunk kell, ez a harmadik vád: az t. i. hogy a nők nem titoktartók.

Soha igaztalanabb vád nem emeltetett az emberiség egyik elnyomott tényezője ellen, mint a milyen ez, és ennek bebizonyítására nem is szükség a történelem bányáiból a megczáfolhatlan adatok aranykinceseit napfényre hoznunk; elég ilyen adattal szolgálhatnánk ugyan, de nem akarjuk még jobban magunkra zudítani egyik jelesünk boszantását, a ki a tudományos foglalkozásra nézve minden képességet megtagadott tőlünk; mikor már az is nagy kellemetlenség reánk nézve, hogy az irás néminémi képes-

sége által méltán aggasztó neheztelésének vagyunk kitéve. Egészen mellőzve tehát a történelmi bizonyítékokat, magára az életre utaljuk az elfogulatlan közönséget, és kérjük: valjon hol találni több példát a titok szent pecsétjének kiméretlen fölszakítását illetőleg, mint épen a büszke vádlók: a férfiak között? Avagy volt-e valaha ügy, melynek titokban tartására pedig esküvel kötelezték magukat az illetők, és a melytől nem ritkán ezrek, milliók élte, boldogsága függött, a mely elébb utóbb mégis napfényre nem jött volna? és valjon ki által? nők által-e, vagy férfiak által? És a ki netán erre nézve azt az ellenvetést találná tenni, hogy ez azért van, mert az ilyen fontos titkokat nem igen szokták nőkre bizni, annak azt feleljük, hogy azért a nők mégis megtudják; a nő előtt nincsen titok! és még sem csevegik ki! Továbbá. Ha az árulók hosszú lajstromát végig tekintjük, kit találunk ott nagyobb számmal? férfiakat-e vagy nőket? — De tekintsük még közelebbről a dolgot; hány férfi van a világon, a ki, ha valamelyik leány neki megtetszik, minden módot meg ne ragadna, hogy e titkot, ha másnak nem, legalább a leánynak tudomására juttassa, míg ellenkezőleg, akárhány oly nő van, a ki évekig, sőt egy egész életen keresztül imád egy férfit, rajong érte, ábrándozik róla, és még is — a titkot sirba viszi magával! Nem egy van ilyen, de számtalan! Végre. Van-e férfi a világon, a ki neje előtt, — ha csak papucsormány alatt nem nyög — még bűneit is eltudná titkolni, míg a nő soha életé-

ben nem alkalmatlankodik olyan magánügy elbeszélésével, a melyről azt hiszi, hogy ezt a férj nem örömmest hallja! Erre nézve tán az ellenfél azt mondja, hogy e hallgatagság bizalmatlanság jele? Hagyján, de nem erről van itt szó, hanem arról, kit illet inkább a titok nem tarthatás vádja: a nőt-e, vagy a férfiut?

De minek fejtegetnök tovább e kérdést, mikor annak kellő szempontbóli megítélésére mindenek előtt elfogulatlan bírák kellenének, ilyeneket pedig vajmi keveset találunk a férfiak között, mikor női tulajdonok forognak kérdésben! Azért tehát csak rövideden ismételvén ünnepélyes tiltakozásunkat, nehogy elvbarátink szemünkre vethessék, mirevaló volt általában fenebbi védirat, mikor az ezen szörnyű váddal sujtottak ugyis tudják, mennyire igaztalan az; az elfogultakat pedig ugy sem lehet helyesebb nézetekre téríteni, — még csak azt jegyezzük meg e tárgyban, hogy fenebbi védirat korántsem azon czélből szerkesztetett, hogy ez által a kisebb hatalmasságnak igaztalanul rágalmozott jó neve ismét helyreállítsák; oh nem! az igaztalanul rágalmozott, kisebb hatalmasság sokkal büszkébb, semhogy ellenségéhez igazságtételért folyamodnék! Királyok ügyeiben csak királyok lehetnek bírák! hanem szerkesztettük azért, hogy még a makacs kétkedők előtt is hihetővé tétessék, hogy Teréz néni szintén hiven megtudta őrizni a reá bizott titkot.

Igen is, Teréz néni tudott hallgatni. Igaz ugyan, nehezen állta meg szó nélkül, mert szegény Nelli

egész nap úgy busult, úgy szomorkodott, és úgy sirt, hogy más, kevésbbé szilárd jellemű ember bizonyosan megszanja; és megszánta őt Teréz néni is; szivéből megszánta; ha sirni látta, ő is sirt vele, ha szomorkodott, ő is szomorkodott vele; de azért a leány kérdésére csak azon egy felelete volt, a mit Komoródy maga mondott neki, hogy a bácsi azért haragszik, mert nincsen hozzá elég bizalommal.

E feleleten aztán a leány elgondolkodhatott estig; senki sem háborgatta; Komoródy még azt is megtette neki, hogy ebédre sem jött haza, a mit Nelli újabb bizonyítványnak vett arra, mennyire haragszik reá a bácsi; már az étel sem esik jól neki, ha őt látja! ennek pedig az lett a következménye, hogy ő sem ebédelt semmit, hanem folytatta gondolkodását és szomorkodását; visszaemlékezett a multra, felidézte lelkében, a mit évek óta cselekedett, mondott, vagy csak gondolt is, hátha azok között talál olyant, a mi által a bácsi neheztelését magára vonta; úgy ohajtotta már, bár csak találna valami olyast, mindjárt könnyebb volna elviselnie e szörnyű állapotot; de fájdalom, semmit sem talált.

A vége pedig az lett, hogy este felé megnyugodott valahogy sorsában. Azon tudat, hogy büntelenül szenved, végre erőt adott neki, hogy panasztalanul elviselje a méltatlan szenvedést. Föltette magában, hogy nem fog többé sirni, sem pedig szomorúnak nem fog látszani. Az igaztalan szigorúság mindig daczot szül. Bizonyára azért nem mondja meg neki

Teréz néni, miért neheztel reá a bácsi, gondolá, mert tudja, hogy e hallgatás fáj neki; jó, tehát teszi magát, mintha nem fájna neki, akkor Teréz néni bizonyára beszélni fog; mert hogy ez tudja, miért neheztel reá a bácsi, hogy valami titkot rejteget, arról napközben teljesen meg lett győződve. A jó néni meg tudta ugyan őrizni a titkot, de a tettetéshez nem igen értett, és komoly arcán egész nap a titokszerűség sötét felhője borongott, a miből Nellinek könnyü volt következtetni, hogy a néni sokkal többet rejt, mint a mennyit mond. Ravaszság által akarta tehát kicsalni az igazat. Egészen vidámnak tette magát, bár mennyit szenvedett is belül. A szenvedés találékonynyá tette a kis hamist.

Este aztán látogatást kapott; Fürtössy Géza jött el hozzá. A tárczász ma különösen szépen föl volt öltözve: kék frakk: sárga gombokkal, fehér mellény: himzett ingelővel, halvány rózsaszín nyakkendő: genialis csokrokkal; szép hajzata száz meg száz bodorba sütve, mint egy kis fekete bodri; egyik kezében kalap, másikban nádpálcza, mindkettő finom, elegans, természetesen Párisban készült példányok; a szalmaszín keztyü meg a fénymázás lábtyü maguktól értetődnek, azonképen a fatermörderek, és a félszemre való nyakba vetett üvegkarika; szóval a tárczász fényesen igazolta azon országos véleményyt, hogy a mi az öltözködési elegantiát illeti, abban ő csakugyan felülmulhatatlan.

Épen annyi gondot fordított ma arczkifejezésére.

Derültséget, boldogságot lehelt minden vonása, öröm tündökölt szemeiben, epedés ült mosolygó ajkain, szép, kis fülecskéi piroslottak az elragadtatástól, míg márvány sima homlokán a legujabb napi hírek sugárkoszoruja rengedezett.

Fürtössy ma diadalt akart ülni; nem azon diadalt, hogy Nelli szerelmes legyen belé, oh nem! ez csekélység; ahoz nem kellett volna ilyen nagy készülődés neki; mert Nelli bizonyára már is szerelmes belé! Hanem meg akarta mutatni a leánynak, hogy ő még több is tud lenni, mint a mit közönségesen mutat; ő büszkesége, eszménye tud lenni minden finom hölgynek, ő a legmerészebb követelményeknek is eleget tud tenni. Azért volt olyan pompásan felöltözve!

Midőn Nelli a szép tárczást megpillantotta, önkénytelen örömsikoly tört ki kebléből. Soha sem jöhetett alkalmasabb időben; épen ilyen emberre volt szüksége a megára erőszakolt vidámságban; vágyott nevetni, elménczkedni, ingerkedni, hogy annál mélyebben rejthesse el nagy bánatát.

Élénk örömmel sietett tehát eléje, leültette a pamlag melletti székre, ő meg a pamlagra ült, és e közben egyre járt a szája a kis bohónak, mint egy kis gyermeknek; milyen jó, hogy eljött, annyi csevegni valója van, a mit senkinek sem tud elbeszélni, csak neki; olyan nagy kedve van ma nevetni, ujságokat, elménczségeket hallani.

Fürtössyt legkevésbé sem lepte meg e szokatlan fogadtatás; sőt inkább, egészen természetesnek

találta azt; a leány szerelmes belé, és olyan külső mellett, mint a minőben ő ma megjelent, épen nem tud parancsolni szívének; hisz ő előre tudta, hogy ez így fog jönni! Csak azon csudálkozott, hogy a leány nyakába: nem borult, midőn megpillantotta.

És hogy annál háborítlanabban részeltesse őt azon édes élvezetben, melyet megjelenésével neki szerzett, kecses-pongyolán kissé hátrahajtott a szép fejét; de nem nagyon, nehogy a sült bodrokban rendtelenséget idézzon elő, és egy ideig így ült szótlannul, festőileg, szoborszerűen. Ennek bizonyára nem fog ellenállhatni, gondolá, és mosolygott a reá várando diadal előérzetében.

— Szóljon hát már valamit Fürtössy ur! — kezdé végre a leány, türelmét vesztvé.

— Mit szóljak nagysám? — viszonzá a szép vendég, szép barna szeméit ábrándosan emelvén reá.

— Akár mit! Mondja el a legujabb híreket!

— Áhá! — gondolá a tárczász. — Azt akarja, hogy nyilatkozzam végre! Nem csudálom, hogy olyan türelmetlen!

— A napi híreket nagysám? — kezdé tehát — azon híreket ugy-e, melyek a napot, a fényes, ragyogó, sugárteljes napot illetik? Kérdezze magát nagysám, és aztán olvassa szívéből az én híreimet!

A leányka erre bámuló tekintetet vetett az ifjura. Nem a badar szavak miatt; hallott ő már ezeknél badarabbakat is tőle, hanem a hang miatt, mely-

lyel ezeket mondá. Bántotta őt e hang. Ilyent ő még nem hallott.

Zavarba jött, mikép folytassa a társalgást; nem egy komoly tárgy forgott ugyan elméjében, de ezekről nem lehetett beszélni ez emberrel.

— Tán multságba szándékozik menni ma este? — kérdé tehát kis szünet mulva.

— Multságba? én? innen? Hogyan kérdezheti ezt nagysád? — kérdé viszont az ifju, sokat mondó hangnyomattal.

— Mert olyan szokatlanul fel van öltözve! — viszonzá a leány, ki tulajdonképen csak most kezdé észrevenni e nagy piperét.

— Oh, én ezentul mindig így fogok járni! Ezentul életem csupa ünnepnapokból álland! — viszonzá az ifju, gyöngéd rajongással.

— Ennek valóban örülök!

— Nagysád örül annak? Oh, akkor semmi sem hiányzik boldogságomhoz!

Teréz néni, a ki eddig lehetőleg nyugodtan ült a szoba egyik ablakmélyedésében, most kiment; távoznia kellett; már nem hallgathatta tovább e vér-lázító szavakat.

— Talán bizony valami nagybátyja halt meg Amerikában? — kérdé a leány, a kit a tárczász vi-selete mindig nagyobb zavarba hozott, és a kire nézve föl is tette magában, hogy ma utószor fogadja magánál.

— Nem nagysám, hanem atyát találtam Európában! — viszonzá Fürtössy.

— Atyát? Hisz ön egykor azt beszélte, hogy árva? — kérde a leány vidáman.

— Csak voltam, nagysád! De ne kinozzon nagysám! Mikor ugy is alig birom el az édes titkot!

— Titok? — kérde a leány, és e szóra hirtelen nevetés fogta el. Ma az egész világnak titka van, gondolá, és eszmelánczolatnál fogva vidáman tevő hozzá:

— Nem találkozott ma a bácsival?

E szóra: bácsi, Fürtössy föluggrott ültéből, és a leány kezét hévvel megragadva, a lelkesültség jó magas hangfokán kiáltá:

— Tehát nagysád tudja? Ugy-e bár megsugtaszive? Oh, tudtam én azt mindjárt, hogy az ön anyagi lelke megérzi, mi történt ma az én lelkemmel! Miután tehát ugy is kitalálta, nem szegem meg adott szavamat, ha azt mondom: igen is, találkoztam ma a bácsival! a derék, kitünő, páratlan férfi ott volt nálam, beszélt velem! Oh, minek mondanám, mit beszélt velem!

— De csak beszéljen, kérem, beszéljen! — mondá a leány, reszkető hévvel. Az a botránkoztató érzés, melylyel eleinte az ifju áradozó nyilatkozatát hallgatta, mindig jobban jobban eltűnt, és szivszorongató kíváncsiságnak, vérfagyraló bámulatnak engedett helyet. Halványon, meredten hallgatta a tár-

czász szavait, és mégis úgy égett a vágytól, hogy beszéljen csak többet, mindig többet.

Fürtössy egy pillanatot vetett a leányra, és teljesen biztosítottnak hitte diadalát. Mit is jelenthetnének e halovány arcok és e meredt tekintet egyebet, mint azt, hogy e leány szive az övé, az ő hatalma korlátlan felette!

— Mit mondjak még? — kiáltá tehát a lelkesedés még magasabb hangfokán. — Mit mondjak még, mint azt, a mit nagysád már rég kiolvasott szememből, hogy nagysád birtoka (a tárczász a legnagyobb lelkesedés közepette megjegyezte magának e kifejezést; ennek majd hasznát veszi valamelyik tárczacikkben; ebből igen jó szójátékot lehet csinálni; azért még egyszer mondá:) hogy nagysád birtoka engem boldogabbá tesz, mint a földet a nap, midőn a tavasz minden kincseivel elárasztja! Nagysád lesz az én napom, én örökké körülötte fogok forogni, mint a sötét föld a sugárfényes nap körül, és életem örökös tavasz leend!

— És nyilatkozott ön a bácsi előtt? — kérde a leány, reszketve a nagy felindulástól.

— Felfogom e kérdés horderejét, bájos angyal! Kegyed nem bátorkodott, e szent titkot előtte leleplezni; félt, nehogy a neheztelés hideg szele elorvaszsa a sziv délövi diszvirágát! Megvallom, magam is attól tartottam, azért őriztem eddig oly ovatosan szerelmem vestatüzét; de a bácsi, e derék, páratlan férfinak nemes lelkülete bátorságot öntött lelkembe;

maga mondta nekem, hogy nagysád nemes, angyali szive nem közönyös irántam, és erre ha lett is volna némi ellenvetése oly frigyre nézve, melyet maguk az istenek kötöttek, szerelmem elolvasztotta volna, mint a napsugár a hófuvatot, elfutta volna, mint a saharai Sammum Afrika hiomoksivatagjait.

Itt hirtelen elhallgatott; eszébe jutott, hogy ő itt nem egészen jó hasonlatot mondott; a Sammum elfujja ugyan a homokot, de a sivatag azért mégis sivatagnak megmarad, és nyelvének e ballépése (a mint ő mondaná) kihozta őt eszmemenetéből, és kissé meg kellett állnia, hogy újabb kiindulási pontot keressen.

E kis szünet alatt Nelli is magához tért kábultatos elmerültségéből, és kezét az ifjuéből kitépvé, a szoba tulsó végébe szaladt.

Fürtössy megijedt, midőn a leányt tőle távozni látta; bizonyosan rosszul esett neki, hogy ő olyan hibás hasonlatot mondott, gondolá.

A leány egy székre hanyatlott és tikkadtan csüggeszté alá fejét.

Ez ujra fölbátorította a szép tárczászt. Nagyon föl van indulva, gondolá; bizonyára észre nem vette a hibás hasonlatot, és el volt tökéelve, azonnal olyan rethorikai figurát csinálni, mely százszorosan helyreüti elmejének iménti megbotlását.

Csak a kellő állásba akarta magát tenni; plastika nélkül semmit sem ér a declamatio. E műtétel alatt

tekintete a leány arczán tévelygett, és a leány arczán könnyeket vett észre.

— Sir! — gondolá. — Dicső! Mikor a leány szerelmi vallomásra sir, ez azt jelenti, hogy értünk olvadoz!

— Oh Nelli! Mennyei Nelli! — kiáltá tehát az elragadtatás legmagasabb hangfokán, és épen azon rethorikai figurát akarta szárnyra eresztetni, midőn a leány leemelte kezét arczáról, és mély fájdalom hangján mondá:

— Kérem Fürtössy ur, hagyjon magamra!

E szavak aztán megingatták őt szándékában egy perczig meg volt zavarodva; nem igen tudta, mire magyarázza e kérelmet; de csak egy perczig lehetett kétségben igazi értelmük felett.

— Mikor a leány szerelmi vallomás után azt mondja az ifjunak, hagyja őt magára, ez azt jelenti, hogy a végharczot küzdi szívével!

Egy perczig gondolkozott, ha maradjon-e, vagy távozzék-e.

És e perczben nyilt az ajtó, és Teréz néni lépett be. Nem volt már kün maradása.

Ez határozott.

— Távozzom angyal, de csak a legközelebbi viszonzlátásig, soha el nem válandók! — suttogá fuvalszerű dalhangon, aztán megfordult és egy rettenetes lenéző tekintetet vetve Teréz néniire, miért hogy épen most hozta be őt az ördög, büszkén, mint

a szinpadon egy győztes hadvezér a csatatért, hagyta oda a szobát.

Teréz néni pedig méltóságteljes léptekkel, földhez szegzett szemekkel oda ment a leányhoz ; komoly arczán egy legmélyebb gyökerében fölháborodott lélek keserü kifejezései borongtak.

— Oh Teréz néni, most már csakugyan hiszem, hogy a bácsi haragszik reám ! — kiáltá a leány, nagy fájdalomában nyakába borulva a jó néninek.

— Gyöngé ember ! Férfiu !! — mondá a néni, és hogy nagy megvetését nyomatékosabban kifejezze, jó ideig ugyanazon állapotban hagyta ajkait, a minőben a „férfiu“ szót kiejté, és csak aztán tevé hozzá :

— De már nem szánlak ! Magad ástad meg sirodát ; szerelmes lettél egy tárczába. — Nagy megbotránkozásában elvétette a szót, a nélkül, hogy észrevenné, és a legmélyebb fitymálkodás hangján tevé hozzá : — E mai jelenet után nem is érdemlesz egyebet, mint hogy — minél előbb férjhez menj !

Nelli nem felelt neki semmit ; visszavonult szobájába ; nem tudott ő ma emberrel találkozni.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

Tehát ez az a titok, a melyelyel őt két nap óta szüntelenül kinozzák ! Férfjhez akarják őt adni ! El akarják őt távolítani e körből, a hol olyan boldog volt ! Már megsokallották őt e házban, és szép szerivel tul akarnak adni rajta ! Ez az a titok !

Most már nem csudálkozik, hogy olyan nagyon igyekeztek azt elrejtteni előtte! Előbb tisztába akarták hozni a dolgot, tökéletesen elkészíteni a tervet, mindent úgy elintézni, mintha nem az ő művek volna, mintha a sors, a végzet intézte volna! Előbb el kellett hitetni Fürtössyvel, hogy ő szerelmes belé, aztán majd ő vele fogják elhitetni, milyen boldogság vár reá e férfi oldalánál, aztán elhitetik a világgal, hogy szerelmes ez ifjuba, és mikor így minden a legügyesebben el lesz intézve, csak akkor huzzák össze a nyakába vetett hurkot, csak akkor mondják meg neki szép csendesen, hogy távozzék innen, hagyja el e házat; már elég ideig volt ő itt boldog!

Ilyen eszmék zajlották körül a leány lelkét, midőn magában volt csendes, kis szobájában. Ijesztő sötétség vette körül, és ez ijesztő sötétségben ez ijesztő gondolatok, mint prédára indult ragadozó madarak, lebegtek körülötte. Ugy érezte nagy, éktelen szárnyaik hideg suhogását. Ugy reszketett egész testében. Minden felül fagyfaló hidegség csapódott feléje; szivét mintha dermedtő téli szél üvölténé keresztül; fogai összeütődtek a nagy, pokoli hidegségtől, a mely testét, lelkét gyötörte, rázta.

— De nem! — kiáltá föl egyszerre, felugorva ültéből, és sebes léptekkel föl és alá járva a szobában. — Nem leszek ez ember neje soha, soha! Nem leszek! nem lehetek! Már a gondolat is megfagyasztja bennem a vért. Ni, hogy reszketek! Mind onnan van, mert ez emberhez akarnak adni! De

ném, az nem fog megtörténni; abból nem lesz semmi! Ha terhükre vagyok, megyek, elhagyom e házat, magam keresem kenyeremet, mint sok más szegény leány. Tudok varrni, tudok zongorázni, rajzolni, leszek varrónő, vagy adok zene-vagy rajzórákat, vagy fogok dolgozni; igen, igen, inkább napszámba megyek, semmint ez emberhez!

— Hogy reszketek! hogy vaczognak fogaim! Tán bizony a hideg lelt ki! — gondolá újra, még mindig föl és alá járva a szobában. — Még az kellene, hogy most beteg legyek! most, midőn tenem, cselekednem kell! Nem, nem leszek beteg! Nem akarok beteg lenni, nem fogok beteg lenni! Még ma elhagyom e házat, még ez este! Egy óráig sem maradok oly házban, a hol annyira terhükre estem! Összeszedem, a mim van, aztán megyek!

Oda szaladt az asztalhoz, gyertyát gyújtott, és elkezdett bontogatni, hányogatni, szekrényekből, fiókokból, asztalokra, székekre, hogy a szoba csakhamar olyan volt, mint valami zsibárus boltja, azután külön kezdé válogatni az öltönyök közül a drágákat az olcsóktól, a fényeseket az egyszerűektől; amazokat visszatette a szekrényekbe, azok itt maradnak, azok nem kellene neki, csak az olcsókat, az egyszerűeket, a legegyszerűbbeket viszi el; ezentul csak ilyenben fog ő járni.

A munka, a buzgóság kissé fölhevítették, és örömmel tapasztalá, hogy az a fogvaczogtató hidegség elmúlt róla. Fel is vidult reá egy kissé. A ru-

hák már csomóba kötve heverték a földön; már nem volt egyéb hátra, csak hogy elvitesse; arra is módot talált; a szobaleányt megfogja bizni ezzel; nem mondja meg, mi czélra, csak azt mondja majd neki, hogy szállítsa Csigerné asszonyhoz. Ez egy becsületes, szegény varrónő volt, a ki sokat dolgozott a ház számára; annál akarta tölteni az éjtszakát; talán egészen nála marad, ha munkát tud neki adni.

Már rendben volt minden, csak csöngetni kellett a szobaleányra, midőn eszébe jutott, hogy tán még sem kellene neki ugy lopva kiszökni e házból. Mit gondolnak majd a házbeliek? mit mond majd hozzá a bácsi? Ugy elmenni, eltűnni bucsu nélkül, mint valami tolvaj, egy hálaadó szó nélkül azért a sok jóért, melyet itt tapasztalt!

Nem, ez még sem járja! Nagy oka van ugyan a neheztelésre, de azért mégis lehetlen, hogy így suttomban szökjék meg e házból, a nélkül, hogy elbucsuzzék, hogy megköszönné a sok jószivüséget iránta.

Beszélni nem fog többé velük; azt nem teszi; ilyen mély megbántás után ő nem tud többé beszélni ez emberekkel, hanem irni fog nekik, levélben bucsuzik el tőlük; így jobban is tud majd uralkodni magán.

Leült íróasztalához, papírt, tollat vett elő, hogy irni fog; egy kicsit gondolkodott, kinek irjon? Teréz néninek-e, vagy a bácsinak? Igen is, a bácsinak. Oh, ugy'égett a vágytól, hogy ennek irhasson! Milyeneket nem fog neki mondani! Ugy haragudott ez emberre!

Teréz nénire nem haragudott; ő rajta nem csudálkozott, hogy ki akarja őt tuszkolni innen; de a bácsi, ez, a ki tudja,

Egyszerre megrázkódott; ijedten nézett körül, ha nincsen-e valaki a szobában, a ki őt most látta, a ki tán leolvassná arczáról, milyen gondolata volt most neki! Aztán megsimitotta homlokát és elmosolyodott. Milyen furcsa gondolata volt most neki! Az íróasztal felett tükör függött; véletlenül oda pillantott, és midőn égő arczáit látná, hirtelen felszökött, elszaladt az asztal mellől, a pamlaghoz, és elfödte arczát szégyenében, és sirva fakadt.

És most tapasztalá először életében, hogy vannak könnyek, édesebbek, mint a virágnak a harmatcseppek, és van egy érzés, gyönyörteljesebb a föld minden örömeinél.

Az egész csak egy gondolat volt, csak egy futó villanata a léleknek, a mely mint egy fényes sugár egyszerre megrezdül, és a másik pillanatban már ismét eltűnt, de a mely mégis úgy bevilágítja a szív egész nagy birodalmát, hogy csak most kezdjük azt igazán ismerni; eddig egészen másnak képzeljük azt.

Ugy szégyelte magát ez érzés miatt, de hiába, azért csak mégis ott maradt az szívében.

És most már az is világossá vált előtte, miért idegenkedett ő annyira Fürtössytől. Nem azért, mintha ez ifju most kevésbé tetszenék neki, mint az előtt; oh nem; azelőtt sem tetszett neki, még sem

idegenkedett úgy tőle; hanem azért, mert mai beszéde által fellázasztotta szívét; mert egy új érzést akart belévetni, a mely abba már bele nem fért; mert e szív tele van már érzéssel és az erőszakos megrázkódtatásra felcsapkodtak hullámai. Innen az az idegenedés Fürtössytől.

És ez a haragos indulat a bácsi ellen?

Oh, nem volt ez harag! Hát haragusznak-e a hullámok a tengerre, mikor felzajlanak? Hogy haragunnának rá, mikor ők nem egyebek, mint a tenger egyes részei? Felzajlanak igen, de azért, mert a vihar el akarja őket szakítani attól, a hová ők elválhatlanul tartoznak!

Ilyen volt az ő haragja is a bácsi irányában. A mi érzés az emberszívből csak létezik, ez mind ez emberé; eddig azt hitte, hogy a szeretet, a hála, az engedelmesség, az öröm és bánat töltik meg szívét; egyéb érzésről neki nem volt fogalma; ma azonban egy másik érzés kelt szívében: a szerelem, de ez nem is új érzés, hanem csak a régi; a mi eddig külön-külön válva: ragaszkodás, hála engedelmesség, öröm és bánat volt benne, ez mind egybeolvadt, egy érzéssé változott át: szerelemmé, egyéb változás nem történt rajtuk; forróbbak, édeesebbek, boldogítóbbakká lettek, de nem másokká.

És e tudat olyan boldoggá tette őt, annyira megtöltötte szívét eddig nem ismert édes örömmel, hogy csaknem eszméletét veszté tőle. Azt hitte, megőrül, a féket vesztett képzelet szörnyű játékot

üz vele! Ilyen boldogság csak örült szivben fakadhat.

Majd hasonlításokat kezdett tenni közte és a többi férfiak között; mindenek előtt közte és Fürtössy között; és fennhangon el kezdett nevetni. Hogyan is juthatott eszébe ennek, csak gondolni is arra, hogy szeretni lehet őt, ilyen férfi mellett, mint a bácsi? Hiszen minden hasonlat csak arra szolgál, hogy kitűnjék, mennyire kicsi az egyik, és mennyire óriás a másik! Nem is a lelki tulajdonokat nézi, — ezekre nézve semmikép sem lehet őket összehasonlítani: nap az egyik, éj a másik — hanem a külső tulajdonokat veszi. Milyen szép e férfi arcza, és mennyire köznapias az ifjué! Az a nemes egyszerűség az egyikén, és a természetlen keresettség a másikon! Az a komoly férfiaság az egyikén, és ama bohókás könnyelműség a másikon! Az egyiknek arcza sima tó tükre, a másiké farsangi álarcz! oh, mennyivel szebb, szeretetreméltóbb e jósággal teljes, nemes, férfias arcz, amaz üres, hiu, felcziczomázott festett képnél! Még az a néhány ősz haj is mennyire emeli a nemes fő vonzó kedvességét, míg ama felgöndörített koponya önkénytelenül a fodrászkirakatokra emlékeztet! — Hogyan is lehet tehát csak párhuzamba tenni e két férfit, mikor arról van szó, hogy melyik szeretetreméltóbb közülök!

És aztán mit bánja ő, milyen az ő külseje; hisz nem azt szereti, hanem a lelket, azt a gazdag kincstárát az észnek, azt a fényes napvilágát a sziv-

nek, azt az áldásteljes mennyországot a léleknek, azt a gyémántszilárd jellemet, azt szereti ő, azt szerette, mikor még nem is tudta, mi az : szerelem, és azt fogja szeretni, mikor már rég nem lesz a világon ; mi köze tehát az ily szerelemnek ahhoz, milyen a férfi külseje, szép-e avagy rut? Lehet is az ily arcz rut!

És odaszaladt az asztalhoz, elővette albumát; ott volt a bácsi képe lerajzolva, nem egyszer, de százszor, különféle alakokban, mikor nevetett, és mikor haragudott, mikor örült, mikor szomorkodott és mikor vidám volt, és sok más változatban ; a leánynak évek óta édes öröme telt abban, lerajzolni a bácsi arcját, és azt senkinek sem mutatni; maga sem tudta, miért szereti nanyira lerajzolgatni e kedves, nemes kifejezésű arcot, és miért rejtegeti azt annyira mások előtt; csak rajzoltgatta, csak rejtegette; hanem annál többet nézegette este, mikor magában volt és senki sem látta; ugy tudott ő akkor örülni, hogy emlékezet után is olyan hiven el tudja találni e nemes szép vonásokat; és most egyenként megnézte a képeket, és mindenütt ott volt az a komoly jóság, az a meleg szeretet, ott volt a legnagyobb harag, a legnagyobb bubánat kifejezéseiben, a nélkül nem is lehetett lefesteni ez arcot; ezt nézte ő most, és minél többet nézte, annál kedvesebbé, mosolygóbbakká lettek előtte e vonások, hogy ellenállhatlan vonzalomtól megkapatva, lehajolt és megcsókolta.

E pillanatban ugy tetszett neki, mintha a kép megmozdult volna!

Erre aztán némileg föleszmélt, és annyira megijedt, hogy elszaladt az asztal mellől, vissza a pam-lagra és reszketett, mint a csinyen kapott kis gyermek, és elfödte arczát, és nem merte fölemelni szemét, és szivére, mint valami nehéz, fojtó párázat, ereszkedett azon érzet, hogy ő most milyen nagy vétket követ-tett el.

Megcsókolta a bácsi arczát!

Akárhányszor tette volt ő azt már ezelőtt, és mégis halálos ijedtség kapta meg lelkét, hogy ő ezt most tette.

Lassanként elmúlt róla a nagy ijedtség, föl-emelte szemét, körülnézett; az asztalon ott feküdt a rajzalbum; valami kóbor szellő mozdithatta meg lapjait, mikor aláhajolt reá, ez okozta, hogy a lap megmozdult, és ő izgatott képzeletében egy pillanatra azt hitte, hogy a holt vonások helyett az élő arc-zot csókolta meg!

Ujra odament az asztathoz; szemei félenken, szégyenlősen tapadtak a rajzokra. Mennyire más kifejezést öltöttek most e vonások, mint csak néhány perczel ezelőtt! Az egyik mintha haragunnék reá, a másik mintha szánakoznék rajta, a harmadik mintha hideg közönnyel fordulna el tőle; mind-egyiken más-más kifejezés ült, csak szerelmet nem fődözhetett föl egyiken sem, még csak szeretetet sem, és ezen a leány olyan mondhatlanul el tudott szo-morodni.

Csak káprázat volt a jóakaratu nyájasság, a mit

az elébb ez arczon látott, csak képzelet! Vagy tán azóta változtak meg e vonások, mióta azt égő lélekkel meg merte csókolni?

És nem méltán haragszik-e reá? Minő vétkes elbizakodás, csak gondolni is arra, hogy e ritka, e nemes férfi eltűrhesse, hogy ő szeresse őt! Mennyi sértő, megalázó van e gondolatban e drága kedves emberre nézve! A fenséges, sugárkoszorus nap gyönyört lelne abban, hogy az utszéli ibolya imádja őt!

Igy állt soká, soká, elmerengve azokon az alak-talan borongós eszméken, melyek mint a zivataros felhők a messze láthatáron, az egész világot rémes homályba látszottak előtte eltakarni. Csak azon egy tiszta gondolatja volt, hogy ő nagyon boldogtalan; boldogtalanná tette őt a szerelem; azt szereti, a kire csak gondolni is máskép, mint tisztelettel, alázattal, oly vétek, a melyet nem lehet megbocsátani. És mégis, mit tehet ő róla, de ő ezentul csak úgy gondolhat reá, mint a kit a sziv legszentebb érzelmeivel imád, a kit szeret!

El volt határozva, hogy elhagyja e hajlékot. Most mindjárt elmenne, de most már késő van; rég elmúlt az éjféli; de holnap jókor reggel távozik; senkinek sem fog szólni, nehogy visszatartóztassák; nem maradhat tovább e házban; nem találkozhatik többé a bácsival; nem tudna többé a szemébe nézni.

Ismét árva lesz, mint mikor befogadták e házba,

oh, sokkal árvább! Akkor nem tudta még, mi nagy fájdalom az, elszakadni attól, a kit szeretünk; a gyermekszív nem érzi a fájdalmat; a zsenge rügy nem érzi a fagyot, míg a kinyilt rózsa megdermed tőle.

— Tehát holnap! — mondá magában, a mint ágyába veté magát, és már hajnal felé járt az idő, midőn elaludt.

TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

Jó késő volt már, midőn más nap fölédredt; a fiatalságnak meg van az az irigylendő kiváltsága, hogy minél nagyobb bánata van, annál jobbat tud reá alunni. Nelli feje egészen kábult volt, midőn szemeit kinyitá; első pillanatra azt sem tudta, hol van, a tegnap esti dolgokra pedig olyan sejtelmesen emlékezett, hogy nem igen tudta meghatározni, való-e, avagy csak úgy megálmodta-e azokat?

Lassanként azonban mégis meggyőződött arról, hogy biz azok szomorú valók; ez az eleven sajtás a szivben győzte őt meg arról, meg azok a ruhacsomagok a szoba közepén.

Csak azután vette észre, hogy vetközetlenül dőlt az ágyba. Hirtelen föl akart kelni, de csak ismét visszadőlt. Nagyon gyengének érezte egész testét. De az nem tett semmit, azért mégis fölkel, gyorsan összerakosgotta a ruhacsomagokat, visszatette a szek-

rénybe; a vér borította el arcát, a mint e munkát nagy sietve elvégezte; eszébe jutott, hogy ő tegnap szökni akart innen!

Levetette felső ruháját, felbontotta haját, és csöngetett a szobaleányra.

A tüzről pattant cseléd olyan nevetős arcczal jött ma be, és olyan sajtáságos vidám hangon beszélt el, hogy tegnap egész éjfélig várta, mikor fogja már a kisasszony behívni, hogy Nelli minden békességes türése mellett végre kénytelen volt őt illő komolysággal figyelmeztetni, hogy hallgasson és ne szóljon semmit; bántotta őt a cseléd jelentőséges hamis nevetközése.

Kénytelen volt szót fogadni, de azért egyre ugy mosolyogtak szemei; aztán hiába sürgette őt Nelli, hogy siessen; még soha sem végezte dolgát olyan lassan, de egyszersmind annyi gonddal, mint ma. Egyik hajszálnak ma olyannak kell lenni, mint a másiknak, mondá, és a mellett csak mosolygott egyre, a szekrényből pedig a legszebb reggeli öltözéket vette elő, és midőn Nelli a helyett a legegyszerűbbet kérte, már nem állhatta tovább, és hamis, nevetős képpel mondá:

— Ugyan mit gondol a kisasszony? Mit mond majd hozzá Fürtössy ur?

E névre Nelli összerázkodott, de csak ismét erőt vett magán, és lehetőleg nyugodtan kérde, ki beszélt neki Fürtössyről.

— Hát az egész ház! — felelte reá a pörge nyelvű leány.

— Teréz néni valahogy kiszalasztotta volt a szájából, hogy a kisasszony nőül megy a tárcászhoz — képzelhetni, minő hangnyomattal mondta azt a jó asszony! — és most már mindenki tudja; — és erre aztán a cseléd nem győzte eléggé dicsérni a kisasszony „szerencséjét.“ Az egész városban nincsen olyan szép urfi, mint Fürtössy ur! Mindig mintha skatulyából vették volna ki; aztán milyen nyájas! A minap is megcsipkedte az orcáját, midőn este a lépcsőn találkozott vele! Nem is olyan, mint a többi urak, a kik ide járnak.

Nelli mindig türelmetlenebb lett; a leány szavai mindig jobban izgatták; el is kergette magától; majd maga fog öltözködni; ezentul ugy sem lesz neki cselédje, gondolá, és szinte jól esett neki e gondolat. Bár csak tul volna már innen.

Még nem volt egészen készen öltözködésével, midőn a szobaleány újra bejött, és ismét azon hamiskás nevetős arczczal, hogy Nelinek a vér szökött arczába. Kérdésére, ki hívta? a cseléd azt mondta, nem hívta őt senki, hanem Teréz néni küldte, a bácsi beszélni akar a kisasszonynyal.

E hír hallatára Nelli szive erősen megdobbant; de csakhamar nyugodttá lett ismét; megparancsolta szivének, hogy ne háborogjon; biztosnak kell lenni annak a kéznek, a mely az öldöklő vasat a szivbe mártja. —

Komoródyt egyedül találta szobájában.

Midőn belépett, egy tekintetet vetett reá, többet nem; többet nem mert reá vetni; neki nyugodtnak kell lenni.

De ez egy tekintet is elég volt arra, hogy a nagy halaványságot lássa a bácsi arcán. Olyan haloványan még nem látta őt, mióta nála van. Szive megilletődött, e halványságot látván; de érezte, hogy az ő arcza sem lehet most sokkal pirosabb, és ez némileg jól esett neki.

Kis ideig csend volt a szobában. Nellinek egy végtelenségig hosszúnak tetszett az idő. Ugy félt, hogy a bácsi meghallja szive dobogását; mert bármennyire uralkodott is magán, azt nem tudta kivinni, hogy a szive erősebben ne dobogjon, mint máskor. Ugy szerette volna ezt megtiltani neki, legalább míg a bácsi meg nem szólal.

— Hivattalak édes leányom! — kezdé végre Komoródy, kissé tompa, kissé reszketeg, de azért eléggé nyájas hangon; azután ismét elhallgatott, és csak kis szünet mulva kezdé újra:

— Hivattalak, hogy tudodra adjam, — de a mint hallom, úgy is tudod már, — de mit is mondok? hisz elébb tudtad nálamnál! — mondá akadozva. Szegény ember! hiába tartotta magát huszonnégyszáz óráig távol a leánytól, az eldöntő perczben mégis elvesztette nyugodtságát.

— Mit tudtam volna? — kérde a leány, halkal, lesütött szemekkel.

— Hát hogy Fürtössy neje leszesz! — fakadt ki Komoródy, és homlokán nehéz verejtékcseppek gyülemlettek, a mint e szavakat mondá.

— Igen is, tudom, — felelt a leány nyugodtan. — Tegnap este tudtam meg, hogy a bácsi Fürtössynek odaigért.

— Igen is, odaigértelek, — viszonzá Komoródy, ki most lassanként mégis visszanyerte nyugodtságát. — Nem kellett volna tennem; meg kellett volna büntetnem bizalmatlanságodat, és ha az a Fürtössy be nem vágja tervemet, még néhány napig remegni hagylak, megijesztlek; nem, ezt ném tettem volna; sőt inkább, azon lettem volna, hogy mielőbb egymáséi legyetek!

— Bocsásson meg bácsi, de én Fürtössy neje nem leszek! — mondá most a leány komoly, ünnepestélyes hangon; aztán elhallgatott; várta a bácsi feleletét; el volt reá készülve, hogy e felelet igen kemény megdorgálás lesz makaességáért.

De hiába várt, hiába hallgatott; a bácsi egy szót sem tudott szólani, a bácsi még csak gondolni sem tudott e pillanatban, annyira meglepte őt e felelet.

De a leány e néma bámulatot is a nagy fölindulásnak tulajdonította.

— Tudom, hogy vétkezem e makacsságom által, tudom, hogy hálátlan vagyok azon sok jó fejében, a mit e házban vettem, de a mit a bácsi tölem kíván, az meghaladja erőmet! — mondá tehát

még mindig nyugodt, ünnepélyes hangon, mélyen lesütött szemekkel.

— Tehát nem akarsz az ő neje lenni? — kérde végre Komoródy.

— Nem; inkább meghalok!

— Tehát nem szereted őt?

— Mi által adtam okot, hogy ilyesmit föltegyen rólam? — kérde a leány önérzettel.

E szavakra Komoródy felugrott ültéből, egész lénye hirtelen változáson ment át; halavány arczái kigyuladtak, szemei ragyogtak, ajkain a boldog elragadtatás magasztos mosolya derengett. Nehány lépést tett előre, a leány felé; egyszerre azonban ismét megállt; karjai aláhanyatlottak, egy forró tekintetet vetett a leányra és egy másikat az ég felé, aztán vissza hanyatlott székére.

A mint a leány e hirtelen indulatrohamot látná, még mélyebben sütötte le szemeit. A harag bőszi-
törését várta. Oh, mint áldaná ő azt a kezét, ha ez őt most halálosan megsujtaná!

— Büntessen meg, taszitson el, tudom, megérdemlem büntetését, oh, de ne haragudjék reám! — mondá a leány, összekulcsolván kezeit, és könnyelt szemeit esdőleg emelvén a férfira.

— De lásd leányom, — kezdé végre Komoródy, lágy, elérékenyült hangon, — neked férjhez kell menned; itt az ideje; nem maradhatsz örökké nálunk!

Tudom, — viszonzá a leány. — Nem is akarok tovább visszaélni jószágával; el vagyok tökélve,

elhagyni e házat minél előbb! — és szemeiből sűrűn peregtek alá könnyei.

— Nem úgy értettem azt, leányom! -- vágott szavába Komoródy, ki e pillanatban a legnagyobb kint állta ki, a mire az ember csak képes. Ugy szeretett volna ujjongani örömeiben, sirni fájdmában, és nyugodtnak kellett maradnia!

— Tudom, oh tudom! — viszonzá a leány, mind inkább reszketeg hangon — Ismerem nemes, jó szívét; de akárhogy értette, érzem a kötelességet, többé terhére nem lenni, és egyetlen ohajtásom, minél előbb távozni innen! — Az utósó szavakat már alig bírta kimondani a fuldoklástól.

— És ki mondja, hogy terhünkre vagy? És miért ohajtanál elhagyni minket? — kiáltá Komoródy, elvesztvén hatalmát a szívében zajló érzelmek fölött, és újra felugorván ültéből, oda lépett a leányhoz, és megragadván kezét, a szív mélyéből fakadó bensőséggel mondá:

— Miért távoznál, mikor mi úgy szeretünk téged?

— Miért? — kezdé a leány; de többet nem birt szólani; midőn a bácsi kézszorítását érezné, egész testében megrázkodott; mintha villanyütés rengette volna át! Még egy tekintetet vetett az előtte álló férfira, aztán nem látott semmit, nem érzett semmit; feje alákonyult, és életjel nélkül rogyott Komoródy karjaiba.

TIZENKILENCZEDIK FEJEZET.

Nelli beteg lett, nagyon beteg; az utósó napok tulságos izgalmai egész idegrendszerét rázták meg, és néhány napig élete is veszélyben forgott; de ha minden más betegség fájdalmas, ez csupa gyönyörrel volt tele; nem fájhatnak azon sebek, melyeket a tavasz sugara a bimbón ejt, midőn virággá fakasztja; nem fájhat az a betegség, melyet a hó szerelem támaszt.

Felül reá pedig az a jó oldala volt e betegségnek, hogy a két szerető szív könnyebben nyilatkozhatott; a mit egészséges állapotban a leány tán soha meg nem vallott volna, az lázas óráiban öntudatlanul röppent ki szivéből, és mikor magához tért, ott találta maga mellett Komoródyt, és attól aztán elmúlt a fájdalom, és a hol nincsen fájdalom, ott betegség nincsen, és midőn egészen visszanyerte erejét, csak azon vette észre magát, hogy a bácsinak úgy mondja, hogy : Édes Gyulám! a bácsi meg úgy nevezi, hogy : Édes, kedves mennyasszonyom!

Felgyógyulása után kissé furcsának tetszett ugyan neki e szokatlan névcsere, és egyszer-kétszer némi hajlamot is mutatott a visszaesésre; de Komoródy egész orvosi tekintélyességével kikérte azt magának, és minden ilyen legkisebb kórjelt egy-egy gyorsan ható öleléssel oszlatott el, és ez új orvoslási

rendszer ez egyszer üdvösnek bizonyult be; néhány hét múlva oltárhoz léptek.

És Fürtössy? Oh, az sokkal könnyebben vette a dolgot, semmint magunk is hinnők! Nelli betegsége alatt egy párszor eljött tudakozódni hogyléte felül, és midőn egy ilyen alkalommal Komoródy némi zavarral azt mondta neki, ne fárasztja magát olyan gyakran ide, majd megizenik neki, mikor Nelli őt látni ohajtja, a szellemdus tárczász alig félmásodpercznyi gondolkodás után a legfinomabb ildomosággal kinyilatkoztatá, hogy miután a kisasszony betegségét illetőleg bizonyos érdekes hírek jutottak tudomására (mert valjon lehetne-e olyan hír a főváros területén, mely neki tudomására ne jutna!); és mert e néhány nap alatt teljesen meggyőződött arról, hogy ő a függetlenségre van teremtve; függetlenség nélkül nem lehet magvas tárczákat írni, magvas tárcza nélkül pedig nincsen halhatatlanság, és halhatatlanság nélkül nincsen élet; annál fogva feloldja őt adott szavától, és csak barátságát kéri ki magának a jövőre nézve; és azóta nem járt többé a házhoz. Nem fájt neki Nelli elvesztése, oh nem, gazdag kárpótlást talált azon szójátékban: elveszített egy szívet, és talált érte százat!

Csak egy volt, a ki e házasság eszméjével nem tudott megbarátkozni: Teréz néni; nem azért, mert Komoródy kétszer olyan idős volt, mint Nelli; ezen ő fen nem akadt, sőt inkább, ez volt az egyetlen zöld ág, a melyre az ő komoly gondolatai aláeresz-

kedtek. Általában azt hitte, hogy ha már a leányok semmikép nem lehetnek elbolondságok nélkül, és helyt engednek szivükben a férfiak iránti szerelemnek, akkor legalább minél öregebbek legyenek ezek; így legalább remény lehet, hogy a bolondság nem tart sokáig; de más részt valami olyan különösnek, természetellenesnek találta ez egész viszonyt, és semmikép sem tudta magával elhíttetni, hogy ez a kis leány, a ki csak hat — hét — nyolcz évvel ezelőtt (és mi volt neki hat- hét- nyolcz év?) még bábuval játszott, asszony lehetne! és épen olyan kevéssé hihette el azt, hogy Komoródy, az a komoly, szilárd jellemű ember, az egyetlen férfiterepítés, a kinek az okossága iránt ő némi tisztelettel tudott viseltetni, e fiatal gyermek férje legyen! Egész hetekig nem gondolkodott egyeben, mint azon, hogy hát valóban megtörtént dolog-e ez, vagy nem, és csak valamely csalfa képzelet ingerkedik vele ilyen megbocsáthatatlan módon? És a következtetés mindig az lett, hogy: nem ez; nem történt meg, mert ez az ő logicájának törvényei szerint meg nem történhetik, az ő logicája pedig számos tapasztalat útján csalhatlanak bizonyult be; így tehát még hónapok mulva is, mikor a boldog házastársakat karöltve járt látni, megbotránkozva rántotta vissza fejét, ebéd ideje alatt pedig többet nézett az asztal alá, mint a tányérra, csak hogy a két egymás mellett ülő emberrel ne kelljen találkozni tekintetének; és is tette magában minden nap, hogy elhagyja e házat, a hol

neki annyi boszusága van; az egész komédia — a mint később e házasságot nevezte — csak az ő boszantására lön végre hajtva, más okból, józan észszel, nem is jöhetett volna ilyen gondolatra sem az égyik sem a másik, az egész komedia tehát csak is az ő faggatására, az ő boszantására játszattott el, és legjobb neki, eltávozni ilyen házból, minél előbb, annál jobb; de azért lelke mélyében még is ugy sezerette a két embert, hogy egy napról a másikra halasztotta távozását, miglen egykor — gyermeksírásra éberedett Akkor már nem akart többé távozni. Mi lenne a kis „féregből“ — gyönyörű szép kis leányka volt, és a néni nevére: Teréznek kereszteltetett — ha ő nem volna e háznál? ki fogna reá vigyázni, ki tudná ugy gondját viselni, dajkálni, és majdan ugy nevelni, mint ő?

Nem csak, hogy nem távozhatott tehát a házból, hanem egészen új élet is kezdődött számára a kis leányka születésével? Ennek szentelte most minden gondjait. Terveket készített a jövőre nézve; hogy fogja ő azt nevelni! Annak olyannak kell lenni, a mivé minden leány válhatnék czélszerű nevelés mellett! Ennek a szemében a férfi nem lesz több, mint a mi valóban: — fér — fi — u!! (Az olvasónak itt hozzá kell képzelni azt az elnyult arcot, és azt a szörnyű fitymálkodó, megvető kifejezést, melylyel a jó néni e szót kimondá.)

* * *

— Kell-e még mondanom, hogy a házasság e két jó ember között a legboldogabb volt, a mi csak képzelhető?

Nelli olyan büszke volt férjére, mint a milyen gyöngéd, szeretetteljes ez volt neje iránt. Mindegyik meg volt győződve arról, hogy több ilyen ember nincsen a világon, és e boldog csalódásból soha ki nem ábrándultak.

Komoródy arcza csakhamar elveszté halvány-ságát, barázdáit, komorságát; szép gömbölyüre töltötte be a nagy szivbeli meglegedettség; az a nyájas, szeretetteljes jóság, mely rajta elterült, még betegre is erősítő hatással volt. A fehér hajsza fején és szakállában meg nem szaporodott ugyan, de a meglevők olyan jól illettek ez arczhoz; csak annál szebbé emelték ki a nemes, férfias vonásokat, és a nagy szivbeli meglegedettség.

Komoródy háza rövid időn a fővárosi értelmiség egyik gyűlhelyévé lett; csak Fürtössy hiányzott a férfiak koszorujából! Egyszer ugyan ő is tette volt tiszteletét, és sivesen fogadták, mint minden embert; de azért még sem jött el többet; szellemdus ötletei nem találtak elismerésre; még Nelli is örömelebb mulatott immár azokkal a komoly, pedans férfiakkal, vagy egyszerű, igénytelen nejeikkel; üres szépelgésre itt nem volt közönség.

Látogatásokat is szeretett tenni a boldog házaspár; oh, Komoródy most már nem volt félénk, emberkerülő! Különösen egy helyre nagyon szerettek

látogatóba menni; Nelli ilyenkor legszebb ruháját vette föl; Rendesen szép nyári esték alkalmával tették e látogatást, mikor a lég olyan enyhe, a földi élet nyugalomra tér és a szív a mennyet érzi közelében; akkor elmentek a temetőre, egy egyszerű sirhanthoz és megumtatták a jó anyának, ki oly sokat szenvedett volt az életben, hogy mégis van még igazság a földön. Nelinek erős meggyőződése volt, hogy megboldogult édesanyja ezt mind látja.

Egyik ilyen sétájuk alkalmával a nagy hidutzában, ékszárus kirakata előtt mentek el; máskor az efféle pipere nem igen szokta megkapni Nelli figyelmét, de e kirakatban annyi sok szép mindenféle nyakék, karperecz és egyéb ilyen csecsebecse volt szemlére kitéve, hogy önkénytelenül megállt előttük, és dicsérni kezdé e drága, szép holmikat.

Komoródynak pedig nem kellett több; egyenként figyelmeztette nejét a legszebb ékszerekre, és kérte, válaszson ki egyet közülök; olyan nagy örömet csinálna neki, ha ő ma ajándékot fogadna el tőle!

Nelli vonakodott; nem azért dicsérte; kell is neki a haszontalan pipere! de férje addig kért, addig unszolt, míg a nő végre beleegyezett, hogy választ magának egyet az ékszerek közül, a melyikben legnagyobb örömét találja.

Bementek a boltba.

A sok segéd mindjárt eléje röpült, és a sok közül első pillanatra kitünt, melyik a gazda; aranyos

sipka volt a fején, nagy aranyláncz ragyogott fehér mellényén, édes, alázatos mosoly az arczán, és egyre hajlongott, és dörzsölte fehér kezeit, és jártatta pici fekete szemeit a belépőkön, mintha szivükbe, vagy legalább zsebükbe szeretne pillantani, és szelid, alázatteljes hangon kérdé, mivel lehetne szerencséje a nagyságos asszonynak szolgálni?

Komoródy kissé hátra maradt, míg neje kiválasztja, a mi legnagyobb örömet szerez neki e drágaságok közül; elmélyedt a sok szép tárgy szemlélgetésébe, és elgondolkodott, mennyi sok könnyet lehetne felszárítani, mennyi nyomort enyhíteni azon kincsek árán, a melyek itt a hiúság oltárán össze vannak halmozva; ez az eszme aztán egészen elfoglalta lelkét.

Észre sem vette, hogy ezalatt a bolt két személylyel megszorodott, egy nővel és egy férfival. A bolt belső ajtaján jöttek be, a mely nyilván a tulajdonos lakába nyílt.

A nő gazdagon, fényesen volt öltözve; nehéz atlacz ruhában, maraboutollas kalapban, bársonyköpenyében; füle, nyaka, karja tulontul tele voltak rakva arannyal, gyémánttal, arcza tele volt büszkeséggel és egy kis festékkal.

— Adieu lelkem, pah! Herr von Tarajassy olyan szives, és kivisz sétálni! Itt vannak a kulcsok! Nem tudom, mikor jövök haza, és ha lefekszel, nézd meg, ha jól vannak-e betéve az ablakok! Tudod, hogy azokra a cselédekre nem lehet bizni,

nehogy ismét „czugot“ kapjak! No, pah lelkem, pah! Tarjassy ur karját kérem! — mondá, és a feléje repülő fiatal embernek — nem volt már olyan nagyon fiatal ember — karjába akasztván magát, ki felé kezdett vitorlázni a boltból.

E hangra azonban Komoródy kizarvatatott merengéséből. E hang ismeretes volt előtte. Sok kinos keserves óra emléke szólalt meg benne néha-néha ugyan ilyen hangon.

Hátra fordult tehát, és olyan fájdalmas rángatódzást érzett szivében, hogy ha az állványba nem fogózik, bizonyára összerogy.

E nő A d é l volt, egykori felesége.

Ez, a mint látná, hogy csinosabban öltözött férfi van a boltban, már messziről nyájasan bölintott fejével, és mosolygott reá kecsesen; csak mikor egészen közel volt hozzá, ismerte meg, hogy kicsoda, és akkor — el nem halaványulhatott ugyan; ezt az arczán levő pirosság nem engedte, — hanen láthatólag meghökken; nagy fekete szemei zavarodtan szegeződtek alá a földre, és ajkai körül kinos vonaglás mutatkozott.

De e zavarodottság csak egy pillanatig tartott; a másikon már ismét a régi volt és még büszkébben vetette föl fejét, és egész nyájasan kérdé:

— No, hogy von Herr von Komoródy? A mint látja, én jól vagyok! Lássá, ez itt boltom! az meg férjem! — és a boltoshoz fordulva, kiáltá:

— Fiam, jer csak, mutasd be magad Herr von

Komoródynak! — és be sem várva szavai hatását, a fiatal ember karján büszkén, mint egy amazon, vonult a ki boltból.

A boltos, mint egy jól kitanított ölebecske, a legelső szóra eluögrott, mélyen meghajtotta magát Komoródy előtt és a legnyájasabb hangon mondá: mennyire szerencséjének tartja, hogy szerencséje lehet hozzá. Bizonyára valami ismerőse nejének?

— Oh igen! — felelé Komoródy mosolyogva — Régi ismerőse!

— Ugy? Tán még Pozsonyból? — bátorkodott a boltos kérdezni, egyre hajlongva és egyre dörzsölgetve kezeit. — Nem emlékezem reá, hogy szerencsém lett volna. De ez nem csuda; tán régen volt, valami országgyűlésen, és akkor én még nem voltam ember, csak könyvvivő Adél atyja házában; de most, hála istennek, ember vagyok! Lássa uram, ez mind enyém, most én boldog vagyok!

— És neje? — kérde Komoródy.

— Ah, ez famóz egy asszony! — kiáltá a kereskedő, lelkesülten — Schiller azt mondja: Ehret die Frauen! Tiszteljétek az asszonyokat! És Schiller nagy ember volt; nem igaz? Mondom, famóz egy asszony! Ugy tud bánni az urakkal, hogy öröm! Láтта őt most kimenni azzal a tens urral? A mint őt most látta, nem jó haza éjféel előtt, és egy krajezárumba nem kerül, annyira tudja mulattatni az urakat; azért is mindig én hozzám járnak vásárolni! Ez a mai séta legalább száz perczentet hoz nekem!

De nem csuda; nagyon jó családból jő; az apja bankár volt Pozsonyban, és nagyon jó nevelést kapott; Bécsben is volt; tud francziául, angolul, és olyan stylje van, akár egy ügyvédnek! És milyen modora van! Az urak nem győzik bámulni! Mind én hozzám járnak vásárolni! Oh, famóz egy asszony, válóságos kápitális; és tiszta uram! tiszta, mint a három próbás arany! Mind orruknál fogva vezeti az urakat! Ministernek is beillenék ez asszony! És hogy szeret! Bámulatos! Csupa szerelem! legroszabb szava: Édes fiam! — mondá a jó férj boldog elragadtatásában, és csak később jutott eszébe, tudakozódní, kihez legyen szerencséje? Ha jól hallotta: Maródy ő nagyságához, mondá? — Midőn a nő nevéen szólitotta volt Komoródyt, sokkal inkább el volt merülve az alkudozásba Nellivel, semhogy tökéletesen megérthette volna e nevet.

Komoródy adós maradt a felelettel, tette magát, mintha nem hallotta volna kérdését, és oda sietett nejéhez.

Nelli már régen készen volt vásárlásával; a tulajdonos távollétében a boltsegédekkel végezte alkudozását, és már jó ideig hallgatta a boltos szavait látta Adél zavarodottságát, látta férje megindulását; mindent látott és hallott, a mi ez alatt a boltban történt.

— Nos mit választottál? — kérdé Komoródy, visszatérvén nejéhez.

— Ezt! — viszonzá a nő, és egy pár kicsi arany fülbevalót mutatott neki.

— Azt mondtad, válogassam ki, a mi legnagyobb örömet csinál. Milyen szépen illik majd e függő kicsi Tercsink fülébe! — mondá a nő, édes mosolylyal.

Komoródy fizetett, aztán távoztak; a boltos ezer meg ezer hajlongással egész az ajtóig kísérte őket, és alázatosan levett sipkával kérte Komoródyt, legyen máskor is szerencséje, neje bizonyára nagyon fog örülni neki, — de Komoródy szorosabban magához szoritva neje karját, kisietett a boltból, és Nelli soha sem állt meg többé e fényes kirakat előtt, és soha sem kérdezte férjétől, kicsoda volt azon nő, a kinek látása annyira megdöbbsentette. Mintha mi sem tudna felüle.

V é g e.

NEVEZETESB SAJTÓHIBÁK

a második kötetben.

A	7. lapon felülről	1. sorban	„dönyögött“	helyett olvasd	d ü n n y ö g ö t t .
„ 11.	„	„ 4.	„előtt“	„	e l ő t t e .
„ 16.	„	„ 22.	„mensértett“	„	m e g s é r t e t t .
„ 17.	„	„ 2.	„tündököl“	„	t ü n d ö k ö l .
„ 17.	„	„ 13.	„meje“	„	n e j e .
„ 33.	„	„ 18.	„önuralmát“	„	ö n u r a l m á t .
„ 44.	„	„ 1.	„rész“	„	v é s z .
„ 52.	„	„ 3.	„szinból“	„	s z i n b ő l .
„ 83.	„	„ 14.	„szomoruan“	„	s z o m o r u .
„ 87.	„	„ 6.	„báj“	„	b a j .
„ 88.	„	„ 4.	„ő“	„	a
„ 88.	„	„ 14.	„képzelődését“	„	k é p z e l ő d é s é t .
„ 108.	„	„ 22.	„nyugottságot“	„	n y u g o d t s á g á t .
„ 141.	„	„ 6.	„hiomoksivatagjait“	„	h o m o k s i v a - t a g j a i t .

— Ezt! — viszonzá a nő, és egy pár kicsi arany
szoborvalót mutatott neki.

— Azt mondtad, válogassam ki, a mi leg-
gyöbbről örömet csinál. Milyen szépen állik majd a
függő kőre is! **NEVEZTES SAJTÓK** — mondá a nő,
édes mosolylyal. **a második kötetben**

Kamoródy fizetett, aztán távoztak; a belső ez-
zer ezer halálra várta őket.

— **11** —
— **81** —
— **71** —

— **71** —
— **61** —
— **51** —

— **51** —
— **41** —
— **31** —

— **21** —
— **11** —
— **01** —

— **141** —

1879
MAY 10 1879
OSZK

Osztályi Széchényi Könyvtár

PEST.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁVNÁL.

1859.

OSZK